

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Dilema výběru středního vzdělání

The dilemma of choosing the high school

Amálie Proroková

Vedoucí práce: PhDr. Pavla Presslerová, Ph.D.

Studijní program: Psychologie

Studijní obor: Psychologie a speciální pedagogika

Praha, 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Dilema výběru středního vzdělání“ vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 16. 7. 2015

.....
podpis

PODĚKOVÁNÍ

Velice ráda bych poděkovala paní PhDr. Pavle Presslerové, Ph. D. za cenné rady, věcné připomínky, rychlé reakce a trpělivost, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala.

Poděkování patří také mojí sestře Marii a kamarádce Martině, za psychickou podporu a trpělivost.

ANOTACE

Tato bakalářská práce si klade za cíl zmapovat celý rozhodovací proces při výběru budoucího středního vzdělání. Zda je tento proces opravdu natolik složitý a zda je provázen dilematem v rozhodování. Výzkum byl prováděn jak s žáky devátých ročníků, tak také se středoškoláky, kteří hodnotili celý proces zpětně a na rozdíl od žáků devátých ročníků, s trochu větším odstupem. Teoretická část je věnovaná krátkému popisu adolescentního období, kam žáci v rozhodovacím procesu patří. Dále se práce věnuje podrobněji procesu volby, kam spadají motivační faktory, rozhodovací proces, volba povolání a dilema při rozhodování. Značná část teoretické práce se také věnuje environmentálním determinantům, kteří mají na volbu žáků přímý vliv. Teoretická část končí problematickými místy, které se v rozhodovacím procesu mohou objevit. Empirická část je potom zaměřená na hlavní osoby při výběru, na důležité prvky, které se objevují v rozhodovacím procesu (u každého jedince jsou to jiné prvky) a jak žáci zvládají přechod na vyšší stupeň. Celý výzkum je kvalitativního rázu. Metoda užívaná ve výzkumné části je především interview, které bylo provedeno s 11 žáky, kteří rozhodovací proces zažívali. Poté zpracován metodou obsahové analýzy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Adolence, profese, střední škola, výběr, dilema, motivace, kariéra, volba, rozhodování.

ANNOTATION

The aim of this bachelor work is put on the mapping of the whole process of choosing middle education. The focus is on the level of difficulty of this process and whether there is any dilemma present. The research was performed with students of the last year of elementary school and high school students, who evaluated the whole process retrospectively and from the further distance than elementary school students. Theoretical part of the work is shortly characterizing adolescent period where the students of choosing process belong. Further on the work considers the details of this choosing process where can be found motivation factors, choosing process, occupation choice and decision dilemma. Considerable part of theoretical work is dealing with environmental determinants, which have direct impact on the students' choice. Theoretical part ends with problematic issues that can appear during choosing process. Empiric part is then based on the most important persons in making a choice, on the important units during choosing process, and how the students cope with turning to next level school. The whole research has a qualitative character. From the methods used in the empiric part of work prevails interview, and that was done with 11 students who have already undergone the choosing process. After that it was processed by a method of content analysis.

KEYWORDS

Adolescence, profession, high school, selection, dilemma, motivation, career, choice, decision.

OBSAH

1	ÚVOD.....	7
2	TEORETICKÁ ČÁST	9
2.1	Období dospívání.....	9
2.1.1	Vymezení období dospívání.....	9
2.1.2	Biologický, psychologický a sociální vývoj v období dospívání.....	10
2.2	Proces volby budoucího povolání.....	12
2.2.1	Motivační faktory	13
2.2.2	Proces rozhodování a volba povolání	15
2.2.3	Dilema výběru středního vzdělání.....	19
2.3	Environmentální determinant volby střední školy.....	19
2.3.2	Nejčastější problematická místa při výběru střední školy	25
3	EMPIRICKÁ ČÁST	31
3.1	Metodologie.....	31
3.1.1	Cíl výzkumu a výzkumné otázky	31
3.1.2	Metody sběru dat a postup získávání dat	31
3.1.3	Výzkumný vzorek (výběr a popis vzorku).....	34
	.....	37
3.1.4	Etika ve výzkumném šetření	38
3.2	Prezentace a interpretace dat	38
3.2.1	Podpora rodičů a jejich názor.....	38
3.2.2	Hlavní osoba při výběru.....	39
3.2.3	Podle čeho/koho vybírali?.....	41
3.2.4	Dilema x jasno	45
3.2.5	Výběr profese podle povolání rodičů.....	46
3.2.6	Čas (Jak dlouho trval výběr)	47
3.2.7	Finance	48

3.2.8	Příprava základní školy na proces rozhodování	49
3.2.9	Porovnání žáku 9. tříd ZŠ a studentů 1. ročníku SŠ	50
3.2.10	Zaměření dalšího vzdělání adolescentů	51
4	DISKUZE.....	53
5	ZÁVĚR	56
6	LITERATURA.....	57
7	PŘÍLOHY.....	61

1 ÚVOD

„Jak se mají mladí lidé rozhodnout, čím se chtějí stát, v době, kdy ještě ani nevědí, co jsou?“

Francois de La Rochefoucauld (1668)

Volba budoucího povolání je jedno z prvních směřodatných a zároveň nejzávažnějších rozhodnutí v životě člověka. Nejenom, že se adolescent musí v poměrně časném věku, kdy sám neví, čím pořádně je, rozhodnout ohledně svojí budoucnosti, ale zároveň musí volit mezi něčím, co si v reálném životě pak často ani neumí představit. Tato bakalářská práce má za cíl zmapovat celý rozhodovací proces žáků od úplného začátku do konce. V práci se snažím poukázat na problémy, které mohou mladí lidé prožívat při volbě střední školy, ale i na to, co hraje pro mladé lidi při výběru prvořadou roli.

Práce je rozdělena do dvou částí. První z nich je část teoretická, která obsahuje kromě rozboru dilematu mnoho jiných problematik, jež mohou v procesu volby vyvstat (a také se následně v mém výzkumu potvrzují). V úvodu teoretické části popisují adolescentní období. Proces rozhodování a výběru střední školy totiž začíná ve střední adolescenci, tudíž abychom pochopili složitost celého rozhodovacího procesu, je potřeba přiblížit a osvětlit složitost tohoto období. Další fází teoretické části vysvětlují celý proces volby, který dále rozděluji na několik menších částí. Zmíněny jsou motivační faktory při rozhodování, samotný proces rozhodování a volby, a jelikož název mé bakalářské práce zní „Dilema výběru středního vzdělání“, věnuji se především této oblasti. V další kapitole teoretické části poukazuji na ty nejdůležitější osoby při rozhodovacím procesu a podle důležitosti vytvářím jejich hierarchii. Konečná část je věnovaná slabým a problémovým místům při procesu volby. Je jich skutečně mnoho, ale vzhledem k rozsahu práce jsem se věnovala jen některým z nich a to např. brzkému věku na rozhodování, potřebné informovanosti, která hraje nemalou roli, psychologickým aspektům v podobě různých strachů (škola je pro žáky příliš těžká nebo mají naopak nereálné vědomí vlastních schopností). V neposlední řadě se okrajově dotýkám tématu financí a nákladů na studium.

Druhá část je svým způsobem ověřováním toho, co jsem zjistila při četbě odborných publikací. Celý výzkum se soustředil převážně na tři výzkumné otázky. Zajímalo mě, kdo bude mít na žáky největší vliv: zda jsou to skutečně rodiče, jak to vyplývá z mnoha výzkumů. Jak probíhá rozhodovací proces u žáků? Co je pro žáky, ve

volícím procesu nejdůležitější za informace a od koho jsou nejrelevantnější? Jak se v tomto procesu angažuje základní škola? A nakonec jak se sami žáci na přechod na střední školu připravují? To všechno jsou otázky, kterým se ve výzkumné části věnuji. Zajímavostí také je, že můj vzorek respondentů je rozdělen na dvě skupiny žáků, tedy na studenty, kteří se nachází v aktuálním rozhodovacím procesu, a část studentů, kteří jsou již na střední škole a mají možnost rozhodovací proces hodnotit zpětně. Obě skupiny respondentů jsou v mnoha ohledech podobné a v mnohých odpovědích se překvapivě liší.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Období dospívání

2.1.1 Vymezení období dospívání

Tato práce se zaměřuje na věkově ohraničenou skupinu, která je v psychologii označována pojmem adolescenti. V českém jazyce se tento pojem zaměňuje s označením dospívající či dorost, což je typické především pro lékařské vědy. V sociologii či pedagogice se používá označení mládež (Macek, 2003). Lerner & Steinberg (2009) si kladou otázku: Co je to za tajemné, hrůzné a nejasné období vývoje, které je označováno jako puberta, které je doprovázeno rychlými morfologickými změnami těla včetně fyzického růstu a hormonálních změn stejně jako nesčítelným množstvím změn psychologických a sociálních?

Definice a charakteristik adolescence najdeme více, obecně je však „považována za most mezi dětstvím a dospělostí“ (Macek, 2003, s. 32). „... dospívání se ve smyslu přechodového období mezi dětstvím a dospělostí vynořilo pod vlivem kulturních charakteristik a historického vývoje společnosti“ (Krejčová, 2011, s. 15). Arnett (1999) tvrdí, že tato fáze je v některých směrech mnohem obtížnější, než v jiných obdobích života a není obtížná jen pro adolescenty, ale i pro lidi, kteří jsou kolem nich. Myšlenka, že dospívání je náročné období, obsahuje tři hlavní prvky: konflikt s rodiči, nestálost nálad, rizikové chování. Macek (2003) řadí adolescenci do druhého desetiletí života. On sám ji rozděluje na tři fáze:

1. *“časnou (10-13 let),*
2. *střední (14-16 let),*
3. *pozdní (17-20, popřípadě i mnohem déle)”* (Macek, 2003, s. 10).

Z pohledu samotných adolescentů je velmi obtížné vnímat a plně si uvědomovat přechody mezi jednotlivými fázemi jejich života právě ve chvíli, kdy tento přechod prožívají – většinou si to dokážou uvědomit až zpětně. To argumentačně podporuje také Macek, který zmiňuje, že je nesnadné nalézt přesná psychologická kritéria, díky kterým by adolescent na jisto věděl, že překročil práh dospělosti (Macek, 2003). Neplatí to ovšem jen u dospívajících. Ani rodiče nebo učitelé nemohou přesně určit, kdy se z dítěte stal dospělý člověk. Více vnímají, že u adolescenta probíhají určité změny, jsou na ně již dlouho připraveni a ví, že jednou skončí, ale také si to uvědomují spíše retrospektivně.

Vágnerová (1999) tuto životní fázi z pohledu sociologie ohraničuje dvěma mezníky. Za první mezník bývá považováno ukončení povinné školní docházky. Druhým je zpravidla dokončení fáze připravující člověka na budoucí povolání a následný vstup do něj, výjimkou jsou vysokoškoláci. Thorová (2015) dodává, že navzdory tomu, že jsou adolescenti v období, kde ještě stále převládá nezralost, očekává se od nich určitý krok vpřed (tím je například rozhodnutí zaměřené na určité budoucí povolání).

Psychologie se na tuto skupinu snaží dívat z mnoha úhlů pohledu, neboť si uvědomuje vliv mnoha faktorů, které nakonec utváří člověka celého. V tomto životním období se odehrávají velké a značné změny po stránce biologické, psychické i sociální (Macek, 2003). Jelikož se moje práce věnuje adolescentům, kteří končí devátou třídu a nastupují na střední školu, většinou se jejich věk pohybuje okolo 14-16 let. Toto období je u Macka řazeno do období střední adolescence. Ve své práci se chci tedy zaměřit na všechny skupiny změn, které se v tomto období adolescentů dotýkají a kterými procházejí.

2.1.2 Biologický, psychologický a sociální vývoj v období dospívání

Na všech těchto vývojových oblastech záleží, nakolik vyrovnaný, schopný a samostatně fungující jedinec se na konci procesu z adolescenta stane. *“Období adolescence začíná nástupem puberty, jejíž nástup signalizují specifické tělesné změny, které spouští zvýšená produkce pohlavních hormonů”* (Thorová, 2015, s. 414). Langmeiera a Krejčířová nabízí vymezení období dospívání v biologickém smyslu: podle nich jej lze definovat široce *„jako životní úsek ohraničený na jedné straně prvními známkami pohlavního zrání (objevení se prvních sekundárních pohlavních znaků) a více nebo méně vyznačenou akcelerací růstu, na druhé straně dovršením plné pohlavní zralosti a dokončením tělesného růstu“* (Langmeier & Krejčířová, 2006, s. 142). Jejich tvrzení souhlasí s názorem Macka, který uvádí, že nejenom primární a sekundární znaky jsou typické pro tento věk, ale i zrychlený proces zrání jak výškově, tak váhově (Macek, 2003). Všichni tři autoři (Langmajer & Krejčířová, Macek i Thorová) se tedy shodují na faktu, že to, co tento věk vystihuje nejvíce, jsou tělesné změny. Thorová (2015) se ještě více zabývá tělovým schématem a taktéž poukazuje na rychlý pubertální růst, tak zvaný spurt, kdy dítě naroste o 20 % své celkové výšky. Tento rychlý růst doprovází zhoršení

motorické koordinace, viditelná unavenost, ale přináší i mnoho pozitiv, např. zlepšení vytrvalosti. U dívek končí růst kolem patnáctého roku, u chlapců asi o dva roky později.

Ačkoli fyzické změny nemusí být vždy naprosto zřetelné a natolik významné, tělesný vzhled a jeho přijetí popřípadě nepřijetí jsou pro adolescenty mnohdy stěžejní: během dospívání se většina lidí zaobírá svým tělem více než v jiných fázích života, hraničí to až s narcistním zaměřením. Toto podporuje i fakt, že se jedná o období, kdy je člověk krásný, zdravý a celkově funkční (Řičan, 1990). V této fázi života je příliš těžké soustředit se především na vnitřní krásu, protože právě ta povrchová zpravidla tvoří nejdůležitější součásti vlastní identity. Dívky a chlapci jsou známí především tím, že se mohou dlouhé hodiny zaobírat znepokojováním ohledně jejich vzhledu a to zejména proto, aby „zapadli“ do skupiny, která jim je nejbližší. Chtějí mít svůj a naprosto jedinečný styl a mohou trávit kvantum času v koupelně nebo před zrcadlem, s cílem vypadat co nejlépe a zapadnout (Lerner & Galambos; Ohye & Daniel (Eds.) 2002).

Po stránce psychologické je to období, kdy se adolescenti snaží zorientovat v okolním světě, utváří si názory na lidi i situace okolo sebe. Každý adolescentní jedinec hledá svojí vlastní identitu, jedinečnost a autentičnost, která je u každého úplně jiná (Macek, 2003). Nakonečný (2000) doplňuje, že zdrojem emočních problémů může být právě toto zamýšlení se nad sebou nebo pátrání po své identitě. Tak jako se adolescenti přibližují dospělým věkem, tak se jim přibližují také svým vnímáním světa a uvažováním nad ním. Když pomineme logickou argumentaci, do popředí se dostává vlastní prožívání, vztah a zkušenosti (Macek, 2003). Svět adolescentů je mnohdy příliš komplikovaný právě proto, že oni sami si začínají uvědomovat svoje pocity a citové prožívání, které ne vždy ještě dokážou ovlivnit nebo změnit (Macek, 2003). S tímto názorem souhlasí také Nakonečný (2000), který k citovým zážitkům u adolescence dodává, že se rozšiřují, diferencují a prohlubují, některé však stále zůstávají prudké a nejsou ještě zcela vyhraněné. Typická je nestálost a častěji se vyskytují negativní emoce. Coleman (2010) ještě uvádí, že dívky častěji podléhají stresovým situacím a také uvádějí vyšší počet stresových událostí než chlapci. Postupným dospíváním se city uklidňují a stabilizují; stejně jako hodnoty nebo zájmy.

Helus představuje názor, že důležité je i „*projasňování vlastní budoucnosti, hledání odpovědí na otázky, co je třeba pro budoucnost dělat, jak zabezpečit zdar velkých plánů a předsevzetí, jak čelit jejich ztroskotání*“ (Helus, 2004, s. 213). Přes jejich rychle se rozvíjející schopnosti myslet na stále vyšší úrovni, většina dospívajících potřebuje radu dospělých. Adolescenti upřednostňují poradit se s rodiči nebo s jinými důvěryhodnými

dospělými ohledně důležitých životních rozhodnutí, jako je výběr další školy, práce nebo manipulace s penězi (Eccles, Midgley, & Wigfield, 2002). Prvořadým vývojovým úkolem zůstává vytvořit si svou vlastní identitu, odpoutat se od rodičů a co nejdříve získat první zkušenosti s postavením se na vlastní nohy. Bývá to formou brigády, kdy si adolescent chce našetřit na nějakou vysněnou věc a zjišťuje tak, jak správně hospodařit a jaké je být do jisté míry finančně nezávislý (Thorová, 2015).

Z pohledu sociálních změn, které v tomto období adolescenti prožívají, se jedná především o společností očekávané chování a změnu sociálních rolí. Je zcela přirozené, že od určitého věku jeho rodina nebo společnost očekává, že se začne chovat podle společensky přijatelných pravidel dané kultury, přičemž je zcela běžné, že v rámci tohoto období se dostává do jiného sociálního prostředí, než v jakém se pohyboval do té doby (Vágnerová, 1999). „*Sociologové zdůrazňují integraci podstatných společenských rolí do osobnosti dospívajícího. S využitím elementárních sociálních dovedností, které si jednotlivec osvojil v dětství, a na základě nových emocionálních a kognitivních kapacit rozšiřuje svoje kompetence nezbytné pro výkon rolí a přijetí statusu dospělého člověka*“ (Macek, 2003, s. 37). Ještě bych chtěla podotknout, že na sociální rozvoj dospívajících je třeba se dívat v kontextu, v němž se adolescent vyskytuje. To znamená, že je třeba vnímat vliv konkrétní rodiny, školy, vrstevníků, různých komunit, atd. (Lerner & Galambos; Ohye & Daniel (Eds.) 2002).

Výše jsem se snažila popsat nejdůležitější skutečnosti a vlivy, které působí na adolescenty a do určité míry samozřejmě i ony ovlivňují výběr jejich budoucího povolání a směr jejich profesního vzdělávání.

2.2 Proces volby budoucího povolání

Vzhledem k tématu práce se chci v této kapitole zaměřit na to, jaké skutečnosti ovlivňují volbu adolescentovy budoucí profese. Jak vůbec vypadá proces rozhodování a následná volba? Co adolescenty motivuje a co je odrazuje?

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti definuje povolání jako „*standardizovaný souhrn pracovních činností podle jejich obvyklého seskupení na trhu práce, jejichž výkon předpokládá určitou odbornou a další způsobilost.*“ Podle Čačky (2000) velká část lidí touží v něčem vynikat, být odborníkem v určité oblasti a touhu rozšiřuje i do oblasti sociální, tedy být užitečný druhým. Člověk spokojený v pracovní oblasti je takový, který je na svou práci adaptovaný, rozumí jí, zajímá ho a naplňuje. Pracovní výsledky slouží

jako zpětná vazba, která reálně ukazuje, jak si člověk v práci vede. Věnujeme-li se adolescentům, je třeba zmínit období dospívání, neboť právě v tomto období se formuje „profesní já“. *„Na popisné úrovni by se mělo jednat o reprezentaci „profesního self“ jako aktivního činitele v procesu kariérního vývoje, včetně jedincem samým vnímanými profesními zájmy, hodnotami, schopnostmi, vírou v sebe sama a aspiracemi“* (Vondracek & Skorikov, 1997, s. 322). Sears jej definuje následovně: *"Kariérní vývoj je celková konstelace psychologických, sociologických, vzdělávacích, fyzických, ekonomických a náhodných faktorů, které se kombinují a utvářet tak individuální kariéru během životního cyklu"* (Sears, 1982, s. 139).

Já sama chápu „profesní já“ z části jako složku naší osobnosti, kterou mohou do jisté míry ovlivňovat také rodiče a rodiče by si tohoto vlivu měli být vědomi. Rodiče, popřípadě další členové rodiny jsou ti, kteří dávají svým dětem pohled na práci a následně i na finance.

2.2.1 Motivační faktory

2.2.1.1 Obecně k motivaci

Co přesně označuje pojem „motivace“? Toto slovo je odvozeno ze slova *motivus* (původně latinské slovo), které vzniklo odvozením z formy slova *moveo* – pohybuji, v infinitivu *movere* – pohybovat.

Jedním ze základních zdrojů motivace člověka jsou vnitřní potřeby a vnější podmínky označované také jako incentive. Vnitřní potřeby jsou úzce spjaty s vnějšími pobídkami. Vnější pobídky mohou být podněty nebo události, které obvykle vyvolávají u jedince určitou potřebu a zároveň ji mohou i uspokojit (Čáp, 1998). Jestliže se v člověku probudí jistá potřeba, můžeme mluvit o motivu, což je důvod, proč člověk jedná určitým způsobem (Helus, Hrabal, Kulič, & Mareš 1979).

„Vnější motivace je výsledkem používání vnějších podnětů (incentiv). Vnitřní motivace je výsledkem rozvoje potřeb a zájmů jedince. Žák se učí proto, že ho to baví. Má z učení radost“ (Dařílek & Kusák, 1995, s. 38). Často je vnitřní motivace brána za tu kvalitnější a trvalejší, než je motivace vnější (Hrabal, Man, & Pavelková, 1989).

2.2.1.2 Motivace při výběru povolání

Je zřejmé, že při tak závažném rozhodování, jako je další budoucí vzdělání, popřípadě profese, hraje motivace nemalou roli. Motivace se pak během studia vyvíjí podobně jako osobnost žáků (Fontana, 2014). Přirozeně v každém věku působí na člověka jiné motivátory – v období adolescence je člověk ovlivňován jinými potřebami než v dospělosti. Vágnerová vyjmenovává následující faktory, na které adolescenti dbají:

- „větší důraz na sociální atraktivnost vybrané profese (např. zájem o práci kosmetičky, modelky, leteckého mechanika apod.);
- přijatelnost studia tohoto oboru pro ně samotné (např. nevyučuje se zde matematika, fyzika, chemie – čili předměty, které oni sami nemají rádi, a pokud si budou moct vybrat, vyhnou se jim);
- společenská volba v konfrontaci s názory kamarádů (všichni jdeme společně na jednu školu)“ (Vágnerová, 2001, s. 680).

Vedle Vágnerové se i další autoři zabývají tím, co adolescenty motivuje k výběru té či oné školy. Dle Čápa to jsou všemožné dílčí potřeby: poznávací, estetické, potřeba vyvíjet nějakou činnost, potřeba být ve společenském styku s dalšími lidmi, potřeba podávat výkon a potřeba společenského uznání, potřeba dosáhnout v životě nějakého cíle apod. (Čáp, 1987). „Žák může být silně motivován k studiu tím, že toto studium odpovídá jeho životním hodnotám, přesvědčení a cílům, a že pochopil studium jako nezbytnou podmínku k dosažení těchto cílů.“ (Čáp, 1987, str. 160). Podle Taxové (1987, Čačka, 2000) jsou při rozhodování důležitým motivátorem také představy a sny o budoucím uplatnění a je také důležité, zda adolescent dokáže reálně plánovat. Na základě výzkumů můžeme ovlivňující faktory rozdělit do následující hierarchie: 1. rodiče, 2. masové komunikační prostředky, 3. škola, 4. přátelé, známí, příbuzní, 5. poradenské instituce, 6. jiná zařízení.

Když jsem si pro tuto práci sbírala podklady a přemýšlela nad tím, co by mohlo adolescenty v jejich rozhodování nejvíce ovlivnit a nasměrovat, rodiče byli tím prvním, kdo mě napadl. Je to zcela přirozené a samozřejmé: rodiče jsou prvními lidmi, které děti směřují, učí je rozpoznávat jejich vlastní schopnosti a nastavují jim hodnotové žebříčky. Zároveň je velmi důležité, jakým způsobem rodiče s dětmi pracují – zda je učí mít k učení a vzdělávání vztah, zda jim ve studiu pomáhají, zda o něj jeví zájem. Na druhou stranu však v tomto věku děti často prochází obdobím vzpoury proti tomu, co si přejí jejich rodiče, a logické a praktické argumenty pro ně nemusí být směrodatné. Stále však zůstává

přístup rodičů a atmosféra a výchova rodiny tím nejdůležitějším rozhodovacím faktorem pro volbu budoucího povolání. Willis tento názor posouvá ještě dál, když píše, že „prostředí, z něhož dítě pochází, významně ovlivňuje jeho pochopení role vzdělání ve společnosti, což ovlivňuje jeho přístup ke škole a promítá se do jeho školních úspěchů“ (Willis, 1977 in Katrňák, 2004, s. 48). Protože rodiče znají své děti většinou nejlépe, myslím si, že je velmi pravděpodobné, že jsou schopni rozlišit, jaké vzdělání a povolání je pro děti reálné a dosažitelné, a naopak kde by se jejich děti cítily nepatřičně a zbytečně by se trápily. Tato role rodičů je v rozhodovacím procesu také velmi důležitá, neboť dětem často chybí odstup od jejich přání a reálný pohled na celou věc.

Adolescenti při výběru povolání uvažují také nad tím, kolik úsilí budou muset vynaložit ve vztahu k teoretické přípravě a k tomu, jak dobré chtějí odvádět výsledky a za jak náročnou práci. Dá se předpokládat, že učňovská mládež, po zkušenostech na základní škole, bude mít trochu méně zainteresovaný postoj k teoretické přípravě než mládež středoškolská a obzvláště studenti, kteří chtějí pokračovat na vysoké škole. Lidé, kteří jsou soustředěni převážně na rychlý a brzký výdělek, mají zpravidla i nižší profesní cíle (Čačka, 2000).

Dle mého názoru nejde jen o to zvolit si co nejprestižnější obor, nejlépe placený a nejvíc všeobecně uznávaný. Nemalou roli při výběru budoucího vzdělávání hrají schopnosti a opravdová zainteresovanost hledajícího, a jaké otázky si při tomto procesu klade. Důležitá je informovanost, vědět, čeho chce dosáhnout a co pro to musím udělat. Na každého jednotlivce se tímto kladou zcela jiné nároky úměrné jeho možnostem a zvolenému cíli.

Jak tedy můžeme vidět, motivátorů pro toto rozhodnutí je tedy velmi mnoho, jsou závislé na osobnostní charakteristice, prostředí, ve kterém člověk vyrůstá, i na jeho vlastních zkušenostech – jsou tedy velmi individuální. V konečném důsledku se však lidé většinou shodují a jejich motivaci lze zařadit do některé z těchto skupin.

2.2.2 Proces rozhodování a volba povolání

Jak se vůbec člověk rozhoduje? Co tento proces obsahuje a co všechno musí člověk podstoupit, aby učinil konečné rozhodnutí? Pojdme se na tento proces podívat z psychologického hlediska a se zaměřením na oblast, která je tématem této práce.

2.2.2.1 Proces rozhodování

Rozhodovací procesy, zvláště ty týkající se etap volby vzdělání či volby profese, se považují za velmi obtížné, náročné a komplikované v životě každého člověka (Hlad'o & Drahoňová, 2012). Bedrnová s Provazníkem popisují rozhodování z psychologického hlediska jako „*soubor psychických procesů, jejichž smyslem je vyhledávání optimálního cíle a vhodného způsobu jednání v určité situaci. Z tohoto hlediska je tedy rozhodování vždy projevem a výrazem psychické činnosti člověka*“ (Bedrnová & Provazník, 1991, s. 9). Rozhodovat se člověk musí kdykoli, kdy před ním stojí sebemenší dilema, výběr více možností. Člověk, který se musí rozhodnout, pak podniká celou řadu úkonů, aktivit, které v konečném důsledku shrnuty tvoří tzv. rozhodovací proces (Bedrnová & Provazník, 1991). Je zcela přirozené, že do každého takového rozhodování se pak promítá struktura i dynamika osobnosti člověka (Bedrnová & Provazník, 1991).

To, co adolescenty často znevýhodňuje při volbě povolání a co jejich názor v očích rodičů nečiní vždy realistickým, je skutečnost, že nezávislá volba není dána pouze tím, že máme možnost sami si vybrat z více alternativ, ale že jsme především zralí samostatně a uvážlivě se rozhodnout a plnohodnotně zvážit všechna rizika a příležitosti. Také Čačka (2000) poznamenává, že i dospělí jedinci mají problém se správně rozhodnout, natož dospívající lidé, kteří mají nedostatek informací odkázané na subjektivní představy.

Myslím si, že je zcela jiné rozhodovat se na prahu dospívání nebo po absolvování střední školy či později. Nezralost a nedostatek zkušeností mají vliv na vše, co v tuto dobu uděláme. Právě proto vítáme vnější vlivy, které se zapojují do celého procesu, anebo v opačném případě se je snažíme maximálně eliminovat.

Dle mých zkušeností rozhodování o výběru střední školy je prvním větším mezníkem ohledně budoucího směřování ve vzdělávání a prvním velkým krokem před maturitní či výuční zkouškou. Nejde o zcela samostatné zvolení si budoucnosti, protože v tomto věku je člověk stále nezletilý a do jeho života zasahují různé vlivy, ale sám může projevit, o co má zájem, kam by si představoval nakročit a jakým směrem by chtěl ve svém životě pokračovat.

2.2.2.2 Volba povolání

Volba povolání je proces, ve kterém si každý nejenom musí zvolit, ale také následně eliminovat a potlačovat některé zájmy a talent. Část v nás je tak ponechána ležet

ladem, dokud neprovedeme kariérní volbu. Volba povolání také zahrnuje vyhledávání všeho, co je v nás. Převážně naší vlastní identity (Zunker, 2014). Volba povolání je ale také jedním z nejdůležitějších životních rozhodnutí, neboť nás ovlivní na několik let (a v ideálních případech na celý život) dopředu. Určuje náš životní styl, pomáhá nám najít přátele, často i životního partnera. Tato volba má svou časovou předurčenost, přichází kdykoliv po patnáctém roku života jedince, většinou je však spojena s ukončením určitého stupně vzdělání: základní, střední či vysoké školy (Vendel, 2008).

Počátky přemýšlení o tom, čím by chtěl člověk v dospělosti být, lze zařadit již do předškolního věku. To jsou samozřejmě často velmi nereálné představy a touhy, ve kterých se projevují dětské fantazie a představy. Postupně však dochází k reálnějším plánům (Čačka, 2000). Vzhledem k tomu, že jsou dnes adolescenti nuceni se o svém budoucím povolání rozhodnout již v 8. - 9. třídě, je to pro ně často úkol velmi nelehký. Vendel (2008) uvádí, že rozhodnutí týkající se volby středního vzdělání a následně volby budoucího povolání je snad tou nejtěžší, která adolescenta čeká. Pokud zvolí špatně, může to způsobit mnoho dalších problémů, které jej budou provázet po zbytek života: nespokojenost při studiu, případně jeho nedokončení, nedostatečně kvalitní práce či časté střídání zaměstnavatelů a pracovní náplně.

Podle Vágnerové je zde ale několik bodů, které mohou volbu usnadnit, a těmi jsou:

- *„Znalosti a informace o různých profesích,*
- *vlastní školní prospěch, zkušenosti s vlastními výkony v různých oblastech a jejich hodnocení,*
- *sebehodnocení, tj. představa o sobě samém, o svých předpokladech a osobnostních vlastnostech,*
- *přání a očekávání rodičů,*
- *doporučení školy,*
- *informace získané od spolužáků“* (Vágnerová, 2001, s. 680).

Je často velmi těžké ukázat adolescentům, z jakých důvodů je tak důležité, aby se rozhodli správně a své volbě věnovali dostatečnou pozornost a čas. Absolventi základních škol se velmi málo účastní trhu práce, většina jich odchází na gymnázia nebo střední odborné školy a ty nejsou v přímé vazbě na konkrétní povolání. Adolescenti se tedy spíše rozhodují o své budoucí vzdělávací dráze a na konkrétní povolání se postupně směřují. Gymnázia, ačkoliv jsou brány jako velmi kvalitní příprava na vysoké školy, mohou být pojímána také jinak. Myslím si, že mohou sloužit nejenom jako lepší příprava na vysokou školu, ale také jako jakási forma útěku od nutnosti rozhodnout se právě teď a tady, protože

umožňuje žákovi nevyjádřit konkrétně, čemu se chce věnovat následujících x let svého profesního života.

V padesátých letech minulého století byl za pomoci Ginzbera (1951) a jeho spolupracovníků proveden výzkum, po kterém výzkumníci nabili přesvědčení, že volba dalšího vzdělání a celé profesní kariéry je otázkou dlouhodobého procesu a nejedná se pouze o jednorázový akt (Hlad'o & Drahošová, 2012).

V průběhu adolescence dochází k neustále dokonalejšímu formování identity na osobní úrovni a také k pocitu vlastní totožnosti (Thorová, 2015). Důležitou součástí identity je sociálně profesní role. Volba další školy a následně volba povolání s sebou nese určité odpoutání na aktuální časový úsek, neboť se soustřeďuje na budoucnost. V období dospívání tato role ještě není přesně vymezena. Adolescent se ještě nezajímá konkrétním, jednoznačným, definitivním až limitujícím vymezením. Vymezuje svou identitu spíše negativně. Odmítá varianty, které se mu nelíbí (Vágnerová, 1999). Rolí rodičů i učitelů by mělo být dospívajícímu co nejlépe pomoci poznat sám sebe – teprve pak bude vědět, co jej baví, k čemu má předpoklady a schopnosti. Pokud nebudou mít tento předpoklad, pak se jen velmi těžko rozhodnou pro správné povolání. Totiž člověk, když učiní volbu budoucí profese, vyjadřuje tím něco o sobě. Jakýsi obraz sám sebe. Volba povolání pak může dosáhnout ještě mnohem větší kvality, jestliže zájmy a hodnoty adolescenta jsou kompatibilní. Pokud tomu tak není, volba nemusí odpovídat osobnosti jedince (Vendel, 2008).

Myslím, že v tomto období jsou stále citlivé představy, které si přináší adolescent z dětství. Potřebuje si je utřídit a vyhodnotit, co je reálné a odpovídá jeho možnostem, a kterých myšlenek se pro své dobro vzdát.

Mezera (2010) se ještě zmiňuje o zájmech a věnuje jim značnou pozornost. Tvrdí, že zájmy v této oblasti velmi často podceňujeme a neuvědomujeme si, jak důležitou hrají roli. Zájmy jsou dle jeho slov jednou ze tří základních podmínek úspěšné volby povolání. „Do první skupiny patří především naše vědomosti, dovednosti a schopnosti. Naše zájmy jsou druhá skupina. Do třetí skupiny pak docela určitě patří to, čemu většina lidí říká náhoda nebo štěstí“ (Mezera, 2010, s. 5). Domnívám se, že to, jestli budeme na trhu práce v současné době úspěšní, závisí jednak na správné volbě určitého oboru, ale také na tom, jak moc jsme připraveni a schopni obstát v těžkém boji s konkurencí.

2.2.3 Dilema výběru středního vzdělání

Mladé lidi často charakterizuje jakási nerozhodnost. Podle Vendela (2008) je docela častým problémem nerozhodnost žáků na základních školách. Počet nerozhodných žáků v běžném ročníku tak může činit až 60 %. V lepším případě jedinec váhá nad několika variantami, často mění své vlastní kariérní zájmy a tím oddaluje nutnost se rozhodnout. Statisticy zaměřující se na předběžné výzkumy ohledně výběru budoucí profese tuto nerozhodnost hodnotí poměrně negativně, avšak jistá míra nerozhodnosti je tolerovatelná, neboť i tato směřování a tendence jsou před konečným rozhodnutím důležitá, i když ne vždy podstatná (Vendel, 2008). „*Nerozhodnutost je podle Salomona (1982) normální stav, který vyplývá často z nedostatku informací*“ (Salomon, 1982 in Vendel, 2008, s. 101). Tento způsob uvažování však zabere mnoho času, takže nelze soudit toto rozhodnutí jen podle faktu, že žák např. odevzdal přihlášku týden před koncem možného termínu. Mnoho žáků se naopak často rozhodne neuvážlivě, a tak dle pohotovosti nemůžeme soudit připravenost na toto životní rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že žáci jsou v tomto věku ještě ne vždy vyhranění, je někdy dobré zůstat „nerozhodnutý“. Mnoho psychologů a poradců v této oblasti naopak doporučuje dopřát si dostatečně dlouhou dobu a správný čas (Mezera, 2010).

Paradoxně problémovou skupinou dětí pro školní kariérní poradce jsou ty, které vynikají v mnoha velmi odlišných směrech. Jde jim dobře, na co sáhnou, a mají tak potenciál pro mnoho povolání. V každé profesi, kterou by si zvolili, uspějí a budou ji dělat rádi. Každá osoba má potenciál k úspěchu v několika povoláních. Pokud nás rozptylují různorodé zájmy a dovednosti, může to vést ke kariérní nerozhodnosti (Vendel, 2008).

2.3 Environmentální determinant volby střední školy

Při výběru SŠ je u adolescenta zcela zásadní vliv jeho okolí. Je zcela přirozené, že už ve chvíli narození dítěte začnou jeho rodiče přemýšlet, jakým směrem by jej sami mohli vést, k čemu bude mít předpoklady a vlohy, co v něm oni sami potlačí a co naopak rozvinou. S rostoucím věkem a zvláště s blížícím se koncem základní školní docházky je tato otázka čím dál častější a podstatnější. Dle mého názoru aktivitu v této oblasti rodiče začnou vyvíjet vždy, když se dítě posune blíže možnému rozhodnutí, např. i v páté a sedmé třídě, kdy rodiče mohou rozhodnout, zda bude pokračovat ve studiu běžné základní školy, nebo se bude snažit uspět v přijímacích zkouškách na víceleté gymnázium (příp.

konzervatoř atd.). Ať už se v tomto směru jedná o jakoukoli hranici, je zcela logické, že právě v těchto momentech se rodiče často obracejí na poradenská pracoviště a hledají radu odborníků.

Podle mnohých výzkumů (Hlad'o a Drahoňovská, 2012; Mezera, 2008; White, 2007; Hlad'o, 2009) nejvíce a nejčastěji ovlivňuje při rozhodování dospívající rodina. Potvrzuje to i Mezera (2008, s. 86) který zmiňuje, že: „*Rodiče jsou téměř v sedmdesáti procentech případů vždycky těmi, kdo nejvíce ovlivní naši profesní volbu*“.

2.3.1.1 Rodiče, sourozenci a příbuzní

Ve většině případů dospívající nejdříve konzultují své představy, přání a obavy s lidmi v rodině. Jak píše Čačka (2000), rodina je primární skupinou, která nás ovlivňuje už od samotného počátku naší existence (mnohdy až do naší dospělosti) a často, i když jsme dospělí, její vliv neslábne a pokračuje. Rodinu si nemůžeme vybrat a ani se bez ní neobjedeme. Protože v rodině a také rodinou se realizuje veškeré začleňování dítěte do společnosti. V první řadě rodina určuje, jaký bude mít dítě sociální status. Dítě si na základě rodiny vytváří představu o chování, návycích a dovednostech, které jsou pro něho pak dále rozhodující pro správnou orientaci ve společnosti (Dunovský, 1999). Určitě si každý dokáže vybavit některé situace z dětství, kdy měl možnost předstírat, že je dospělý a chodí do práce. Přizpůsoboval tomu své hračky a zapojoval do svých her i kamarády. „*Každá volba je navíc ryze individuální a probíhá vždy v určitém kontextu rozhodovacích vlivů. V jejich rámci mají svoje místo již dětské hry „na prodavačku“, „na učitele“, „na lékaře“ ..., které mohou ovlivnit rozhodovací proces*“ (Zapletalová & Vaňková, 2006, s. 7).

Motivace rodičů bývá často odlišná od přání jejich potomka. Promítá se v ní několik odlišných faktorů. Pokud má dítě možnost vyrůstat v rodině, je rodina základem pro rozvoj osobnosti. Rodiče ale často jednájí bez hlubšího uvážení, prozkoumání předpokladů u svých potomků a bez detailnějších informací o vybraném oboru. Může se pak stávat, že rodiče nereálně a nekriticky podlehnou různým iluzím o schopnostech či dovednostech svého dítěte. Pro své děti chtějí samozřejmě jen to nejlepší (Střelec, 2005). Z dobrých pohnutek tak ale někdy vznikají nesprávné závěry.

I přes různou motivaci rodiče zůstávají rozhodujícím faktorem při konečném výběru. Bývají prvními, kteří se o budoucnost dítěte zajímají a nejvíc jim na ní záleží. Vliv rodičů je proto pro volbu důležitější než všechny další. Havlová dodává, že jen část

rodičů se o svém dítěti poradí s odborníky, popřípadě nechá odborné pracovníky posoudit předpoklady samotného dítěte. Většina rodičů vybírá podle své vlastní hierarchie hodnot, podle odhadu schopností a dovedností potomka nebo podle představ, které rodiče o daném povolání mají (Havlová, 1996).

To, co také zaujímá důležitou roli, jsou zážitky a zkušenosti z profese otce nebo matky, šířka informovanosti o profesních možnostech a vzdělávacích příležitostech v místě bydliště či kraji. Významnou úlohu také hrají vědomosti rodičů o osobnosti jejich dítěte, jak je hodnotí a kde by si je v budoucnu přáli vidět (Taxová, 1987). Rozhodování rodičů přináší mnohá úskalí. Jedním z nich jsou rodiče, kterým jde o naplnění svého snu, jenž se jim samotným nepodařil splnit a jehož naplnění očekávají od svého vlastního potomka. Opakem může být jednoduché udržení vzdělanostního standardu, který si rodina už po dlouhá léta úspěšně udržuje (Svoboda, Krejčířová & Vágnerová, 2001). Říčan (1990) ovšem varuje, že zvláště velké nebezpečí hrozí, rozhoduje-li za dítě ohledně střední školy, rodič nebo kdokoliv jiný.

Faktem ale zůstává, že v našich podmínkách slovo rodičů nese značnou váhu, děti s nimi i ve svém věku počítají a respektují jejich pomoc. „*Pro české děti má názor rodičů velký význam, jejich rozhodnutí o svém dalším profesním směřování většinou akceptují*“ (Svoboda, Krejčířová & Vágnerová, 2001, s. 680).

Existuje ještě další kategorie rodičů, kterou zmiňuje Taxová (1987): jedná se o rodiče, kteří jsou k otázkám ohledně volby středního vzdělání svých dětí lhostejní, nebo naopak rodiče, kteří se snaží svá přání prosadit více agresivně.

Když je řeč o rodině, nemusí to znamenat jen rodiče, ale je třeba zahrnout i další její členy. Důležitou úlohu plní také sourozenci. „*Při kariérovém rozhodování jsou podle Altmanové (1997) sourozenci zdrojem výzvy a konkurence, prostředkem pro srovnávání schopností a utváření profesní identity*“ (Altmanová in Hlad'ová, 2009, s. 69 - 70). Sourozenci, kteří se převážně vyskytují na druhém stupni základní školy, si následně v adolescenci vzájemně zprostředkovávají vstup do světa, který je kolem nich, a tento vstup je zcela přirozený (Helus, 2007). Tuckerová, Barberová a Ecclesová (2001) na základě svých výzkumů potvrzují, že rodiče a sourozenci hrají důležitou roli (konkrétně jako zdroj informací) pro adolescenty v rozhodování o důležitých věcech jako je zaměstnání, vzdělání a plány ohledně rodiny.

2.3.1.2 Spolužáci, vrstevníci

Obzvlášť v období dospívání mají na dítě vliv jeho spolužáci. Jako první významnou institucí, kam se dítě dostává, je škola. Je to instituce, která na rozdíl od rodiny funguje na formálnějších pravidlech, a převládají zde instrumentální vztahy. Tím, že dítě nastoupí do školy, probíhá další rozvoj dětské osobnosti – ten je úplně jiný než vývoj osobnosti v rodině (Sedláčková, 2009).

Různé zkušenosti získané dětmi ve třídě ovlivňují dále výsledky dětí a také jejich identitu. To pak může mít další důsledky v oblasti chování (pro jejich ambice a pro důležitý životní směr). Dlouhodobě to pak může ovlivnit socioekonomický status a to všechno zpětně působí na jejich zdravotní stav (Mareš, 2013).

Po rodině tráví dítě nejvíc času ve škole, v kolektivu svých spolužáků a kamarádů. Tady podléhá zcela odlišnému vlivu. Nejen v průběhu dospívání, ale už na prvním stupni základní školy se poměrně často stává, že je žák ovlivněný tím, co po jeho boku dělají ostatní spolužáci či kamarádi. Potřeba zapadnout do nějaké skupiny či party, popřípadě vůbec někam patřit nebo být přijímán, bývá v tomto věku dosti vysoká (Fontana, 2014). Rodiče volí naprosto jiný přístup k dítěti než jeho vrstevníci. Oba jsou nezbytné, doplňují se, ale ve spoustě ohledů se rozcházejí. Vztah k rodičům je v tomto období stále ještě hierarchický, navíc rodiče to často dávají svým potomkům dostatečně jasně najevo a berou je stále jako děti, které jen trochu vyrostly. Skupina vrstevníků však naopak umožňuje dospívajícímu prožít pocit rovnoprávnosti, uvolnění se, možnost naprosto otevřeně a bez zábrán mluvit o tom, co si opravdu myslí a co chtějí. Na začátku tohoto období jsou většinou dospívající součástí velké skupiny, v rámci níž podnikají mnoho aktivit. Postupně se skupina rozpadá na menší části, až se někdy rozdělí i na jednotlivé dvojice – vznikají tak první hlubší vztahy i první lásky (Čačka, 2000).

Pocit sounáležitosti a možnost eliminovat změny v co největší míře způsobuje, že se někteří spolužáci navzájem motivují, aby spolu odešli na stejnou školu. Vrstevníci jsou naprosto přirozenou součástí života dítěte. Jedná se o věkovou a názorovou blízkost v primárních a neformálních skupinách, proto není žádným překvapením, že má budoucí středoškolák tendenci vybírat podle svých nejbližších kamarádů, se kterými sdílí ideály a zájmy (Zapletalová & Vaňková 2006).

„Výzkumy ukazují, že vrstevníci hrají prvořadou roli především v oblasti poskytování informací nezbytných pro efektivní kariérové rozhodování (srov. Taylorová, 1992). (Hlad'o, 2010, s. 70). Smetáčková (2005) na základě retrospektivních rozhovorů

zjistila, že na výběr střední školy se dost často kromě rodičů podílí i kamarádi. Přátelé byli vnímání jednak jako zdroj určité jistoty, ale také jako zdroj informací ohledně budoucí střední školy. Jednalo se často o kamarády starší, než samotní žáci, ale i sourozence, kteří na potenciální škole vybrané žákem studovali.

Podle výzkumu Hlad'a a Drahoňové (2012) se kamarádi umístili na třetím místě. Oba ve výzkumu zároveň dodávají, že toto období je fází, kdy se adolescenti odpoutávají od rodičů a více tíhnou ke kamarádům a vrstevníkům. Vznikají nové přátelské vztahy, které pro ně mají mnoho významů: slouží například jako emoční opora a také jim umožňují rozvíjet sociální dovednosti.

2.3.1.3 Učitelé, výchovní poradci

Třetí skupina, která se účastní rozhodovacího procesu, vstupuje se svým vlivem více na neutrální půdu. Učitelé a výchovní poradci se snaží co nejobjektivněji posoudit žákovy předpoklady, dovednosti a možnosti. Jeden z hlavních cílů v kariérním poradenství by mělo být ulehčení v procesu rozhodování. Konkrétně pomoc překonávat překážky, se kterými se adolescenti během tohoto procesu mohou setkat (Gati, Krausz, & Osipow, 1996).

V ideálním případě: „*Třídní učitel koordinuje poznatky ostatních učitelů, dovede velmi dobře srovnávat a diagnostikovat výkony žáků, je odpovědný za jejich celkový rozvoj. Zná sociální prostředí, osobnostní vlastnosti, chování zájmy, schopnosti, předpoklady svých žáků*” (Střelec, 2005, s. 169). Střelec (2005) ještě dodává, že právě aktivita každého učitele v jakémkoliv vyučovacím předmětu je v profesní oblasti nezastupitelná. Toto potvrzuje také Čačka (2000), který tvrdí, že role učitelů je důležitá, neboť učitelé vedou žáky k dosažení očekávaných cílů.

Nejen učitel je potřebnou pomocí dětem při výběru středního vzdělání na základní škole. Nenahraditelnou úlohu zde také sehrává výchovní poradce. Žáci často před tak náročným a vážným rozhodnutím, jako je výběr střední školy a následně práce, často zažívají nejistotu v různé šíři. Není proto divu, že můžou hledat pomoc a také ověření, zda jejich volba byla správná (Vendel, 2008). Poradce i třídní učitel by tedy měli s blízcími se nutností rozhodnutí udělat velmi často a otevřeně s dětmi mluvit o tom, jaké jsou jejich představy, co rádi dělají a co by je bavilo dělat nadále. Měli by se snažit soustavně v nich pěstovat schopnost sebereflexe a vnitřní analýzy toho, jaké jsou jejich předpoklady a možnosti. Poradce je vzhledem ke svým zkušenostem také osobou, která by žákům měla

být schopna poradit (nejlépe ve spolupráci s rodiči), jak tyto předpoklady dále rozvíjet tak, aby ve svých snahách a plánech uspěli.

Nesmíme však zapomínat, že role učitele i poradce v těchto situacích poradce je pouze pomoci dítěti k vlastnímu rozhodnutí. Poradce by měl skutečně jen „radit“, ne dítě manipulovat k tomu, o čem je přesvědčen, ačkoliv by to mohlo být třeba i v dobrém úmyslu (Fontana, 2014).

Výchovní poradci mimo jiné vstupují do rozhodování jako naprosto nezávislý element. Řeší ty nejzávažnější problémy a oblasti, ve kterých rodiče a spolužáci pomoci nedovedou. Smetáčková na základě výzkumu (Genderové aspekty přechodů žáků a žákyň mezi vzdělávacími stupni) popisuje roli výchovného poradce: „*Výchovní poradci/výchovné poradkyně studující vnímají spíše jako poskytovatele informací o konkrétních školách než jako průvodce v procesu svého rozhodování.*“ (Smetáčková, 2005, s. 67) Nejde ale vždy jen o výchovné poradce. Strádal (1995) dodává, že aby poradenská činnost plnila svůj účel, je potřeba aktivity nejen ze strany poradce, ale hlavně ze strany klienta. Pokud bude klient pasivní posluchač, úspěch mu to rozhodně nezaručí. Zunker (2014) s tímto názorem souhlasí a posouvá ho ještě dál, když tvrdí, že volba povolání je proces, který zahrnuje společné úsilí jak poradce, tak klienta. Dovednosti, které se klient naučí při počátečním procesu výběru mohou být použity v budoucích rozhodnutích.

Dle mého názoru je v dnešní době velmi důležité naučit žáky nést zodpovědnost za svá rozhodnutí. Nechat jim prostor, ale zároveň po nich vyžadovat míru zodpovědnosti za rozhodnutí, která učiní.

2.3.1.4 Jiné zdroje

Existuje ještě mnoho dalších zdrojů, na základě kterých se žáci rozhodují a volí střední školu. Patří mezi ně například **veletrhy středních škol**, které fungují většinou ve větších, okresních městech a nabízejí žákům devátých ročníků přiblížení střední školy, nad kterou uvažují. Každá škola bývá zastoupena několika lidmi, např. učiteli, žáky, kteří školu dokážou správně reprezentovat a jsou schopni odpovídat na různé dotazy. Je to jakási forma reklamy, kdy školy lákají váhavé a nerozhodné žáky právě na svou střední školu.

Další z bohatě využívaných zdrojů k získávání informací je různý **tisk, v podobě atlasů či brožur se seznamem středních škol a krátkým popisem každé školy a**

základních informací. Jelikož žijeme v moderní době, asi nejčastěji využívaným zdrojem je také internet. Dnes už téměř všechny střední školy mají svoje **internetové stránky** a žáci tak mohou během chvíle a z pohodlí svého domova najít veškeré informace ohledně dané střední školy.

Pokud ani doposud není budoucí student rozhodnut, co dál, je možné využít pomoci **pedagogicko-psychologické poradny**, které kromě mnoho různých činností nabízejí také kariérní poradenství. Nejenom dětem, ale i rodičům. Jelikož se žádný z mých respondentů k pedagogicko-psychologickým poradnám neobracel, nebudu se tímto zařízením zabývat více dopodrobna.

V celé kapitole reflektuji o vlivu, který působí na žáky v devátých třídách, jež mají před těžkým životním rozhodnutím. Moje hierarchie faktorů od nejvyššího (největší vliv) po nejnižšího koresponduje také s Mezerou (2008), který vliv na adolescenty seřadil podobně. Podle něj jsou za nejvlivnější považováni rodiče, daleko za nimi stojí nejbližší kamarádi, kteří dokážou být v mnoha případech vlivní a na které spousta adolescentů dá dokonce víc než na učitele. Poté následují odborníci z praxe, kteří to určité povolání vykonávají, a až na konci řady se nacházejí poradci v různých informačních a poradenských střediscích či na úřadech práce, kam také Mezera řadí, na konci všech těchto možností, psychology v pedagogicko-psychologických poradnách. Tuto hierarchii podporuje také Smetáčková, které na základně výzkumu vyšlo podobné řazení. „*Nejčastěji byli zmiňováni rodiče a sourozenci, dále kamarádi/ky a v menší míře vyučující*“ (Smetáčková, 2005, s. 64).

2.3.2 Nejčastější problematická místa při výběru střední školy

2.3.2.1 Příliš brzy na tak závažné rozhodnutí

Žáci devátých ročníků se věkově pohybují většinou kolem 15 let. V tomto období je sice žák už na spoustu věcí připraven a vybaven, ale v některých oblastech je stále ještě dítětem, které si není schopno uvědomit spoustu rizik a možných důsledků svého rozhodnutí. Je tudíž svým způsobem nemístné, že v tak raném věku, kdy adolescentům ještě chybí tři roky do „dospělosti“, musí udělat velké životní rozhodnutí a zvolit, jakou školu vlastně půjdou studovat a jakým směrem se jejich život bude dále ubírat.

Kdy je asi tak ten nejlepší čas pro rozhodnutí a provedení volby našeho rozhodnutí? Mezera tvrdí, že rozhodnutí o volbě je velmi odlišné a hlavně individuální.

Zároveň dodává: „*Tisíce moudrých hlav si lámalo, láme a určitě stále bude lámat hlavu tím, kdy je ten nejvhodnější okamžik rozhodnutí, kdy si vybereme to svoje správné povolání, které sedí právě jen nám*“ (Mezera, 2010, s. 77). Taxová tento názor potvrzuje, když říká, že „*řada teoretických příspěvků i výsledků výzkumů (Koščo a kol., 1976) ukazují, že mnozí dospívající nejsou ještě pro zodpovědnou volbu povolání zralí fyzicky, psychicky ani sociálně*“ (Taxová, 1987, s. 139). I Vendel (2008) představuje názor, že ačkoli předpokládáme schopnost 14-15-ti letých rozhodnout se dobře o svém budoucím povolání, realita je bohužel taková, že značné procento toto nedokáže.

Dle mého názoru tato tvrzení podporuje skutečnost posledních let: čím dál víc dětí se hlásí na gymnázia, zatímco odborné střední školy zůstávají prázdné. Kromě důvodu, že většina těchto dětí chce skutečně směřovat na vysokou školu a gymnázium má být předpokladem pro její úspěšné dokončení, se přidává ještě jeden, podobně závažný – adolescenti mají o čtyři další roky navíc rozhodnout se pro směr, jakým se vydají, aniž by některé roky tzv. „ztratili“ studiem něčeho, co je nakonec nebude bavit, ani v tom třeba nebudou úspěšní. Někteří rodiče však právě z těchto důvodů své děti na gymnázia dávat nechtějí. Vadí jim nejistota studia vysoké školy; preferují skutečnost, že po studiu střední školy dítě něco umí, čím se případně může živit hned po dokončení střední školy či učiliště. Na to se snaží reagovat mnoho gymnázií, která již třeba ve třetím ročníku nabízejí možnost volby volitelných předmětů z oblastí, kterými se student chce nadále zabývat (technické, ekonomické, humanitní), na úkor těch, které při svém dalším předpokládaném rozvoji a studiu již potřebovat nebude. Toto hloubkové a detailnější studium má studenty zvýhodnit právě i při zmiňovaných přijímacích zkouškách na univerzity.

Taxová (1987) popisuje výzkum, při kterém se zaměřovala na to, jak jsou středoškoláci spokojeni se svou volbou střední školy/učiliště. Následně se dotazovaných ptala i na to, v kolika letech by dle jejich názoru bylo ideální žádat po lidech rozhodnutí takového druhu a rozsahu. Na kolik jdou podle nich samotných natolik vyžrálí, aby mohli zodpovědně a samostatně rozhodnout o své budoucí profesi. Více než polovina dotazovaných pak odpověděla, že v patnácti letech na to nejsou adolescenti ještě připraveni. V tomto období má jedinec naivní představy o světě a často ani netuší, v jaké profesi by našel zalíbení. Nemá tak široký rozhled, jak by potřeboval a ani zkušenosti. Navíc, nezná dobře svojí osobnost a tím pádem ani své schopnosti nebo zájmy. Další problém pak souvisí s emoční stránkou jedince. V citech je, jak již zmiňuji výše, nevyhraněný, nestálý a snadno ovlivnitelný (Taxová, 1987).

Hlad'o také souhlasí s názorem, že 15 let je příliš nízkým věkem pro zodpovědnou volbu a dodává, že „*důsledkem je, že se při přechodu mezi vzdělávacími stupni a při vstupu na trh práce po ukončení počátečního vzdělávání poměrně často [adolescenti] nerozhodují optimálně, brzy přicházejí na to, že jejich rozhodnutí nebylo správné, a v řadě případů jsou nuceni změnit své předchozí rozhodnutí*“ (Hlad'o, 2012, s. 4). Jestliže adolescenti uvažují o své budoucí profesi již ve čtrnácti nebo patnácti letech, jen stěží je napadne, že profesi, o které přemýšlí, budou vykonávat minimálně dalších deset, dvacet a více let a zároveň nedomyslí, že je i tento výběr určitým způsobem poznamená (Mezera, 2010).

Jaký je tedy ideální, případně lepší věk pro takovou volbu? Určitá část vědců došla k závěru, že ideálním věkem pro nejlepší a nejsprávnější rozhodnutí ohledně volby povolání je věk šestnáct let (Mezera, 2010). Já osobně si myslím, že jeden rok v tomto rozhodování neznamena až tak velký rozdíl. V rámci těchto výzkumů je podle mě důležitá také skutečnost, v jaké zemi, respektive v jakém školském systému, se tyto výzkumy provádějí. Každá země má systém vzdělávání trochu odlišný, a tak i požadavky kladené na děti mohou být v tomto ohledu jiné. Z mojí vlastní zkušenosti má mnoho lidí problém s volbou povolání i ve chvíli podávání přihlášky na vysokou školu – najednou nevědí, kam by měli směřovat nebo co by chtěli dělat (je to věk okolo 18-20 let). Z těchto důvodů mi doporučovaný věk 16 let přijde stále příliš brzký.

2.3.2.2 Dostatek informací aneb jak dobře jsou žáci informovaní

Dalším problematickým místem, které je pro žáky vybírající si střední školu stěžejní, jsou informace. Mají žáci dostatečné množství informací, nebo je naopak postrádají?

Spousta mladých lidí může mít pouze mlhavou představu o tom, co chtějí v budoucnu dělat, jaké povolání vykonávat a mlhavá představa se většinou váže i k požadavkům, které se k povolání pojí. Pro velkou část žáků je fundamentální nashromáždit co nejvíce informací o školách, kam se chtějí hlásit, nebo informace o profesích, které žáky zaujmou ze všeho nejvíc. Právě poté, co mají dostatek informací ohledně škol a vybraném povolání, jsou schopni provést lepší a uvážlivější rozhodnutí (Vendel, 2008).

Problém ale nastává tehdy, když žáci nevědí, kde a jak informace získat. Vendel (2008) totiž zmiňuje, že pro středoškoláky je těžké najít zdroj tohoto typu informací a

mnoho z nich netuší, kde informace vůbec hledat. Jediné, co opravdu zodpovědně a kvalitně může poskytnout základní škola, jsou informace, a proto by k nim nerozhodní žáci měli mít snadný přístup.

Jsem zastáncem toho názoru, že by informace neměly přicházet jen od základních zdrojů, jako je rodina a škola, ale měly by přicházet v ideálním případě také od lidí, kteří činnost nebo profesi vykonávají. Mezera uvádí důležitou připomínku: „*Při rozhovoru o budoucím povolání dost mladých lidí zaskočí docela jednoduchá otázka: ‚Když chceš být programátorem, kosmetičkou, obchodním manažerem (nebo čímkoli, co vás právě napadne), s kolika skutečnými programátory, kosmetičkami a manažery ses doposud setkal a popovídal si s nimi, co vlastně dělají?‘*“ (Mezera, 2010, s. 70).

Nedostatek informací může být chápán různě: nemusí se nutně jednat jen o absenci informací o možnostech, o školách atp. Gati, Krausz, & Osipow (1996) rozšiřují oblast nedostatku informací, které se vyskytují v průběhu rozhodovacího procesu a obsahují čtyři kategorie potíží:

- a) nedostatek znalostí o krocích, které se podílejí na procesech
- b) nedostatek informací o sobě samém
- c) nedostatek informací o různých alternativách kariéry
- d) nedostatek informací o způsobech získání dalších informací (Gati, Krausz a Osipow in Wei-Cheng J. Mau, 2004).

Zda je nakonec volba budoucího povolání moudrá, lze dle Parsonse (1909) rozpoznat podle tří hlavních rysů:

Jasně pochopení sebe sama, svého nadání, schopností, zájmů, ambic, zdrojů a omezení.
Důkladná znalost požadavků a podmínek úspěchu, výhody a nevýhody, kompenzace, příležitosti a perspektiv v různých oborech práce.
Pravdivé uvažování o vztazích těchto dvou skupin aktů.

2.3.2.3 Psychologické aspekty (bez cíle; bojím se, že na to nemám; schopnosti, dovednosti, možnosti ...)

Často není pro mladé lidi kariéra záležitostí volby či výběru. Rozhoduje o ní mnoho neviditelných a neovlivnitelných okolností. Může to být například náhoda, štěstí, a v neposlední řadě také rodina v celé své šíři. Každý student je ovlivněný a inspirovaný úplně jiným vzorcem lidí a také svojí jedinečnou osobností. Ve škole se pak každý žák připravuje na svůj budoucí pracovní život, který by ho měl následně bavit a naplňovat. Je

však také mnoho studentů, kteří se ve škole a následně na trhu práce pohybují bez zaměření. (Vendel, 2008). Nemít cíl, a proplovat jakýmkoliv stupněm školy bez cíle, to je velký problém. Takový člověk nebo žák nemá naprosto žádnou motivaci cokoli dělat a o cokoli se snažit – postrádá smysl takového snažení. Tento názor podporuje také Mezera (2009), když píše, že mnohem většímu riziku zklamání jsou vystaveni adolescentní jedinci, kteří mohou být jak zájmově tak osobnostně nevyomezení. To, co dále může být vnímáno jako bariéra v kariérním růstu mladého člověka, jsou například žákova nečinnost nebo neustálé odkládání závažného rozhodnutí (Vendel, 2008).

Druhým extrémem pak mohou být žáci s přehnanými a nereálnými ambicemi. Děti mohou mít a stává se to poměrně často, ambice, které jsou nad rámec jejich možností. Důležité je stále myslet na to, že než žáci dojdou k definitivnímu verdiktu ohledně svého povolání, procházejí různými stádii. Určitá stádia se vyznačují chybějícím realismem, což může být pak důsledkem zklamání z vysněného povolání (Fontana, 2014). Další problém může být nerespektování vlastních zájmů, ale ještě horší jsou zkreslené představy o budoucím povolání, které může na žáky klást odlišné požadavky, než jakých jsou vůbec schopní vzhledem ke svým možnostem dosáhnout (Mezera, 2010).

Další problémovou skupinou žáků mohou být adolescenti, kteří jsou spíše submisivní, bojí se jakéhokoliv většího rozhodnutí, chybí jim důvěra ve svou osobnost a ke každému malému či velkému rozhodnutí potřebují druhé lidi. Je mnoho studentů a žáků, kteří by mohli naplnit svoje sny a ideály, kdyby více věřily ve vlastní schopnosti, dovednosti a talent. Smutné ale je, že pro většinu z těchto lidí bývá mnohem snadnější a více pohodlnější smíření se stavem, že na to nemají (Mezera, 2008).

Je tedy dobré, aby si člověk pořádně promyslel, jestli profesní dráha, kterou si zvolil, koresponduje s jeho potenciály a zájmy. Jde především o to, aby člověk ve zdravé míře pracoval na rozvoji jeho osobnosti, byl spokojený, úspěšný a tím pak využil svůj společenský potenciál (Hlad'o, 2010).

Dle mého názoru se v dnešní společnosti v tomto směru objevuje ještě jeden problém, který zásadně ovlivňuje směřování a rozhodnutí adolescentů, kterým směrem se v životě dát. Tím problémem je často možnost absolutně svobodné volby. Tento můj názor koresponduje s Brownem (2002), který tvrdí, že lidé mají mnohem více volnosti při výběru svého budoucího pracovního života, než je tomu na jiných místech a bylo v jiných časech. Tento vývojový úkol není jasný, ani snadný a ne vždy to končí dobře. Nicméně toto rozhodnutí ovlivňuje širší blahobyt jak jednotlivců, tak rodin a komunit.

Dále si myslím, že mnoho žáků je nevyhraněných, protože nabídka je tak široká, že se v ní ztrácí. Často za svou volbu nemusí bojovat, nezáleží na profesi či členství ve straně jejich rodičů, nikam se neposílají jejich posudky. Fenomén soukromých středních škol a slabších ročníků, ve kterých se školy přetahují o každého studenta, navíc ukazuje, že studovat není tak nedosažitelným cílem, jako tomu bylo třeba před třiceti lety. Svoboda volby s sebou přináší ale i notnou dávku zodpovědnosti. Mladí lidé se často ohání svými právy, ale zapomínají na svoje povinnosti a právě i na již zmíněnou zodpovědnost. Adolescenti tedy mají možnost zvolit téměř vše, měla by v nich ale být stále podporováno vědomí, že jejich rozhodnutí je ovlivní na celý život, bude je stát nemalé úsilí a vzdělání nedostanou zadarmo.

2.3.2.4 Finance

Jestliže mluvíme o dítěti ve smyslu jeho vzdělávání, vždycky je potřeba myslet také na finanční stránku. Dítě dneska není levnou záležitostí a peníze, ať chceme nebo ne, hrají v tomto typu rozhodování značnou roli. Proto, když je řeč o problematických místech při výběru SŠ, je potřeba i tuto stránku otevřít. V naší zemi ještě stále převládá více škol státních, za které většina studentů platit nemusí. Jsou zde ale také soukromé školy (a v posledních letech jejich oblíbenost stoupá), kde se studium musí platit. U soukromých škol je většinou větší šance na přijetí a tedy určitá jistota, ale ne každý si ji může dovolit. Nejsou to ale jen státní a soukromé školy, které bychom do této finanční problematiky mohli zařadit. Jistě hraje důležitou roli i vzdálenost školy. To jde ruku v ruce s dojížděním či bydlením na internátu/koleji. Některé obory jsou finančně náročnější než jiné: některé školy půjčují svoje učebnice, jinde si učebnice studenti kupují. Na mnoha učilištích je vyžadováno vlastní náčiní (např. kosmetický kufřík, šicí stroj apod.).

V celé kapitole se tedy snažím popsat ty nejdůležitější a nejčastější problémy, které mohou a nemusí vyvstat při výběru a rozhodování střední školy. Je jich pochopitelně ještě mnohem víc, než ty, které tady vzpomínám, ale snažila jsem se vybrat a poukázat na ty nejdůležitější.

3 EMPIRICKÁ ČÁST

3.1 Metodologie

Téma bakalářské práce nese název „Dilema výběru středního vzdělání“. Výzkum, který jsem uskutečnila, byl proveden s žáky devátých ročníků základních škol a též se studenty prvních ročníků středních škol, kteří hodnotili celý proces zpětně. Ráda bych tímto výzkumem poukázala na problémy, které mohou prožívat někteří žáci při rozhodování, před které jsou postaveni při volbě svého budoucího povolání. Opravdu zažívají dilema a nerozhodně váhají, kterou školu zvolit, nebo mají jasnou představu? Jaká osoba je pro ně při výběru střední školy nejdůležitější? Které informace jsou pro studenty fundamentální? A mají k těmto zdrojům snadný přístup, nebo naopak neví, kde všude je možné informace získat?

3.1.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření bylo zmapování rozhodovacího procesu u žáků posledních ročníků základní školy a u studentů prvních ročníků střední školy při výběru středního vzdělání, kteří hodnotili celý proces zpětně, s odstupem času.

Výzkumné otázky jsem si stanovila na základě četby knih pro teoretickou část. Z těchto zdrojů jsem pak brala v úvahu problematiska témata, která v souvislosti s tímto rozhodovacím procesem zmiňují odborníci v použitých publikacích.

1. *Kdo měl na adolescenty vliv při výběru střední školy a jakou měl tento vliv podobu?*
2. *Jak probíhá rozhodovací proces při volbě střední školy?*
3. *Jakým způsobem se žáci připravují na přechod na vyšší stupeň vzdělání a jakou roli v tom hraje jejich současná škola?*

3.1.2 Metody sběru dat a postup získávání dat

Jedná se o **kvalitativní výzkum**, který, jak již zmiňuji výše, probíhal s žáky devátých ročníků základní školy a studenty prvních ročníků školy střední. Podle Dismana (2000) je úkolem kvalitativního výzkumu pochopení lidí v jakékoliv sociální situaci. „Předmětem kvalitativní metodologie je studium běžného, každodenního života lidí v jejich přirozených podmínkách“ (Petrušek, 1993, s. 129).

Strauss a Corbinová (1999) pak hodnotí kvalitativní výzkum jako metodu, díky které můžeme získat naprosto přesné informace o problémech, které chceme zkoumat. Sběr dat byl proveden pomocí **polostrukturovaných rozhovorů**. Interview se dá zařadit mezi nejobtížnější a zároveň nejpříhodnější metody, kterými můžeme získat kvalitativní data. V interview nejsou stěžejní pouze sociální dovednosti, ale také schopnost pozorovat a schopnost umět sladit tyto dvě metody, abychom z nich pak mohli vytěžit maximum pro daný výzkum (Miovský, 2006). Rozhovory byly natáčeny na audiozáznam a poté doslovně přepsány. Jedná se tedy o počáteční fázi analýzy dat – tzv. fixaci kvalitativních dat (Miovský, 2006). Jak autor ve své knize zmiňuje, výhodou této techniky je její autentičnost, kterou jsem ocenila při své práci i já, a zároveň i možnost se k rozhovoru neustále vracet a projíždět jej, zjišťovat nové souvislosti a skutečně tak proniknout do sekundární analýzy. Otázky jsem měla připravené, ale na základně odpovědí, které jsem od žáků dostávala, byly otázky měněny. Ptala jsem se na to, co směřovalo k jádru tématu, a vybírala tak otázky, pomocí kterých bych se mohla více přiblížit danému žákovi a tím pádem i lépe porozumět jeho hodnocení a prožívání výběru střední školy.

Úvod každého rozhovoru probíhal následovně: Každý žák, který byl se mnou ochotný rozhovor udělat, byl dopředu informován, co může čekat a k čemu mi jeho odpovědi budou nápomocny. V rámci prvních informací, které jsem s nimi sdílela prostřednictvím sociálních sítí, jsem jim průzkum přiblížila pomocí sociálních sítí psanou formou. K těmto prvotním informacím jsem připojila i vysvětlení, že rozhovor a jeho zápis použiji pro svou bakalářskou práci. Jelikož se jednalo o studenty devátých ročníků a ne všichni věděli, co bakalářská práce je, musela jsem jim slovo objasnit a ještě podrobněji vysvětlila, nač jejich odpovědi potřebuji. Před začátkem jsem studenty požádala, aby mi mohli odpovědět na všechny otázky, které jim položím. Zdůraznila jsem, jak je pro mě důležité, aby se co nejvíce rozpovídali, a prosila je, aby byli co nejvíce otevření a na co nejvíce věcí se pokusili si vzpomenout. Věděli také dopředu, kolik času rozhovor zhruba zabere. Než jsem začala klást otázky, žáka jsem ujistila, že s jeho daty bude nakládáno podle etických principů a že zůstane v naprosté anonymitě. Po uskutečnění souhlasu účastníka mohl rozhovor proběhnout. Okruhy, které se v rozhovoru vyskytovaly, byly následující:

- **SOCIÁLNÍ OPORTA** (Vybíral jsi školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých? Ovlivnil tě ve tvém výběru někdo jiný kromě rodičů?)
- **PROFESNÍ ORIENTACE** (Jakého úspěchu bys chtěl dosáhnout ve škole? Jakého úspěchu bys chtěl dosáhnout v zaměstnání?)

- **OSOBNOSTNÍ PŘEDPOKLADY** (Zahrnul jsi tyto informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?)
- **OSOBNÍ CÍLE** (Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím chceš být?)
- **ZDROJE ČERPÁNÍ INFORMACÍ** (Popiš, kde všude jsi informace čerpal/a?)
- **HODNOCENÍ OBDOBÍ** (Jak hodnotíš celé období výběru střední školy?)

Při rozhovoru jsem se nedržela striktně svých, předem stanovených otázek. Jak už jsem zmínila výše, zvolila jsem polostrukturovaný rozhovor. Ze všech dostupných možností mi právě tento způsob přišel nejvýhodnější z několika důvodů:

- Umožnilo mi připravit si schéma otázek a témat, kterým bych se chtěla věnovat, zároveň mi však dalo prostor pro to měnit pořadí otázek tak, abych z dětí dostala co nejvíce informací, se kterými bych mohla dále pracovat.
- Tato metoda kombinuje volbu nechat některé části zcela na tazateli (např. znění a pořadí otázek), na jiných místech je po tazateli vyžadováno, aby striktně dodržel pořadí a znění otázek. Dává tudíž určitou jistotu, že nezapomeneme při rozhovoru na nic podstatného, ale zároveň se vytvoří prostor pro další informace.

Celý rozhovor obsahoval cca 40-70 otázek. Délka každého rozhovoru byla velmi individuální. Pohybovala se okolo 20-30 minut. Data byla sesbírána se studenty prvních ročníků v říjnu a listopadu (roku 2014) a data od žáků devátých ročníků v prosinci 2014 a lednu 2015.

Zpracování dat verbální povahy do povahy textové se odbornými slovy nazývá transkripce (Miovský, 2006). Vždy samozřejmě záleží na kvalitním zpracování dat, zpravidla platí, že čím preciznější zpracování, tím mají výsledky větší vypovídací hodnotu. Proto i já jsem se snažila o co nejpřesnější a nejpřesnější zpracování rozhovorů do textové podoby. Zpracování všech rozhovorů probíhalo formou doslovného přepisu (tzv. formou redigovanou). Základní pravidla pro redigovaný text jsou následující: text by měl co nejvíce zůstat původním a originálním, měl by se tudíž měnit jen do té míry, do jaké je ho třeba pozměnit. Měl by ve výsledku odpovídat profesionálním standardům a zapadat do celého kontextu. Také ovšem platí, že by se neměl měnit autentický styl autora nebo měnit smysl výsledné výpovědi (Rub-Mohl, 2005).

3.1.3 Výzkumný vzorek (výběr a popis vzorku)

3.1.3.1 Metoda výběru výzkumného souboru

Pro svůj výzkumný soubor jsem použila tzv. metodu záměrného (účelného) výběru. Je to jedna z nejrozšířenějších metod výběru u kvalitativního výzkumu. Jedná se o postup, kdy záměrně vyhledáváme osoby podle určitých vlastností. Přitom je podstatné vybírat jen podle určité vlastnosti a jejího projevu nebo stavu. Na základě takto předem určeného kritéria pak vyhledáváme jen ty jedince, kteří jsou nositeli vlastnosti a zároveň projeví ochotu stát se účastníky výzkumu (Miovský, 2006).

Metoda, kterou popisuji, spadá do nadkategorie tzv. nepravděpodobnostních metod výběru výzkumného souboru. Pro výzkum jsem vybírala žáky z rodin mi blízkých a ze svého okolí. Nejednalo se o jednu konkrétní školu, kde byly rozhovory provedeny - respondenti byli z různých částí republiky.

Výzkumný vzorek:

Do výzkumu se zapojilo 6 studentů středních škol a 5 studentů základních škol, celkem tedy 11 žáků. Z toho 7 chlapců a 4 děvčata. (viz tabulka č. 1)

Žáci z 9. ročníků základních škol:

Dívky: Míša, Kristýna, Jana

Chlapci: Petr, Marek

Studenti 1. ročníků středních škol:

Dívky: Denisa

Chlapci: Michal, Martin, Kuba, Aleš, Vítek

Tabulka č. 1 – Souhrn základních informací o respondentech

	Respondent	Věk	Gymnázium X SŠ	Obor	Město
9. třída	Míša	14	SŠ	Umělecká průmyslová SŠ/pedagogická SŠ	Uherské Hradiště
	Jana	15	SŠ i G	AJ gymnázium/ekonomická	Mladá Boleslav
	Petr	15	G	gymnázium	Pelhřimov
	Marek	15	G	gymnázium	Praha
	Kristýna	14	SŠ	pedagogická/sociální	Praha
1. ročník	Martin	15	SŠ	průmyslová SŠ	Zlín
	Kuba	15	SŠ	elektrotechnická SŠ	Kopřivnice
	Aleš	16	SŠ	polytechnická	Český Těšín
	Vítek	16	SŠ	průmyslová SŠ	Zlín
	Michal	15	SŠ	elektro průmyslová SŠ	Vsetín
	Denisa	15	SŠ	pedagogická	Chotěboř

Důvod, proč jsem si vybrala část studentů z devátých ročníků a část studentů ze středních škol, spočívá v zajímavosti posouzení těchto dvou kategorií studentů. Ti již studující střední školu prošli celým procesem volby dalšího vzdělávání, avšak tato doba pro ně není dávno minulou, a tak jsou schopni zhodnotit, jak toto údobí života prožili, a zároveň zreflektovat svá prvotní (době průběhu rozhovorů byli na škole cca 3-4 měsíce) očekávání a jejich naplnění poté, co do zvolené školy nastoupili. Nevýhodou může být ztráta vzpomínek na určité informace či pocity, které v procesu rozhodování prožívali. Žáci devátých ročníků řeší téma volby školy aktuálně a tím pádem mohou být data velmi autentická, avšak nejsou schopni určitého zhodnocení svého rozhodnutí, protože je teprve čeká.

Metoda analýzy dat

Při této práci jsem používala metodu **obsahové analýzy**. Hendl (2008, str. 388) definuje obsahovou analýzu jako „analýza dokumentů a textů s cílem rozkrýt jejich vlastnosti s ohledem na položenou otázku. V kvantitativní analýze jde o zjištění četnosti výskytu předem daných kategorií, případně vztahy mezi výskytů jednotlivých kategorií v jednotkách textu.“ Dále pak byla použita operace, které se říká kódování, kdy „jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a opět složeny novými způsoby. Je to ústřední proces tvorby teorie z údajů“ (Strauss a Corbinová, 1999, s. 39) Při kódování jsem postupovala pomocí metod, které jsou popsány níže.

Metoda vytváření trsů nám v tomto případě poslouží k tomu, abychom nashromáždili a konceptualizovali některé výroky do skupin. Do skupin, neboli trsů, je zařazujeme tehdy, když jsou si podobné. Provádíme-li tento proces, tak právě díky němu mohou vznikat určité obecnější kategorie. (Miovský, 2006) To, co bude trs spojovat, je určitý společný tématický překryv. Když jsem tedy prováděla analýzu dat touto metodou, určila jsem několik kategorií, které se týkaly určitého společného tématu (viz tabulka č. 2). Kategorie, které jsem si vybrala jako hlavní a do nich pak seskupovala odpovědi, které jsem dostala, byly následující:

- I. Podpora rodičů
- II. Kritérium výběru
- III. Dilema x jasno
- IV. Výběr dle profese rodičů
- V. Názor rodičů
- VI. Finance
- VII. Hlavní osoba přivýběru
- VIII. Přehled o svých možnostech
- IX. Dostatek informací od školy
- X. Hodnocení období
- XI. Délka výběru

Další použitá metoda při analýze dat byla **metoda prostého výčtu**, „*jejímž prostřednictvím vyjadřujeme vlastnost určitého jevu, která se týká např. toho, jak často se daný jev vyskytl*“ (Miovský, 2006, s. 223). Tzn. při této metodě jsem sledovala nejčastěji opakované jevy. V mém výzkumu konkrétně například osobu, kterou žáci zmiňovali nejčastěji a o které nejvíce mluvili při celém rozhodovacím procesu.

Tabulka č. 2. – hlavní kategorie

Respondent	Podpora rodičů	Kritérium výběru	Dilema x jasno	Výběr profese dle rodičů	Názor rodičů	Finance	Hl. osoba při výběru	Přehled o možnostech	Dostatek informací od školy	Hodnocení období	Délka výběru
Miša	Ano. Bez nátlaku.	Blizkost školy, kroužky, dostatek informací ze školy, internet	Dilema	Ne	Ne	Ano	Kamarádka a rodiče	Ano	Ano	Těšení se na konec	Půl roku
Jana	Ano. Bez nátlaku.	Vlastní zájmy, známi, internet, přehledka škol, dny otevřených dveří.	Jasno	Ne	Ne	Ano	Sestřenice a rodiče	Ano	Ano	Důležité, stresující	Od osmé třídy
Petr	Ano. Ne úplně svobodná volba.	internet, sestra, přehledka škol	Jasno	Ne	Ano	Ne	Sestra a rodiče	Ano	Ano	Nuda	Skoro žádný čas
Marek	Ano. Ne úplně svobodná volba.	Kamarádi, recenze, kvalita učitelů na SŠ, dny otevřených dveří	Dilema	Ne	Ano	Trochu	Rodiče	Ano	Ano	Nuda, stres	1 měsíc
Kristýna	Ano. Bez nátlaku.	Učitelé, přehledka škol, atlas škol	Něco mezi	Ne	Ne	Ne	Babička, učitelé	Ano	Ano	Důležité	Rok a čtvrt
Martin	Ano. Ne úplně svobodná volba.	Tatka, kamarádi, studium stejné školy s kamarádem, uplatnění, nechci pracovat rukama	Dilema	Ano	Ne	Trochu	Rodiče, kamarád	Ano	Ano	Nuda, ale důležité	Dlouho
Kuba	Ano. Bez nátlaku.	Vlastní zájem, učitelé, internet	Jasno	Ne	Ne	Ne	Tatka, bratranec	Ano	Ano	V pohodě	Půl roku
Aleš	Ano. Bez nátlaku.	Psycholožka, zkušenosti v životě, představení škol, recenze	Jasno	Ne	Ne	Ano	Mamka, kamarád	Ano	Ano	Zábava, důležité	Od osmé třídy
Vitek	Ano. Ne úplně svobodná volba.	Podle druhých lidí, prestižní škola	Něco mezi	Ne	Ano	Ne	Rodiče	Ano	Ano	Zábava i nuda, těšení se na konec	Rok
Michal	Ano. Bez nátlaku.	Podle odborníků, těžké učivo, alergie, internet, známi	Něco mezi	Ne	Ne	Ne	Mamka, učitelka	Ano	Ano	Stres, je to na celý život	Půl roku
Denisa	Ano. Bez nátlaku.	Chování učitelů na SŠ, sestry	Jasno	Ne	Ne	Ano	Sestra, třídní učitelka	Ano	Ano	Normální	Jasno hned

3.1.4 Etika ve výzkumném šetření

K výzkumu jsem přistupovala dle etických pravidel ve výzkumných šetřeních. To znamená, že na začátku výzkumu jsem účastníky do detailu seznámila s pravidly, účelem i způsobem zpracování výsledků výzkumu, vše s přihlédnutím k věku respondentů. Také jsem se zmínila o skutečnosti, že jejich odpovědi budou po dokončení mé práce veřejně přístupné v písemné formě, nicméně v rámci ní nebude možnost určit autora výroku. Následně jsem po nich vyžadovala vyjádření, zda se za těchto podmínek chtějí výzkumu zúčastnit; dávala jsem si pozor, abych se vyhnula manipulativní komunikaci. Ochranu osobních dat respondentů zaštiťuji změnou jejich reálných jmen na vymyšlená. Přístup k rozhovorům s respondenty jsem měla pouze já, hned po přepsání byly nahrávky smazány.

3.2 Prezentace a interpretace dat

3.2.1 Podpora rodičů a jejich názor

Rodiče jsou při výběru střední školy velice důležití. Avšak ne každý rodič podpoří výběr střední školy svého dítěte. Jak se ukázalo konkrétně v mém výzkumu, všichni rodiče byli při výběru angažovaní. Všichni respondenti odpověděli kladně ohledně podpory rodičů, tedy každý student vnímal podporu svých rodičů. Někdy byly více aktivní maminky, jindy oba rodiče. Např. Marek uváděl: *„No tak... nebo mě pomáhali hlavně rodiče, ale už od pětky jsem chtěl na křesťanské gymnázium a potom s druhou školou mi pomáhali oba rodiče.“* Někteří rodiče poskytli svým dětem úplnou volnost ve výběru a bylo pro ně nejdůležitější svobodné rozhodnutí jejich potomka. Jana to popsala slovy: *„Nechali to úplně na mě. Jako mluvili se mnou o těch plusích a mínusech, ale řekli, že si můžu vybrat.“* Jiní rodiče aktivně pomáhali při hledání a výběru toho nejlepšího. Aktivita rodičů se dle respondentů projevovala např. tak, že s nimi rodiče chodili na dny otevřených dveří nebo na přehlídky škol daného regionu, hledali společně s dětmi informace o potenciálních školách na internetu nebo spolu vedli na toto téma diskuze.

Jak se ukázalo již v teoretické části, i v případě mých respondentů se objevili rodiče, kteří měli jasnou vizi toho, co má jejich potomek v budoucnu dělat. Takoví žáci byli z mého vzorku pouze tři a většinou odpovídali, že podpora ze strany rodičů byla dostatečná a směrodatná. V rámci těchto odpovědí jsem narazila na případ Vítka, který si

sám původně vybral jinou školu, než na kterou šel dle přání rodičů (jedno ze zvolených přání bylo učiliště, ale rodiče jej dovedli k rozhodnutí jít na školu v blízkém oboru, která nabízela studium zakončené maturitní zkouškou). Vítek řekl: „*Jeden jsem vyřadil z nesouhlasu rodičů – výuční obor.*“ Také u Marka můžeme vidět velký vliv rodičů, kteří Markovi připravili seznam škol, a on si pak z toho seznamu mohl vybrat, kam chce jít. Sám Marek o tomto faktu uvedl: „*Teda... rodiče mi připravili nějaký seznam škol a já jsem z toho seznamu pak vybíral, co se mi líbilo.*“

Ostatní adolescenti si dle mého názoru nepřipouštěli možnost negativní manipulace ze strany rodičů, ani se nebouřili proti jejich radám a doporučením. (*Petr: Samozřejmě, chtěli, ať jdu na gympl, hlavně taťka chtěl, ať tam jdu, ale nikdo mě do toho netlačil, abych tam šel.*) Nutno podotknout, že tito adolescenti brali rozhodnutí, že půjdou na gymnázium, jako předem dané a dlouho dopředu rozhodnuté.

Z této části mého výzkumu tedy vyplývá, že rodiče se do rozhodovacího procesu zapojují a dítě podporují, většinou však nechávají volbu na nich. Adolescenti se na rodiče obraceli a aktivně je o radu žádali. Děti i v případě, kdy se rozhodují na základě přání rodičů, necítily tento způsob pomoci v rozhodování jako nátlakový nebo manipulativní a brali rodiče jako oporu.

3.2.2 Hlavní osoba při výběru

Jelikož mapuji celý proces výběru střední školy, musím vzít v úvahu také lidi, kteří výběr ovlivnili a kteří adolescenta směřovali dál. Všem respondentům jsem kladla otázku, zda dokážou určit jednoho až dva konkrétní lidi, kteří jejich rozhodnutí ovlivnili nejvíce. Z výzkumu vyplynula následující hierarchie:

1. **Rodina** (*Kristýna: „Jo, tak já myslím, že babička. Protože jak jsem měla to období, když jsem vyřadila tu Dejvickou a já tím, že vlastně už odmalička jsem chtěla být učitelkou, a nic jiného jsem nevěděla, jako jaký obor tak babička mě k tomu zase nahodila, že k tomu, té pedagogice, prostě patří, Marek: No, sestra byla na gymplu na Pražačce, tak to mě celkem ovlivnilo.“*)
2. **Kamarádi + učitelé** (respondenti vyjmenovali obě skupiny ve shodném počtu)

V teoretické části vychází ze všech průzkumů, že nejdůležitějšími lidmi, kteří rozhodnutí nejvíce ovlivní, jsou rodiče sami. Z mého výzkumu však vyplývá, že se nemusí jednat pouze o rodiče, ale o širší rodinu. Rodiče byli jmenováni nejčastěji, dále to pak byli sourozenci, sestřenice, bratřenci, prarodiče. Důvodem tohoto ovlivnění byla

skutečnost, že jejich sourozenci nebo další blízcí lidé na tuto školu již chodili, a tak byli schopní podat jim relevantní informace a byli pro respondenty důležitým zdrojem, jako tomu bylo právě u Jany: „*S těma známýma, že jo, s příbuznýma, s rodičema, a právě moji příbuzní tam i chodili na ten gympl tak jsem se ptala, jaký to tam je a spousta známejch tam je, jako z té školy a ták.*“

Odpověď Míši přináší další zajímavý pohled na způsob rozhodování. Míša řekla, že rozhodnout se pro studium střední pedagogické školy jí pomohla návštěva školky, ve které učí její kamarádka (Míša: „*Jo, jedna moje kamarádka, ona pracuje ve školce a já jsem tam s ní v té školce jednou byla a bavilo mě to.*“). A právě tento případ mě dovedl k následující myšlence: mnoho adolescentů si vlastně neumí v reálnu představit, pro co by je daná střední škola mohla připravovat, a to dnes, kdy chybí mnoho odborníků ze SŠ vzděláním, může představovat vážný problém a být zdrojem mnoha dalších negativních následků. Vlivem učitelů a jejich důležitostí v rozhodovacím procesu se detailně věnuji v části Podle čeho/koho vybírali, která bude následovat.

Vliv kamarádů se projevuje např. v těchto podobách:

- jedná se o kamarády věkově starší, kteří jsou již studenty dané střední školy, tudíž i zdrojem mnoha informací (Aleš: „*No asi v blízkém okolí asi úplně ne, i když vlastně byl jeden kamarád, který chodí na tu školu, ale na jiný obor, ale říkal, že to je dobrá škola.*“);
- adolescent má nějakého blízkého kamaráda, se kterým chce pokračovat ve společném studiu, a tak se oba přihlásí na stejnou školu (Martin: „*A jinak ještě s kamarádem Víťou, s tímto kamarádem, jsme se oba rozhodovali. Jsme kamarádi, takže jsme chtěli být na stejné škole.*“);
- kamarád, který vystudoval daný obor a může v praxi předvést, co výkon daného povolání obnáší.

Tabulka č. 3 – ovlivňující činitelé

Ovlivňující činitelé			
	Respondent	Vnitřní činitel (ambice, zájmy)	Vnější činitel (rodiče, spolužáci)
9. třída	Míša	X	
	Jana	X	
	Petr		X
	Marek		X
	Kristýna	X	
1. ročník	Martin		X
	Kuba	X	
	Aleš	X	
	Vítek	X	X
	Michal	X	
	Denisa	X	X

V rámci této části vyplynulo z mého výzkumu, že každý z dotázaných měl alespoň jednoho konkrétního člověka, který mu pomohl se rozhodnout. Je tedy důležité, kým se adolescenti v tomto věku obklopují a koho si berou za vzory. Také je podstatné, aby měli ve svém okolí někoho, s kým budou ochotni o těchto věcech mluvit, nebo kdo se bude aktivně zajímat o proces jejich rozhodování a dávat jim najevo, jak je toto rozhodnutí důležité.

Považovala jsem také za důležité sledovat, zda největší vliv na rozhodnutí adolescentů měli lidé v jejich blízkosti, anebo naopak vnitřní motivátory. Viz tabulka výše můžeme vidět, že u většiny z nich převažovaly pro mě poněkud překvapivě vnitřní činitelé, což znamená, že nejvíce ovlivňuje rozhodnutí dětí jejich zájem vycházející z jejich osobnosti a jejich přání. Tyto výsledky mi také korelují s výše uvedeným tématem Podpora rodičů, kde u žáků, kteří měli naprostou volnost ve výběru střední školy, hrál větší vliv vnitřní činitel, tedy zájem a u žáků, kteří se rozhodovali spíše podle přání rodičů, činitel vnější.

3.2.3 Podle čeho/koho vybírali?

Důležitou roli v rámci rozhodovacího procesu hrají faktory, které adolescenty v jejich rozhodnutí ovlivní a na základě koho/čeho si nakonec vyberou a udělají finální rozhodnutí. Výše jsem se zabývala do detailu postojem rodičů k rozhodnutí jejich dětí.

Nyní bych se chtěla věnovat i jiným podstatným faktorům. Mezi ty, které vyplynuly z mého výzkumu, patří následující:

- **Zdroj informací o škole a jejich množství**

Pro žáky podle výsledků byl jako stěžejní nástroj pro zjišťování informací internet. To uvádí například Kuba, Míša, Michal, Jana, Petr. Vedle internetu měli na žáky velký vliv také různé atlasy škol a seznamy, které dostávali ve svých školách. Další materiály získali žáci na přehlídkách a v rámci dnů otevřených dveří. Jejich rozhodnutí také silně ovlivnil způsob, jakým k nim přistupovali učitelé středních škol při setkání v daném dni otevřených dveří. Zajímavé bylo, že na základě jejich odpovědí jsem došla k názoru, že i kdyby měli informací o škole menší množství, neovlivnilo by to negativně jejich rozhodování. U některých žáků hrála totiž významnou roli i pověst školy a její vnímání v očích jejich bezprostředního okolí. Prestiž školy byla tedy také důležitým faktorem.

- **Vliv základní školy**

Základní škola je místo, kde děti tráví hodně času, a tato instituce je vedle rodiny velmi výrazně ovlivňuje. Navíc je to místo sekundární socializace a prostředí, které pomáhá žákům najít své místo ve společnosti. Proto je přirozené, že velký vliv v rozhodování hráli u žáků:

- a) **jejich vlastní spolužáci.** V některých případech se jednalo o motivaci žáka jít na stejnou školu, jako jde jemu blízký spolužák, v jiných případech šlo o starší spolužáky, kteří již základní školu opustili, nastoupili na střední školu a byli zdrojem informací o studiu na ní a o požadavcích kladených na její studenty. Žákům to tak dalo reálnější představu o dosud nejasných rysech školy.
- b) **jejich učitelé.** Rozlišme v této části vliv učitelů na jednotlivé předměty (např. matematika, český jazyk, dějepis apod.) a vliv učitelů třídních. Ačkoli učitelé odborných předmětů s žáky pracují a znají je, třídní učitelé mají možnost trávit s nimi více času, znát lépe jejich vlastnosti a osobnost, řeší s nimi konfliktní situace a mají také kontakt s rodiči žáků. To všechno jim dle mého názoru dává lepší příležitost objektivně zhodnotit potenciál žáka a být mu partnerem a rádcem v rozhodování. Na druhou stranu mírný odstup od znalosti rodinného prostředí a absence některých informací umožňuje žákům cítit mnohdy větší náklonnost k učitelům odborných předmětů. (Na moji otázku, proč zrovna dějepisářka ovlivnila tvoje

rozhodnutí, odpověděl Vítek: „*Protože se s námi o tom bavila a dalo se s ní o tom dobře popovídat. Byla taková přívětivá a prostě normální učitelka.*“) Právě z těchto důvodů si myslím, že moji respondenti ve svých odpovědích zmiňovali oba tyto typy učitelů jejich základních škol. Žáci odpovídali, že pro jejich rozhodnutí byl názor učitelů velmi důležitý. Zvláště dbali na názor těch z nich, kterých si sami vážili pro jejich autoritu, znalosti, férovou a přístup k nim samotným. (Denisa: „*Protože...ty hodiny mi něco dávaly, měla respekt, ale přitom se s náma dokázala normálně bavit a smála se s náma a tak.*“)

Z výzkumu jsem nabyla dojmu, že učitelé byli dobrými rádci pouze v případech, kdy za nimi žáci sami přišli a požádali je o pomoc či chtěli znát jejich názor, tzn. nikdy z dětí „netahali“ informace či je nenabádali ke sdílení, jestliže o to žáci samy neprojeví zájem. Je nutno zmínit, že by mělo být samozřejmostí pro každého učitele se v takové situaci maximálně snažit žákovi poradit, věnovat mu pozornost a péči, kterou pak žák promění v reálné rozhodnutí ovlivněné třeba právě touto radou, jako tomu bylo v mých případech.

c) Předměty daných základních škol.

Některé děti měly možnost v rámci 9. třídy absolvovat jednu či dvě hodiny týdně předmětem zaměřeným na volbu povolání (předměty nesly různé názvy). V rámci těchto hodin měli žáci možnost zkusit, zda by uspěli v přijímacích testech na střední školu (např. SCIO testy z českého jazyka apod.). Tento předmět sloužil také k návštěvě center pro výběr školy a profesního zaměření. Diskutovali také o tom, k čemu mají blízko, učitelé jim zprostředkovávali materiály ohledně vybraných škol a tak dále. Význam tohoto předmětu byl pro studenty velký a jeho existenci hodnotili jako obohacující.

d) Výchovní poradci a jiná poradenská centra

(Michal: „*Jak jsou kurzy pro výběr střední školy, tak jsem to navštívil a doporučili mi, abych šel na průmyslovou školu nějakou.*“ Aleš: „*Psycholožka školní mi dala nějaký ty testy, podle kterých jsem zjistil, kterému oboru bych se mohl tak nejlíp věnovat, který by byl takový pro mě a vyšla mi ta kreativita a hodně mě jakože na to učení, do toho režimu*

víceméně se mě snažili dostat učitelé těsně po tom, když jsem udělal ty přijímačky.“)

- **Vědomí vlastních schopností a znalost vlastní osobnosti**

Všichni respondenti odpověděli, že vědí, v čem jsou dobří, na co jsou šikovní a navíc i co je baví. Každý z nich byl schopen vyjmenovat, v jakých předmětech je úspěšný. Ve výzkumu se však nepotvrdilo, že by se rozhodoval jen na základě možnosti studovat předměty, ve kterých vyniká (adolescenti, kteří plánovali jít na gymnázium, si uvědomovali své studijní předpoklady, avšak zároveň věděli, že se nevyhnou studiu předmětů, které je příliš nebaví nebo v nich nevykazují takový potenciál). Příkladem je Jana: *„No tak, jako vím, že mi moc nejde dějepis. A pak hudebka, vím, že zpívat neumím, ale zase hrát na něco umím. A tělák mi nejde.“)* Když jsem se jí zeptala, zda zahrnula tyto informace o tom, co jí jde a co ne, i do výběru SŠ, odpověděla: *„No, to ani moc nešlo. Nebo tak jako tělocvik mám v podstatě všude, dějepis taky. Samozřejmě jsem uvažovala, co třeba budu dělat, ale zas tolik to nehrotím.“* Motivace pro studium konkrétní školy nebo výkon určitého povolání nebyla tedy negativně ovlivněna určitými překážkami v podobě neoblíbených předmětů a studenti to vnímali spíše jako výzvu než nepřekonatelný problém.

- **Zainteresanost a naplnění v budoucím povolání**

V mém výzkumu jsem se také zabývala otázkou, zda adolescenti vybírají školu podle toho, zda je pravděpodobné, že je vystudovaný obor bude bavít i v budoucnu. Všichni respondenti se shodují v názoru, že práce, kterou chtějí jednou dělat, je musí bavit. Podle tohoto kritéria se skutečně většina z nich rozhodovali. Ptala jsem se následně i na to, zda by mohli dělat práci, která je bavit nebude. Např. Kuba odpověděl: *„No...když nebude jinčí možnost, tak budu taky muset dělat, co mě nebaví. Ale nerad bych, aby to tak dopadlo.“* Všichni z nich vyjádřili nakonec názor, že by u takové práce nevydrželi moc dlouho, a rozhodně je pro ně důležité, aby je práce bavila. Tedy vnímají to jako jedno ze stěžejních kritérií pro výběr budoucí práce.

3.2.4 Dilema x jasno

Název mojí bakalářské práce obsahuje slovo dilema. Proto jeden z rysů rozhodování, kterému jsem věnovala pozornost, byla otázka, zda měli žáci problém s výběrem střední školy, tedy zda zažívali nějaké dilema, pocit těžkosti při rozhodování, nebo měli jasno hned od začátku a jejich volba byla více méně jistá a přímá. Odpovědi se různí, nicméně většina z nich odpověděla, že dilema v rámci procesu rozhodování neprožila. Např. Petr zmínil: „*Já jsem hned věděl, že půjdu na gympl. Neměl jsem žádné dilema.*“ Tři z respondentů dilema měli (Marek: „*Celkem jo, já jsem nevěděl, jestli si vyberu dobře, jestli mě to bude bavit a budu spokojený.*“), zbývající dva si nebyli jisti svou odpovědí a nepřikláněli se ani na jednu stranu, jako například Kristýna: „*Já v osmičce jsem si říkala, že bych šla na dejvickou, jenže tam měly těžké přijímačky a tak jsem si to rozmyslela. V devítce jsem z toho měla strach, pak jsem asi dva měsíce vůbec nevěděla co, a to byl můj sen už odmalička, takže jsem nevěděla, co dělat, takže na tu přehlídku škol jsem tam jela s tím, že tam si vyberu něco. Vůbec jsem nevěděla.*“

Možným vysvětlením skutečnosti, že někteří neprožívali dilema, je fakt, že čtyři z nich měli již nějakou dobu reálnou představu o tom, co chtějí v životě dělat, kam směřují a co pro to musí podniknout (viz tabulka č. 1). Podotkněme, že všechny z nich jejich rodiče v tomto rozhodnutí utvrzovali a podporovali. Pátá respondentka odpověděla, že ví, na jakou školu chce jít a o svém rozhodnutí nepochybovala, avšak nevěděla, co konkrétně chce v profesním životě dělat, proto zvolila gymnázium, které dle jejích slov volbu oddálí. Jana o tom vypověděla: „*Tak nějak vzhledem k tomu, že moc nevím, co chci dělat, tak jsem chtěla ten gympl.*“

Když se podíváme blíže na tři váhající, jejich problematické rozhodování se netýkalo neschopnosti rozhodnout se pro konkrétní povolání v rámci široké škály možností, ale pouze volby mezi dvěma možnostmi. Je třeba dodat, že nikdo z nich nevolil mezi dvěma naprosto odlišnými vzdělávacími obory (např. technické / humanitní zaměření), ale pouze mezi jinými poskytovateli stejného typu vzdělání (např. dvě gymnázia v různých městech). Když jsem se zeptala, kam si budou podávat druhou přihlášku, Petr mi odpověděl: „*Taky na gympl, akorát do jinýho města.*“ Michal na stejnou otázku řekl: „*Měl jsem teda tři školy vybrané, první byla střední učiliště, zaměřené na strojírenství a elektrotechniku, potom střední školu průmyslovou ve Zlíně a obor elektrotechnika, slaboproud, potom v Rožnově - elekterotechnika, slaboproud.*“

Roli v jejich váhání hrála i skutečnost, že tito tři studenti zvažovali finanční stránku své volby. Více se financím věnuji dále v samostatné kapitole.

Tabulka č. 4 – Dilema střední školy, dilema budoucí profese

	Respondent	Dilema výběru SŠ	Dilema profese v budoucnu
9. třída	Míša	ANO	učitelka
	Jana	NE	neví
	Petr	NE	právník
	Marek	ANO	neví
	Kristýna	NE	učitelka
1. ročník	Martin	ANO	ví obor (elektronika), neví profesi
	Kuba	NE	podnikání v elektro průmyslu
	Aleš	NE	práce u filmu (kameraman)
	Vítek	NE	kreslení, design aut
	Michal	NE	elektrotechnika, servis, revize
	Denisa	NE	učitelka

Za zmínku stojí, že existence či naopak absence tohoto dilematu nebyla ovlivněna typem dalšího vzdělávání, to znamená, že děti mířící na gymnázium nemusí být o nic víc ctižádostiví a mít předem rozhodnuto o svém směru ve srovnání s dětmi jdoucími na odborné školy. Považovala jsem za nezbytné ve svém výzkumu rozlišit tyto dvě kategorie, protože se ukázalo, že ačkoli někteří respondenti neprožívali při volbě dilema, neví ještě zcela jistě, co chtějí v profesním životě konkrétně dělat. A naopak: někteří z nich, kteří se těžko rozhodovali při volbě SŠ, měli jasnou představu o budoucím povolání.

3.2.5 Výběr profese podle povolání rodičů

Při výběru vzdělávání hrají rodiče důležitou roli. Jednak dítě ovlivní v rámci rozhodování, zároveň dítě celý život nějakým způsobem ovlivňuje vnímání profese vlastních rodičů, jejich spokojenost v práci i odborné znalosti a dovednosti. Ovlivňuje je i skutečnost, zda jsou ve své práci úspěšní či nikoli. Důležitá je také skutečnost, že oni sami mohou být pro dítě zprostředkovatelem detailních informací o svém povolání a také vzorem v profesním životě. Na rodičích záleží, zda dítě pro svůj obor nadchnou, ale také to, jaké mu vštípi pracovní návyky a postoj k práci samotné. V rámci mých otázek jsem se ptala přímo studentů, zda vnímají vliv profese svých rodičů na své rozhodnutí.

Výsledkem je skutečnost, že vliv profese rodičů je zanedbatelný a dokonce respondenti odpovídali, že nechtějí dělat to, co jejich rodiče. Pouze třikrát se objevila odpověď, že sice jdou studovat na stejnou školu jako rodiče, ale rozhodně nechtějí dělat to samé. Jana o vlivu své maminky řekla: „*Mamka tam chodila, ale jako myslím, že to nemělo zas takový vliv.*“ Michal doplnil: „*Radil jsem se s mamkou, protože ona tam na tu školu chodila. Vliv to na mě právě moc nemělo. Já jsem se až zpětně dozvěděl, že moje mamka má vystudované to, co teď studuju já.*“ Petr komentoval: „*Tatka byl na gymnáziu, a vlastně i ségra. Nemá na mě vliv profese rodičů, nechci dělat nic, co dělají oni.*“

Jediný Martin mi na otázku odpověděl: „*Určitě to mělo nějaký vliv, protože tatka má tu školu a ví, jak to funguje v tom oboru, tak jsem se mohl tak rozhodnout, ale zase bylo to hlavně moje rozhodnutí, protože si myslím, že na to mám.*“ Takže Martin si ze všech mých respondentů jako jediný vybral do určité míry profesi podle otce.

3.2.6 Čas (Jak dlouho trval výběr)

Určit přesné časové ohraničení rozhodovacího procesu je náročné, neboť každý respondent toto období prožívá velmi subjektivně. Výrazněji tento rys vystupuje u studentů prvního ročníku SŠ, protože si stěží vybavují vzpomínky na tuto dobu. Pro každého z nich bylo problematické určit především počátek tohoto období – zda to byl moment, kdy se o tom poprvé začali bavit, kdy začali navštěvovat přípravný předmět, kdy se začali učit na přijímací zkoušky. Někteří respondenti si začali materiály ke školám shánět již v osmé třídě (Kristýna: „*Já jsem se tím zabývala skoro celou osmičku a čtvrt roku devítky.*“), jiní až s blížícím se termínem podání přihlášky – dle mého názoru velkou roli v těchto případech hrála samotná osobnost respondentů i vliv ze strany jejich rodičů. Taky bych ráda podotkla, že tento bod u svého výzkumu nepovažuji za příliš věrohodný, co se týká vyvozování na nějaké jiné záležitosti. Neboť se domnívám, že tuto otázku pojal každý respondent podle svého a tím, že jsem v této otázce nekladla žádné konkrétnější kritéria, mohla být otázka pochopena různě. Toto tvrzení podporuje například odpověď Marka: „*Dohromady necelej měsíc,*“ zdá se mi tato odpověď neadekvátní vzhledem k rozhovoru, ze kterého vyplývá, že dilema měl a o školy se aktivně a dlouho zajímal. I pro ně samotné to bylo mnohdy těžké určit a toto období zařadit do určitého času, jako třeba u Aleše: „*To bylo tak různě. Takové časové období, kdy jsme se o tu školu zabýval, pak jsem tomu nechal volný průběh a tak různě. Bylo to různě.*“

3.2.7 Finance

Z mého výzkumu vyplynulo, že finance jsou důležitým rozhodovacím kritériem při volbě povolání. 6 z 11 žáků odpovědělo, že finance hrály/hrají roli při výběru střední školy. Pro rodiny s vysokým socioekonomickým statusem jsou samozřejmě méně významné než pro rodiny s nízkým socioekonomickým statusem, kde se finance musejí více zohledňovat. Proto jsem se na ně ve svém výzkumu zeptala. S přestupem na vyšší stupeň vzdělávání narůstají finance především z těchto důvodů:

- Dojíždění do jiného města
- Bydlení na internátní škole (Míša: *„S tou pedagogikou, bych musela být na intru, což já nechci. Jo, dávám si přihlášku na pedagogiku, to je ta samá. Nevím, na které škole bych byla raději, ale odrazuje mě to dojíždění. Nechce se mi dojíždět a být na intru.“*)
- Školné za soukromou školu (Aleš: *„Vlastně joo! Protože já jsem jako... Hrály v tom roli hrozně moc peníze. Naši nějaké závratné peníze nevydělávají. A vlastně u té školy v tom Zlíně, hrály hrozně velkou roli ty peníze. Ta vzdálenost, a vlastně ta škola byla soukromá, takže za to se platilo. V Orlové a i ta umprumka se platila.“*)

U některých z respondentů byla otázka financí natolik stěžejní, že o určité škole nemohli uvažovat vůbec a z imaginárního seznamu chtěných škol ji museli vyškrtnout rovnou. Konkrétně Jana řekla: *„My s kámoškou jsme chtěly jít na českoanglickéj gymn, a on je jeden v Praze, ale ta škola je soukromá a je taková hodně drahá a tam jsem jako věděla hned, že tam ani nechci jít, a potom jsem uvažovala, že bych šla do Brna, a to i bez kámošky. No a v tom Brně je taková pěkná, ale tam nechci nebo je to prostě hrozně daleko, to bych musela každý den dojíždět.“*

Dle mého výzkumu si děti moc dobře uvědomují finanční situaci své vlastní rodiny a možné zvýšení nákladů při zvolení jednotlivých více či méně drahých variant vzdělávání. Zajímavé bylo, že při položení této otázky někteří z nich okamžitě řekli, že peníze problém nebudou a na své odpovědi trvali. Bylo to právě z takových důvodů, jako uvádí Kuba: *„No, jelikož jsem se nezajímal o školy, kam by se nedalo dojíždět, tudíž jsem nepotřeboval chodit na internát) tak to vyšlo vše na stejno... a jediná soukromá škola tady v okolí o které vím je na nic...No ti co z tama vyjdou, nikde nechtějí.“*

Pak tu ale byli jiní respondenti, kteří se nad touto otázkou příliš nezamýšleli (hned si otázku nespojili se socioekonomickým statusem jejich rodiny), ale když jsem otázku vysvětlila blíže, přehodnotili svou odpověď a došli k závěru, že finance jsou důležitým faktorem. Takto reagoval Marek: *„To jsem moc nezvažoval, já jsem věděl, že by mi drahou školu rodiče nezaplatili, takže spíše státní.“*

3.2.8 Příprava základní školy na proces rozhodování

Základní škola je pro děti místem, kde tráví značnou část svého času. Není proto divu, že má škola i při výběru velký vliv. Všichni žáci mého výzkumu na otázku zda si myslí, že jim jejich základní škola dala dostatečné množství informací, aby si dokázali správně vybrat středoškolské vzdělání, odpověděli přesvědčivě a souhlasně. Kristýna takto: *„No jakože znalosti mi pomohly, ale i ta volba povolání. Jako my jsem dělali různé psychotesty, abychom zjistili, na co jsme dobří a tak. No a taky přijímačky z matematiky a češtiny jsem zkoušeli.“* Dále Marek: *„Na té naší škole, jakoby hodně dbaj na to, abych byl připravený na tu další školu. Z matematiky nám každé pátek rozdávají listy, kde jsou výcucy z minulých přijímaček. A z češtiny taky.“*

Informovanost o středních školách byla zprostředkována pomocí:

- **předmětů zaměřených na volbu povolání** (Míša: *„Třeba s učiteli si povídáme, o tom, v čem jsme třeba dobří.“*; Vítek: *„Výchovný poradce a učitel, který ví co a jak, učil nás předmět - Svět práce a byl takový zkušený v tomhle ohledu.“*; Kuba: *„My jsme na to měli nějaký předmět v pracovkách, jsme jednou za měsíc měli předmět a zkoušeli jsme přijímačky a testy a dostali jsme atlas středních škol.“*)
- **atlasů škol** (brožury, seznamy škol, informativní materiály ze samotných středních škol)
- **ukázky přijímacích testů**, které mohli žáci samo vyzkoušet
- **recenze jednotlivých škol** (Aleš: *„Vybíral jsem podle toho, jaké na to byly recenze.“*)
- **návštěvy učitelů z konkrétních středních škol a jejich prezentace** (Míša: *„Jezdí k nám různí náboráři a vykládají nám různě o té škole.“*)

3.2.9 Porovnání žáku 9. tříd ZŠ a studentů 1. ročníku SŠ

Výše jsem popsala důvody, proč jsem se rozhodla dělat výzkum mezi žáky, kteří mají mírně odlišné zkušenosti ovlivněné tím, v jaké fázi rozhodovacího procesu se právě nacházejí (zda jsou před realizací rozhodnutí nebo již zakouší důsledky své volby). Když se nyní podíváme blíže na skupinu žáků, kteří jsou v tuto chvíli již na střední škole, je zajímavé, že každý z nich hodnotí zpětně, že očekával něco trochu jiného (např. co do obtížnosti studia, vlastní zainteresovanosti do některých předmětů). Zároveň si však uvědomují i oni sami, že jsou ve škole ještě příliš krátkou dobu, jsou v adaptační fázi a sami tak trochu čekají, co se z toho dále vyvine. Martin tuto skutečnost okomentoval následovně: „*Ještě nevím, protože jsem nedávno začal. Docela se mi to líbí a uvidíme, jak to půjde dál. Ještě jsem toho zatím moc nepoznal, takže ještě nevím, jestli mě ta oblast ten obor bude bavit.*“ U tohoto jediného respondenta jsem pocítila určitou nejistotu z výběru jeho střední školy. O svojí škole, kterou už asi 4 měsíce studoval, se vyjadřoval váhavě a je zde i možnost, že by ze školy úplně odešel.

Výzkum se žáky 9. tříd probíhal těsně před tím, než měli udělat konečné rozhodnutí. Většina z nich se v době rozhovorů již aktivně připravovala na přijímací zkoušky na danou střední školu, takže se dostali do jistého stresu z vlastní nejasné budoucnosti i tlaku okolí a jeho očekávání. Jejich pocity byly plné obav, stresu a byly zabarveny spíše negativně. Tyto pocity studenti 1. ročníku popisovali také, avšak již s vědomím odstupu a něčeho neaktuálního, takže nebyly tak silné (byly překryty spíše obavami z dalšího průběhu studia).

Z mého výzkumu tedy vzešlo, že většina respondentů prožívala v rámci celého tohoto období následující pocity a uvědomovali si tyto skutečnosti:

- **Nepříjemnost celého období, nekomfortnost**
- **Tlak okolí, rodičů, učitelů**
- **Těšení se na zdárný konec tohoto období**
- **Spíše pozitivní nálada** (Vítek: „*Místy jsem to vnímal jako takovou zábavnou část, kdy jsem nemusel do školy ale možná i místy nepříjemné. Furt chodit po školách a chodit. Už jsem chtěl mít v tom jasno a ustálit si názor.*“; Kuba: „*Všechno mě bavilo, s učitelama větší sranda. Všechno to bylo v pohodě a ten poslední rok je s učitelama větší sranda a dělají se takové zajímavé věci. Já nevím, já jsem s učitelama kecal, já jsem celkem komunikativní. A rád na to vzpomínám. Já jsem nad tím moc nepřemýšlel, takže v pohodě.*“)

- **Vnímání období jako životní zkušenosti** (Kristýna: „*Tak určitě ztráta času to nebyla, protože vím, že to dělám pro sebe, že jo.*“)
- **Velká důležitost celého procesu a úspěšného rozhodnutí** (Kristýna: „*Jako, já jsem si v devítce uvědomila, že je to fakt důležitý, tak jsem šla na jistotu...*“; Michal: „*Spíše jsem byl trochu ve stresu, protože jsem si uvědomoval, že tu profesi, kterou si vyberu budu dělat celý život.*“)
- **Normální stav** (Denisa: „*Normální, nic zvláštního, jen takový to, že se bude měnit prostředí, noví lidi a ták.*“)

3.2.10 Zaměření dalšího vzdělání adolescentů

V rámci výzkumu jsem považovala za důležité rozlišit, jak zaměřené školy si adolescenti volí. Rozlišovala jsem tři typy vzdělání a to gymnázium, humanitní obory (např. pedagogická, ekonomická, sociální škola) a technické obory (elektroprůmyslová škola, průmyslová škola, polytechnická). Ze vzorku respondentů vzešlo, že dívky směřují spíše na humanitní obory, zatímco chlapci na technické. Co také rozhodně stojí za zmínku je to, že žádný z mých respondentů nezvolil vzdělání ukončené výučním listem, což taky koresponduje s dnešním moderním trendem, že stále více studentů volí střední školy a mnozí z nich pak ještě vysoké školy. Učiliště jsou tak prázdnější a na trhu práce chybí lidé vyučení v řemeslech a naopak absolventi z vysokých škol mají problém sehnat práci a na trhu se uplatnit.

Tabulka č. 5 – Zaměření dalšího vzdělání

Zaměření dalšího vzdělání				
	Respondent	Gymnázium	Humanitní	Technické
9. třída	Míša		X	
	Jana	X	X	
	Petr	X		
	Marek	X		
	Kristýna		X	
1. ročník	Martin			X
	Kuba			X
	Aleš			X
	Vítek			X
	Michal			X
	Denisa		X	

4 DISKUZE

Rozhodování a volba dalšího vzdělání v období adolescence je velmi náročná a zatěžující. Taxová tento názor potvrzuje, když uvádí, že „řada teoretických příspěvků i výsledků výzkumů ukazují, že mnozí dospívající nejsou ještě pro zodpovědnou volbu povolání zralí fyzicky, psychicky ani sociálně“ (Taxová, 1987, s. 139). Adolescenti rozhodují o své budoucnosti a mnohdy si ani zcela neuvědomují důsledky. V rámci této práce jsem zjišťovala, zda je tento proces opravdu natolik složitý a zda je provázen dilematem v rozhodování. Výzkum jsem neprováděla pouze s žáky devátých ročníků, ale také se středoškoláky, kteří na základě retrospektivních rozhovorů hodnotili celý proces výběru střední školy. Při tvorbě této práce jsem si kladla za úkol především zmapovat celý proces, vedle toho jsem však sledovala i jiné cíle. Zajímalo mě, *kdo měl na adolescenty vliv při výběru střední školy a jakou měl tento vliv podobu?* Z výzkumu vyplynulo v souladu s teoretickou částí (Hlad'o a Drahoňovská, 2012; Mezera, 2008; White, 2007; Hlad'o, 2009), že **jde nejčastěji o osoby blízké respondentům (nejčastěji zmiňovaní rodiče, dále sourozenci, prarodiče či sestřenice a bratřenci). Dále jsou považovány za důležité osoby při výběru kamarádi starší či současní a také učitelé,** které adolescenti brali jako rádce, kteří mohou poskytnout rady z jiné stránky. Jelikož v mém výzkumu jasně zvítězili rodiče, s nimi také souvisí podpora, které se dětem při výběru dostávalo. Tu měli od rodičů všichni, ovšem výsledek se mírně lišil ve svobodě rozhodnutí, která už nebyla tak jasná. Ne všichni rodiče totiž do volby svých dětí zcela nezasahovali. Sice v menší míře, ale přece jen se objevili rodiče, kteří rozhodli jako první a celý proces korigovali. V poslední řadě je potřeba zmínit se o dalších faktorech. Při svém výzkumu jsem si kladla otázku, zda existuje ještě nějaký jiný faktor, který adolescenty při rozhodování pudí k té či oné volbě. **Z výzkumu vzešlo, že jestliže mají žáci při výběru absolutní volnost, tak to, co je motivuje k výběru určité školy, jsou jejich vnitřní činitele, čili zájmy, ambice, zkrátka to, co sami skutečně v hloubi duše chtějí, o čem jsou přesvědčení, že je bude bavit. U žáků, kteří mají výběr škol v určité míře omezený, ovlivňují volbu školy spíše činitele vnější, tedy rodina.** Malá zmínka patří ještě profesi rodičů, u níž jsem předpokládala, že bude mít na výběr velký vliv. Výzkum mě ale přesvědčil o opaku – povolání rodičů nezanechalo na respondentech z mého výzkumu téměř žádnou stopu.

Součástí mého výzkumu byl celý proces výběru SŠ od začátku do konce. Tedy další z otázek zněla: „*Jak probíhá rozhodovací proces při volbě střední školy?*“

Z výsledků je patrné, že základní informace adolescenti nacházejí z velmi podobných zdrojů. Je to rodina, jsou to známí, internet, ale velkou roli hraje také základní škola, kam zahrnuji učitele a spolužáky. Ve škole tráví děti dost času, a tak se taky od školy čeká, že své žáky dostatečně dobře připraví na další vzdělání. Školy v tomto směru poskytují velmi přehledné a kvalitní množství informací. Žáci si ale vybírají školu také na základě zkušeností sami se sebou. V mém výzkumu jsem se nesetkala s žákem, který by nevěděl, co mu jde nebo co ho baví. Hodnotím tuto složku jako dosti velkou indicii, která výběr značně usnadňuje. **Respondenti své základní školy hodnotí pozitivně, odpovědi jsou téměř stejně znějící, když jde o aktivitu a pomoc ze strany školy.** Dle mého názoru by v tomto trendu měly základní školy pokračovat a připravovat tak žákům půdu pro správná rozhodnutí.

Předpokládala jsem, že téma „dilema výběru“ bude velmi aktuální, a dilema bude časté. **Respondenti ve vzorku ale dilema spíše neprožívali.** Když už se dilema objevilo, probíhalo vždy v rámci velmi podobných oborů. Navíc z výzkumu vyplynulo, že skutečnost, že respondenti neprožívají dilema při výběru SŠ nemusí ještě nutně znamenat, že vědí, jaké povolání si pro svou profesní dráhu chtějí zvolit po ukončení studia SŠ.

V rozhodovacím procesu také hrají roli finance, v mém výzkumu se finance z většiny poloviny potvrdily jako důležité a adolescenti jsou si vědomi finanční situace v rodině.

A v poslední řadě jsem se zaměřila na otázku: „*Jakým způsobem se žáci připravují na přechod na vyšší stupeň vzdělání a jakou roli v tom hraje jejich současná škola?*“

V mé výzkumné části jedna respondentka (Míša) odpověděla, že se rozhodla na základě zkušenosti s pracovištěm, ve kterém se na pár hodin ocitla. Právě tato odpověď mi připomněla Mezeru (2010), kterého cituju, ve své teoretické části. Je zastáncem názoru, že by se rozhodující žáci měli nejprve zamyslet nad tím, jestli povolání, které se jim líbí, někdy viděli na živo a skutečně ví, co obnáší. V souvislosti s tím bych ráda uvedla příklad projektu *ZŠ Hrádek nad Nisou - technické, přírodovědné obory a řemesla* probíhající v období 1.10.2012 - 30.3.2015. Účelem projektu mělo být zvýšení kvality počátečního vzdělávání v ZŠ v Hrádku n N. Cílovými skupinami byli- (učitelka mi tu dala tvrdé y, jo?) žáci 6. – 9. tříd a pedagogové. Tento projekt směřoval k tomu, aby si žáci na vlastní kůži vyzkoušeli, co jednotlivý obor obnáší (<http://www.spolecnostlh.cz/html/1/projekty.html>). Jakmile totiž žáci zjistí, co jednotlivá

profese obnáší, mohou si to vyzkoušet a zakusí tak přínos i úskalí jednotlivých profesí, mají mnohem větší rozhled při výběru a značně jim to ulehčí rozhodování. Takových projektů by tedy mělo být víc a může to být pro jiné školy způsob, jak zlepšit či rozšířit nástroje, kterými žákům umožňuje dobře se připravit na tak zásadní rozhodnutí.

Důležitost vnímám také v potvrzení faktu, že všichni z mého vzorku respondentů plánují studium na střední škole, všichni plánují složit maturitní zkoušku, která jim pomůže k získání lepší práce. Většina se zmiňuje i o studiu na vysoké škole. Takže trend dlouhého studia a odkládání povinností se potvrzuje i v mém výzkumu.

Limity své práce spatřuji ve třech oblastech:

1. **Malý vzorek respondentů.** Myslím si, že kdyby byl vzorek větší, získala bych relevantnější data a výzkum by tak mohl aspirovat na mnohem přesnější.
2. **Hodnocení žáků na středních školách retrospektivně.** Jedna z otázek se zaměřovala na spokojenost se školou. Problém ale byl v tom, že tři až čtyři měsíce jsou velmi krátká doba na hodnocení spokojenosti na střední škole, neboť adolescenti teprve zakoušejí, co je vlastně celé čtyři roky čeká. Měla jsem možnost s jedním respondentem mluvit po roce na střední škole a zjistila jsem, že ačkoliv mi při rozhovoru odpověděl, že je se školou spokojený (po čtyřech měsících), po roce se jeho odpověď lišila a zjistila jsem, že uvažuje nad odchodem z této školy. Příště bych tedy hodnocení středoškoláků posunula a dělala jej s větším časovým odstupem.
3. V rozhodovacím procesu jsou také slabá místa, na která jsem se snažila poukázat. Jedno z témat bylo zmíněno v teoretické části a třeba to, že je to příliš brzký věk na tak závažné rozhodování. Ve výzkumné části se ale této problematice zcela vyhýbám, a tak bych do dalšího výzkumu zahrнула i otázku směřující do této oblasti.

5 ZÁVĚR

V závěru celé práce bych chtěla poukázat na celý proces výběru střední školy u adolescentů. Každý rozhodovací proces žáka je úplně jiný a jedinečný jako jeho osobnost, ale zároveň každý případ obsahuje sjednocující prvky, ze kterých lze čerpat určité principy, na něž jsem se snažila prací poukázat.

V teoretické části se na proces zaměřuji z pohledu odborníků a snažím se vyzdvihnout nejčastější problémy a rysy rozhodování. Ve většině skutečností se teoretická část mým výzkumem jen potvrzuje. Týká se to např. důležitých osob, které adolescenty v rozhodování ovlivňují. Žáci, nacházející se v procesu volby jsou často ještě nedospělí a potřebují vedle sebe právě tyto lidi. Významnou součástí je také dle odborníků i mého výzkumu jejich základní škola a všechny důležité složky v ní (spolužáci, učitelé, konkrétní předměty). Ačkoliv jsou jak rodiče, tak škola důležití, každý z nich hraje v procesu jinou, avšak nepostradatelnou roli. Hierarchie těchto dvou ovlivňujících faktorů nebyla ani u mých respondentů ustálená, stejně jako se o tom vyjadřují autoři, o kterých se zmiňuji v teoretické části. Ne vždy jsou ale obklopeni správnými lidmi, neprožívají dobré zázemí ve škole, jistotu správného výběru nebo rozhodování bez váhání. I přes mnoho informací o možnostech mohou často prožívat dilema při výběru. Dilema se ale ukázalo jako menší problém, než jsem na začátku předpokládala, a většina žáků měla rozhodnuto, kam a na jaký obor budou směřovat (v souladu s jejich znalostmi o sobě samém a o tom, co by je v budoucnu mohlo naplňovat).

Tento výzkum mi ukázal, jak se adolescenti v této tak podstatné situaci cítí, čím se zabývají, nad čím váhají a co je ovlivňuje. V průběhu průzkumu jsem si uvědomila, že toto je jedno z prvních rozhodnutí, kterým se děti ocitají na prahu dospělosti, a je velmi důležité, jak se k tomu postaví okolí, které je obklopuje a má na ně velký vliv. Přínosný byl pro mě výzkum i z pohledu toho, že jsem měla možnost klást velmi podobné či stejné otázky jedné věkové skupině, každý z nich však reagoval na otázky jinak, často mě překvapili, byli spontánní, někdy naopak nedůvěřiví, avšak vždy zcela autentičtí. Proto bych se k této skupině žáků ráda ještě někdy v budoucnu vrátila a pracovala s nimi – vzhledem k tomu, že v průběhu období adolescence se formují hodnoty lidí, zaměřila bych se na tuto oblast, třeba i ve vztahu právě k volbě dalšího vzdělávání.

6 LITERATURA

- BEDRNOVÁ, E., & PROVAZNÍK V. (1991). *Psychologické aspekty rozhodování*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- ČAČKA, O. (2000). *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk.
- ČÁP, J. (1987). *Psychologie pro učitele*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- DAŘÍLEK, P., & KUSÁK, P. (1995). *Kapitoly z pedagogické psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- DISMAN, M. (2000). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
- DUNOVSKÝ, Jiří. (1999). *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada.
- FONTANA, D. (2014). *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Praha: Portál.
- HAVLOVÁ, J. (1996). *Profesní dráha ve 20. století: úvod do sociologie povolání*. Praha: Karolinum.
- HELUS, Z. (2004). *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál.
- HELUS, Z., HRABAL, V., KULIČ, V., & MAREŠ, J. (1979). *Psychologie školní úspěšnosti žáků*. Praha: SPN.
- HELUS, Z. (2007). *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada.
- HRABAL, V., MAN F., & PAVELKOVÁ I. (1989). *Psychologické otázky motivace ve škole*. 2., upr. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- KATRŇÁK, T. (2004). *Odsouzení k manuální práci: vzdělanostní reprodukce v dělnické rodině*. Praha: Studie (Sociologické nakladatelství).
- LANGMEIER, J., & KREJČÍŘOVÁ, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.
- MACEK, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál.
- MAREŠ, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.
- MEZERA, A. (2010). *Pro jaké povolání se hodím?*. Praha: Computer Press.
- NAKONEČNÝ, M. (2000). *Lidské emoce*. Praha: Academia.
- PETRUSEK, M. (1993). *Teorie a metoda v moderní sociologii*. Praha: Karolinum.

- RUß-MOHL, S. (2005). *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada.
- ŘÍČAN, P. (1990). *Cesta životem*. Praha: Panorama.
- SEDLÁČKOVÁ, D. (2009). *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Praha: Grada.
- STRAUSS, A. L., & CORBIN J. M. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.
- STŘELEČEK, S. (2005). *Studie z teorie a metodiky výchovy*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ D., & VÁGNEROVÁ M. (2001). *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál.
- TAXOVÁ, J. (1987). *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- THOROVÁ, K. (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál.
- VÁGNEROVÁ, M. (1999). *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum.
- VENDEL, Štefan. (2008). *Kariérní poradenství*. Praha: Grada.
- ZAPLETALOVÁ, J., & VAŇKOVÁ, H. (2006). *Kariérové poradenství - přítomnost a budoucnost*. Praha: IPPP.
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, dle novely přijaté zákonem č. 136/2014 Sb. platné od 22.7.2014, resp. od 1.1.2015.

Internetové zdroje

- Arnett, J. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered, Dostupné z WWW: http://www.jeffreyarnett.com/articles/Arnett_1999_AmPsy
- Cermanová, R. Společnost pro Lužické hory, 2015. Dostupné z WWW: <http://www.spolecnostlh.cz/html/1/projekty.html>
- François de La Rochefoucauld, 1668. Dostupné z WWW: <http://citaty.net/autori/francois-de-la-rochefoucauld/>
- Eccles, Midgley, & Wigfield; Lerner & Galambos; Ohye & Daniel (Eds.) American psychological association, Developing adolescents, A reference for Professionals, 2002. Dostupné z WWW: <http://www.apa.org/pi/families/resources/develop.pdf.apa.org/pi>

- Hlad'o, Petr. *Vliv sociálního okolí na kariérové rozhodování žáků při přechodu do vyššího sekundárního vzdělávání*, 2010. Dostupné z WWW: <http://www.vychova-vzdelavani.cz/download/pedor.pdf>
- Hlad'o, Petr. Drahoňová, Petra, *Rozhodování žáků základních středních škol o dalším studiu a práci v pohledu žáků i jejich rodičů*, 2012. Dostupné z WWW: http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/KP_Volba_zaci_rodice_pro_www.pdf
- Wei-Cheng J. *Cultural Dimensions of Career Decision-Making Difficulties*, 2004. Dostupné z WWW: <http://www.nsparc.msstate.edu/content/green/Factors%20Influencing%20Occupational%20Choice/Career%20Development%20Quarterly-Wei-Cheng%20J.-%20Cultural%20Dimensions%20of%20Career%20Decision%20Making%20Difficulties.pdf>
- Smetáčková, Irena. *Genderové aspekty přechodu žáků a žákyň mezi vzdělávacími stupni*, 2005. Dostupné z WWW: http://is.muni.cz/el/1441/jaro2010/TE2BP_SVP/um/Genderove_aspekty_prechodu_zaku_a_zakyn_mezi_vzdelavacimi_stupni.pdf

Zahraniční zdroje

- BROWN, Duane. *Career choice and development*. 4th ed. San Francisco, CA: Jossey-Bass, c2002, xxii, 534 p. ISBN 0787957410.
- COLEMAN, John C. *The nature of adolescence*. 4th ed. New York, NY: Routledge, 2010, p. cm. ISBN 9780415564205.
- GATI, Itamar. KRAUSZ, Mina. OSIPOW, Samuel, H. A. *Taxonomy of Difficulties in Career Decision Making*. *Journal of Counseling Psychology*, 1996. ISSN 0022-0167.
- LERNER, R. M., & STEINBERG, L. D. (2009). *Handbook of adolescent psychology*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- PARSONS, F. (1909). *Choosing a vocation*. Boston: Houghton Mifflin.
- SEARS, S. A. (1982). *Definition of Career Guidance Terms: A National Vocational Guidance Association Perspective*. *Vocational Guidance Quarterly*.

- TUCKER, C. J., BARBER, B. L., & ECCLES, J. S. (2001). Advice about Life Plans from Mothers, Fathers, and Siblings in Always-Married and Divorced Families during Late Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*.
- VONDRACEK, F.W., & SKORIKOV, V.B. (1997). *Leisure, School, and Work Activity Preferences and Their Role in Vocational Identity Development*. The Career Development Quarterly, Retrieved from PsycINFO database.
- ZUNKER, V. G. (2014). *Career counseling. A holistic approach*. Boston: Cengage Learning.

7 PŘÍLOHY

Příloha 1. Přepsané rozhovory – 9. Třída

Rozhovor - Kristýna

Popiš mi, jak probíhal tvůj výběr střední školy?

Jo. Tak my jsme byli na škole Pragensis, to je vlastně veletrh středních škol a tam každá škola se představila a my jsme si vybírali, kam bychom chtěli tak mě tam oslovila evangelická akademie, která má obor pedagogické lyceum.

Takže to sis vybrala nakonec?

Jo.

Radil/a ses s někým?

No tak, my máme předmět, Volba povolání, takže tam jsme to nějak všechno probírali, jako ptala jsem se paní učitelky a ona mi to doporučovala, takže tak.

Podle čeho jsi některé obory vyřadil/a a o některých jsi dále uvažoval/a?

No, já jsem, jakože...mě už od malička lákala pedagogika, takže já jsem měla spíš obor sociální činnost nebo pedagogiku, když jsme si jí našla a zjistila jsem si o ní všechno, tak jsem si řekla, že tohle je určitě to, co chci.

Takže, dalo by se říct, že jsi měla nějaké dilema, nebo jsi hned věděla?

Já v osmičce jsem si říkala, že bych šla na dejvickou, jenže tam měly těžké přijímačky a tak jsem si to rozmyslela v devítce jsem z toho měla strach, pak jsem asi dva měsíce vůbec nevěděla co, a to byl můj sen už od malička, takže jsem nevěděla, co dělat, takže na tu přehlídku škol jsem tam jela s tím, že tam si vyberu něco. Vůbec jsem nevěděla. Ale jako...neřekla bych dilema.

Měl/a jsi nějaký seznam škol, a mezi těmi školy vybíral/a a postupně vyškrtával/a, která bude nejlepší, nebo jsi hned od začátku přesně věděl/a, kde půjdeš studovat?

Já jsem seznam neměla, já chtěla na tu dejvickou, ale když ona vypadal, tak jsem vůbec, fakt vůbec nevěděla, kam.

Myslíš, že bys ty přijímačky neudělala?

No, jako ....ne! Jako, já jsem si v devítce uvědomila, že je to fakt důležitý, tak jsem šla na jistotu.

Je v tvém blízkém okolí člověk, o kterém bys mohl/a říct, že tě motivoval nebo ovlivnil ve výběru střední školy?

Konkrétně tý evangelický ne, ale celkově mě učitelé asi hodně ovlivnili, protože jsem chtěla být učitelka, a učitelé mě motivovali v tom, že to je fakt dobrý nápad.

A třeba sourozenci, nebo kamarádky?

Právě že o tý škole nikdo moc nevěděl a oni se ani moc nepropagují a další den, tam už nebyly, takže jsem fakt byla ráda, že jsem je zastihla.

Myslíš si, že ti tvá základní škola dala dostatečné množství informací, aby sis dokázal/a správně vybrat středoškolské vzdělání?

No jakože znalosti mi pomohly, ale i ta volba povolání. Jako my jsme dělali různé psychotesty, abychom zjistili, na co jsme dobří a tak. No a taky přijímačky z matematiky a češtiny jsme zkoušeli.

A dávali vám třeba i nějaký atlas škol, brožury?

Jo, atlas škol...jako my jsme ho nedostali, ale naučili jsme se v něm hledat.

Kdo (jaká osoba) tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnil? A popiš jak?

Jo, tak já myslím, že babička. Protože jak jsem měla to období, když jsem vyřadila tu Dejvickou a já tím, že vlastně už odmalička jsem chtěla být učitelkou, a nic jiného jsem nevěděla, jako jaký obor tak babička mě k tomu zase nahodila, že k tomu, té pedagogice, prostě patřím.

Vybíral/a jsi také školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých? Mělo to na tebe nějaký vliv, nebo ses nad tím ani trošku nezamyslel/a?

Ne, vůbec ne. To je vlastně můj sen už od čtyř let. Takže já jsem vůbec nikým nebyla ovlivňovaná a zůstalo mi to doteď.

Jak to probíhalo ve škole v období, kdy jste si všichni vybírali střední školu? Bylo to hlavní téma?

No, jako ani ne. Na tý volbě povolání to řešíme tak půlku hodiny, ale když se bavíme mezi sebou, tak jako mluvíme o tom, ale není to úplně nějak nejhlavnější téma.

Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím být? Konkrétní, abstraktní?

Tou učitelkou.

Už víš co a na jaké škole a co bys chtěla učit?

Určitě na základce, na druhým stupni, a konkrétně dějepis, ale to druhý úplně nevím. To si ještě rozmyslím.

Vyjmenuj všechny školy, nad kterými jsi přemýšlel/a?

Dejvická a nad Kavčí Hory, tam je ta sociální činnost.

A proč jsi vyřadila tu sociální činnost?

No já jsem ji našla, jakby náhradu, když jsem měla to období, kdy jsem nevěděla, tak jsem si řekla, že bych to mohla zkusit. Ale když jsem pak našla tu pedagogickou, tak jsme si řekla, že chci jít tam.

Máš nějaký konkrétní profesní sen?

Ne vůbec.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout ve škole?

No jakože ve známkách? No, ono je to lyceum, takže určitě bych se chtěla začít více učit, více se tomu fakt věnovat, určitě bych chtěla mít samé jedničky až na jeden předmět.

Jaký?

Matiku, tak prostě jedničku nikdy mít nebudu.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout v zaměstnání?

No tak, postavením, já bych asi chtěla zůstat u té učitelky, ne zástupce a chtěla bych, aby mě měly rády, aby ty děti ve mně měli důvěru, prostě mi věřit. A tak, no.

Oblíbené předměty ve škole?

Dějepis, občanka, volba povolání, etiketa, čeština a němčina.

Ty předměty, které jsi vyjmenoval/a, ti jdou nebo s nimi máš problémy?
Ty mi hodně jdou, ty jsou v pohodě a jako bavěj mě, možná proto, že mi jdou.

Máš přehled o tom, co ti jde a co ne?

Určitě mám.

Zahrnul/a jsi tyhle informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?

No, já jsem teda určitě jsem hledala školu, kde bude málo matiky, fyziky a chemie a kde bude více oborů. Jako těch humanitních.

Myslíš, že když ti něco ve škole nejde, tak se to procvičováním a opakováním naučíš nebo je jednodušší se na to vykašlat a nesnažit se, protože když to nejde, tak to nepůjde nikdy?

No vono, podle toho, jak je to jako předmět. Třeba když jsem v hodině nepochopila chemii, a to se dá pochopit a vím, že můžu dojít za tím učitelem a on by mi to vysvětlil a pomohl mi, a můžu se na ní podívat, ale s tou matematikou, vím, že prostě, jsem se to učila doma asi tři roky a vím, že to nemá cenu.

Myslíš, že ve škole podáváš maximální výkon, nebo bys mohl/a zabrat a mít samé jedničky, vyznamenání?

No teď v tom druhým pololetí asi už moc ne. Všichni čekáme, jestli nás tam vezmou, prostě už nemáme nějakou motivaci, proč se hodně snažit. Moc se nesnažím, jako před tím. Vyznamenání nemám, vždycky mi to zkaží jeden předmět.

Matika?

Jo.

Máš nějaké osobní přání, sny?

No, tak asi tím mým největším přáním je stát se učitelkou, být úspěšná, být nějak dobře na té střední, udělat si výšku a asi založit rodinu.

Myslíš, že je důležité, aby tě práce bavila a naplňovala nebo to bereš jen jako povinnost, aby ses o sebe v budoucnu mohl/a postarat?

Tak určitě je důležitý, aby člověka ta škola bavila. Spoustu lidí si říká, že ty čtyři roky nějak vydrží a někde budou a přežijou, ale já bych třeba nevydržela 4 roky někde, kde mě to vůbec nezajímá a radši půjdu někam, kde mě to baví, než jenom přežít nějaké 4 roky.

Zahrnul/a jsi to, aby tě škola a následně práce bavila při výběru SŠ?

Jo, určitě. I těma předmětama i ta práce vím, že by mě určitě bavila.

Chceš vůbec vystudovat školu proto, abys jednou mohl/a dělat práci, kterou máš vysněnou, nebo chceš jen dosáhnout určitého stupně vzdělání (mít maturitu) a víš, že tvá profese bude jiná?

Já určitě to první, já chci vystudovat tu střední pedagogickou a jít na vysokou s tím zaměřením, abych pak mohla být učitelka.

Myslíš, že jsi měl/a k dispozici úplně všechno, aby ses mohl/a dobře a kvalitně rozhodnout?

Určitě. Já jsem hrozně vděčná za ten předmět, tu Volbu povolání, protože hodně vrstevníků mělo problém napsat přihlášku, protože nemají tenhle předmět a nikdo se o tom s něma nebavil a nám se tomu hodně moc věnovali i spoustu těch testů mi pomohlo.

Popiš, kde jsi čerpal/a informace? (rodina, škola, poradna, kamarádi, internet...)

Jo, tak v tom atlasu školství, potom z webových stránek, a paní učitelka nám okopírovala různé materiály o zaměstnání.

Jak jsi spokojen/a se svým výběrem střední školy?

No, tak já jsem hodně spokojená, jsem tam byla i na dni otevřených dveří, a zdá se mi to takový přátelský a je to takový rodinný i ti učitelé jsou vstřícní a není tam zas tolik žáků.

Kolik času ti vybírání školy vůbec zabralo?

Já jsem se tím zabývala skoro celou osmičku a čtvrt roku devítky.

Jak hodnotíš celé období, kdys vybíral/a střední školu? Zábava, nuda, únava, vzrušení, radost, ztráta času, ...

Tak určitě ztráta času to nebyla, protože vím, že to dělám pro sebe, že jo, ale byla to určitě pozitivní zkušenost, ale uvědomila jsem si, že bych neměla něco ztrácet, kvůli tomu, že

mám strach z něčeho, třeba ta dejvická, ale bylo tam i to smutný období, že jsem si říkala, že ta dejvická ne, ale snad to dopadne dobře.

A bylo to pro tebe nějak stresující?

No v tom období, kdy jsem fakt nevěděla, tak jsem na to hodně myslela, pořád třeba i ve škole a to stresující bylo.

Zahrnula jsi nějak do svého výběru finance?

Ne. Já jsem o žádné soukromé moc nepřemýšlela. Protože nám učitelka řekla, že její dcera tam byla a bylo to moc těžké a pak musela odejít, takže ne.

Co rodiče, pomáhali ti nějak, nechali to na tobě, nebo?

To nechali na mě. Ale když jsem měla období, že jsem nevěděla kam jít, tak mi naznačovali, že bych tu pedagogickou ještě neměla úplně zapomínat a měla bych si to více promyslet. Ale tak, jako je to moje volba, tak mi to do to nějak nezasahovali.

Rozhovor - Marek

Popiš mi, jak probíhal tvůj výběr střední školy?

No tak... nebo mě pomáhali hlavně rodiče, ale už od pětky jsem chtěl na křesťanské gymnázium a potom s druhou školou mi pomáhali oba rodiče.

Radil/a ses s někým?

Rodiče. V malým množství i kamarádi ze školy.

A co učitelé nebo výchovní poradci?

To vůbec ne.

Podle čeho jsi některé obory vyřadil/a a o některých jsi dále uvažoval/a?

No já jsem chtěl být jakoby ITákem, ale potom když jsem byl s tátou na dni otevřených dveří, na gymnáziu, tak jsem chtěl tam, protože tam to bylo takový všeobecný.

A ještě podle něčeho?

No, spíš jestli tam mám kamarády.

Měl/a jsi nějaký seznam škol, a mezi těmi školy vybíral/a a postupně vyškrtával/a, která bude nejlepší, nebo jsi hned od začátku přesně věděl/a, kde půjdeš studovat?

No měl jsem. Teda...rodiče mi připravili nějaký seznam škol a já jsem z toho seznamu pak vybíral, co se mi líbilo.

Je v tvém blízkém okolí člověk, o kterém bys mohl/a říct, že tě motivoval nebo ovlivnil ve výběru střední školy?

Ne nemám nikoho v okolí, jako hlavně ti rodiče.

Myslíš si, že ti tvá základní škola dala dostatečné množství informací, aby sis dokázal/a správně vybrat středoškolské vzdělání?

Jo, určitě.

Jak tě základní škola připravila na výběr SŠ?

Na té naší škole, jakoby hodně dbaj na to, abych byl připravený na tu další školu.

Pokud tě základní škola připravovala na výběr SŠ i jinak, prosím krátce popiš jak?

Z matematiky nám každé pátek rozdávají listy, kde jsou výcucy z minulých přijímaček. A z češtiny taky.

Kdo (jaká osoba) tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnil? A popiš jak?

Rodiče.

A jak?

Pomáhali mi s tím výběrem, a chodili se mnou.

Jako na dny otevřených dveří?

Jo.

Byl jsi na dni otevřených dveří na tom křesťanském gymnáziu, kde chceš jít?

Byl jsem na všech dnech otevřených dveří, kde jsem chtěl jít, ale na tom křesťanském gymnáziu jsem nebyl, protože tam už jsem byl v páté třídě, když jsem tam dělal přijímačky.

*Vybíral/a jsi také školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých?
Mělo to na tebe nějaký vliv, nebo ses nad tím ani trošku nezamyslel/a?*

No, sestra byla na gymplu na Pražačce, tak to mě celkem ovlivnilo, jinak podle povolání jsem moc nevybíral.

Jak to probíhalo ve škole v období, kdy jste si všichni vybírali střední školu? Bylo to hlavní téma?

Celkem jo, když byly volný dny, učitelé nám nabízeli, jestli se chceme učit na přijímačky, nebo jsme měli přednost před ostatníma třídama.

Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím být? Konkrétní, abstraktní?

Nevím, čím bych chtěl být.

Vyjmenuj všechny školy, nad kterými jsi přemýšlel/a?

Nad tím křesťanským gymnáziem, střední soukromá škola výpočetní techniky pak průmyslová na Proseku, Libeňskej zámeček gymnázium a potom gymnázium Na Zatlance.

Koukám, že vybíráš samé gymply. Je to proto, že ještě nevíš, čím chceš být? Měl jsi při výběru nějaké dilema?

Celkem jo, já jsem nevěděl, jestli si vyberu dobře, jestli mě to bude bavit a budu spokojený.

Máš nějaký konkrétní profesní sen?

Nemám.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout ve škole?

No tak, rozhodně bych chtěl mít furt vyznamenání, jinak větší cíle moc nemám, hlavně nepropadnout.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout v zaměstnání?

No nějaký vysoký postavení, ale tím, že nevím co dělat, tak ještě nevím jaký.

Oblíbené předměty ve škole?

Já mám rád matiku, zeměpis, hudebku a potom biologii.

*Ty předměty, které jsi vyjmenoval/a, ti jdou nebo s nimi máš problémy?
Celkem mi jdou.*

Víš, co ti ve škole jde a co ne?

No tak, jako myslím, že mi jde většina věcí, jako trojku jsem neměl z ničeho.

Zahrnul/a jsi tyhle informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?

Jo!

*Myslíš, že když ti něco ve škole nejde, tak se to procvičováním a opakováním naučíš nebo je jednodušší se na to vykašlat a nesnažit se, protože když to nejde, tak to nepůjde nikdy?
Spíš procvičováním se to dá naučit.*

Myslíš, že ve škole podáváš maximální výkon, nebo bys mohl/a zabrat a mít samé jedničky, vyznamenání?

No, kdybych zabral, tak bych měl určitě samý jedničky, moc se neučím, ale vyznamenání jsem měl.

Máš nějaké osobní přání, sny? Jaké?

Jo, určitě... Jeden z těch snů je abych měl nějaký slušný povolání a umístění.

Myslíš, že je důležité, aby tě práce bavila a naplňovala nebo to bereš jen jako povinnost, aby ses o sebe v budoucnu mohl/a postarat?

Určitě, aby mě práce bavila, z povinnosti to je vo ničem.

Zahrnul/a jsi to, aby tě škola a následně práce bavila při výběru sš?

No moc...nevím vo tom.

Chceš vůbec vystudovat školu proto, abys jednou mohl/a dělat práci, kterou máš vysněnou, nebo chceš jen dosáhnout určitého stupně vzdělání (mít maturitu) a víš, že tvá profese bude jiná?

No tak, já chci dokončit vysokou školu, abych tu profesi zvládal líp.

Myslíš, že jsi měl/a k dispozici úplně všechno, aby ses mohl/a dobře a kvalitně rozhodnout?

Jo, já si myslím, že jo.

Popiš, kde jsi čerpal/a informace? (rodina, škola, poradna, kamarádi, internet...)

Na internetových stránkách těch škol. Podle kamarádů, co říkali, jací jsou učitelé. Na dnech otevřených dveří.

Jak jsi spokojen/a se svým výběrem střední školy?

Já si myslím, že jsem si vybral dobře.

Kolik času ti vybírání školy vůbec zabralo?

Dohromady necelej měsíc.

Tak málo?

Tak já jsem nad tím moc nepřemýšlel, ale potom se to začalo říkat i ve škole a to už jsem musel vybírat.

Jak hodnotíš celé období, kdys vybíral/a střední školu? Zábava, nuda, únava, vzrušení, radost, ztráta času, ...

Spíš nuda, ale určitě to za něco stálo. Celkem stresující.

Co rodiče, jak moc to nechali na tobě?

No jako úplně to na mě nenechali. Trochu mi radili.

Finance? Zvažoval jsi při výběru?

To jsem moc nezvažoval, já jsem věděl, že by mi drahou školu rodiče nezaplatili, takže spíše státní.

Ale když říkáš, že jsi věděl, že by ti rodiče drahou školu nezaplatili, tak jsi nad tím musel trochu přemýšlet, ne?

No, trochu jo.

Rozhovor - Jana

Popiš mi, jak probíhá tvůj výběr střední školy?

No tak, já jsem mluvila, se svými příbuznými s těma, co jsou starší a jako tak nějak vzhledem k tomu, že moc nevím, co chci dělat, tak jsem chtěla ten gympl a zajímám se o ty jazyky, tak jsem chtěla nějaký anglický gympl, ale tady byl problém se vzdáleností, takže se snažím tady nějak poblíž no a to je asi všechno.

Takže, ty ještě pořád přemýšlíš a vybíráš?

Už mám vybráno ....gymnázium a ekonomické lyceum si dám druhou přihlášku.

Radil/a ses s někým?

S těma známými, že jo, s příbuznými, s rodičema, a právě moji příbuzní tam i chodili na ten gympl tak jsem se ptala, jaký to tam je a spousta známejch tam je, jako z té školy a ták.

Podle čeho jsi některé obory vyřadil/a a o některých jsi dále uvažoval/a?

No tak, nemám ráda manuální práci a já ani nevím, asi podle toho, co mě baví, že jo a ten gympl je prostě takovej, že ještě nemusím být rozhodnutá, co chci dělat.

Takže nad školou, která je více zaměřená na praktické dovednosti jsi neuvažovala?

Ne vůbec, vůbec. Vlastě chvíličku jsem uvažovala o oboru logistika, my tady máme škodovku.

Měl/a jsi nějaký seznam škol, a mezi těmi školy vybíral/a a postupně vyškrtával/a, která bude nejlepší, nebo jsi hned od začátku přesně věděl/a, kde půjdeš studovat?

Ne...

Je v tvém blízkém okolí člověk, o kterém bys mohl/a říct, že tě motivoval nebo ovlivnil ve výběru střední školy?

Řekla bych, že asi moje sestřenice, ona už je na vysoký, ale vystudovala ten gympl, na který chci jít a hodně mi říkala, jaký to tam je a tak.

Myslíš si, že ti tvá základní škola dala dostatečné množství informací, aby sis dokázal/a správně vybrat středoškolské vzdělání?

Já myslím, že jo. K nám občas někdo přišel z těch cizích škol, nebo jsme byli na EdukArtu a ták.

Na dnech otevřených dveří jsi byla?

Jo, byla jsem na tom gymplu, kam chci jít.

Přípravy na přijímačky máte?

No tak gympl nabízí kurzy nebo jakoby přípravné kurzy na matiku a češtinu a tam se chodí, myslím že jednou tejdně, a když chodíš na bojí, tak dvakrát, vždycky na dvě hodiny, je to hodně časově náročný.

Vybíral/a jsi také školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých?

Mělo to na tebe nějaký vliv, nebo ses nad tím ani trošku nezamyslel/a?

Mamka tam chodila, ale jako myslím, že to nemělo zas takový vliv.

Ty už víš, co chceš dělat jednou?

Právě že ani nevím moc, jako mám pár nápadům jo, ale fakt nevím.

Jak to probíhalo ve škole v období, kdy jste si všichni vybírali střední školu? Bylo to hlavní téma?

Řekla bych, že zatím ani tolik ne, asi to bude pak, až se budou podávat přihlášky a tak zatím se o tom samozřejmě baví, ptají se nás, kam chceme jít. A byly jsme na té výstavě těch škol, jako máme tomu věnovaných pár hodin, ale zrovna teď ani moc ne.

A myslím s děčkama, jako mezi sebou se o tom bavíte?

Jo hodně, jako.

Máš pocit, že holky to řeší více?

Holky to řeší určitě více, někteří kluci vůbec ještě neví, kam chtějí jít.

Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím být? Konkrétní, abstraktní?

Já mám ráda angličtinu, ale nechtěla bych bejt asi jako učitelka, tak něco co se může dělat s angličtinou, uvažovala jsem o právníkovi, v podstatě i o letušce, jenže to je takový blbý, že bych byla moc často z domova.

Máš nějaký konkrétní profesní sen?

No tak, asi bych chtěla bejt dobrá v tom, co budu dělat. Chtěla bych nějaký jako aspoň trochu slušnej plat. A to je asi všechno.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout ve škole?

No tak chtěla bych jí dodělat.

Plánuješ jít na výšku?

Určitě. Já nevím, jako záleží, co mě zaujme.

Oblíbené předměty ve škole?

Mám ráda chemii a asi češtinu, celkem.

A angličtinu, taky, ne?

Já mám ráda angličtinu, ale v tý škole mě moc nebaví, protože v naší škole jsou všichni takový pozadu. A my nemáme na naší škole takový ty oddělený třídy géniů a tak.

Ty předměty, které jsi vyjmenoval/a, ti jdou nebo s nimi máš problémy?

Problém ani nemám.

Víš, co ti ve škole jde a co ne?

No tak, jako vím, že mi moc nejde dějepis. A pak hudebka, vím, že zpívat neumím, ale zase hrát na něco umím. A tělák mi nejde.

Zahrnul/a jsi tyhle informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?

No, to ani moc nešlo. Nebo tak jako tělocvik mám v podstatě všude, dějepis taky. Samozřejmě jsem uvažovala, co třeba budu dělat, ale zas tolik to nehrotím.

Myslíš, že když ti něco ve škole nejde, tak se to procvičováním a opakováním naučíš nebo je jednodušší se na to vykašlat a nesnažit se, protože když to nejde, tak to nepůjde nikdy?

Tak jako, samozřejmě, většinou se u toho topím vztekem, protože je to blbost, ale snažím se to naučit, obzvlášť teď protože chci mít dobrý vysvědčení. To poslední ještě teďka tohle pololetí.

Takže jsi většinou ten typ, co se to snaží naučit a pochopit?

No a hlavně mamka je fyzikářka a matikářka, takže m to většinou vysvětlí.

Myslíš, že ve škole podáváš maximální výkon, nebo bys mohl/a zabrat a mít samé jedničky, vyznamenání?

Tak já se snažím o samý jedničky, abych případně nemusela být přijatá podle přijímaček, ale myslím si, že dělám co můžu, nebo snažím se.

Máš nějaké osobní přání, sny? Jaké?

Chci mít nějakou dobrou práci, která mě uživí, chci mít nějakou dobrou rodinu. Chtěla bych cestovat.

Chtěl/a bys ty osobní cíle a sny nějak spojit se svou budoucí profesí?

Líbila by se mi nějaká práce, při které bych mohla jezdit na služební cesty, a já i uvažuju, že bych v budoucnu mohla žít někde v zahraničí.

Myslíš, že je důležité, aby tě práce bavila a naplňovala nebo to bereš jen jako povinnost, aby ses o sebe v budoucnu mohl/a postarat?

Tak já v to určitě budu doufat, že takovou práci mít budu, ale kdyby to prostě nešlo, tak se nedá nic dělat. Že jo, jako udělala jsem, co jsem mohla, ale určitě je to důležitý, aby práce bavila.

Zahrnul/a jsi to, aby tě škola a následně práce bavila při výběru SŠ?

No tak v podstatě jo. Protože z toho gymplu si vlastně ještě můžu zvolit, co chci dělat, že jo, což se mi právě líbí, no.

Chceš vůbec vystudovat školu proto, abys jednou mohl/a dělat práci, kterou máš vysněnou, nebo chceš jen dosáhnout určitého stupně vzdělání (mít maturitu) a víš, že tvá profese bude jiná?

To je těžký říct. Když vystuduju tu vysokou, tak si myslím, že budu mít více pracovních možností, jako bude to lepší zajištění do budoucna, že v podstatě můžu dělat něco pod úroveň tý vysoký školy, ale ta vysoká se hodí.

Myslíš, že jsi měl/a k dispozici úplně všechno, aby ses mohl/a dobře a kvalitně rozhodnout?

Asi jo.

Popiš, kde jsi čerpal/a informace? (rodina, škola, poradna, kamarádi, internet...)

Od těch známých, z internetu jsem četla ty dny otevřených dveří, na tom EdukArtu – to tady byla, výstava těch škol, kdy tam byly zástupci těch škol, to bylo celkem dobrý a to je asi všechno.

Jak jsi spokojen/a se svým výběrem střední školy?

Jsem hlavně ráda, že už jsem se konečně rozhodla a myslím si, že to bude dobrý. No tak uvidím, až tam budu.

Kolik času ti to vybírání školy zabralo?

Já jsem o tom přemýšlela už v osmičce. To jsem byla více vynervovaná než teď, protože jsem vůbec nevěděla, co. Jako já si myslím, že jsem hodně přemýšlela o tom, než jsem usla nebo tak.

Jak hodnotíš celé období, kdys vybíral/a střední školu? Zábava, nuda, únava, vzrušení, radost, ztráta času, ...

Jako určitě to bylo důležitý, že jo, ale takové stresující.

Při tom výběru, zvažovala jsi nějak finance?

No takhle, my s kámoškou jsme chtěly jít na českoanglickej gympl, a on je jeden v Praze, ale ta škola je soukromá a je taková hodně drahá a tam jsem jako věděla hned, že tam ani nechci jít, a potom jsem uvažovala, že bych šla do Brna, a to i bez kámošky, No a v tom Brně je taková pěkná, ale tam nechci nebo je to prostě hrozně daleko, bych musela každý den dojíždět.

A co rodiče, měli nějakou svojí představu, nebo to nechali na tobě?

Úplně na mě. Jako mluvili se mnou o těch plusích a mínusech, ale řekli, že si můžu vybrat.

Rozhovor - Petr

Popiš mi, jak probíhal tvůj výběr střední školy?

No, tak já už jsem měl předem rozhodnuto, že chci jít na gymnázium a z žádný jiný školy jsem si nevybíral.

Takže víš jistě, že jdeš na gympl?

Jo!

Radil/a ses s někým?

Joooo, tak s rodičema.

A ještě s někým?

S nikým jiným už ne.

A co nějakí psychologové, nebo školní poradci, učitelé?

Oni se nás neptali ani. Oni radí jen těm, kdo nevědí kam jít.

Vy si musíte podat dvě přihlášky, tak kam bude ta druhá?

Taky na gympl, akorát do jinýho města.

Podle čeho jsi některé obory vyřadil/a a o některých jsi dále uvažoval/a?

Já jsem hned věděl, že půjdu na gympl. Neměl jsem žádné dilema.

Měl/a jsi nějaký seznam škol, a mezi těmi školy vybíral/a a postupně vyškrtával/a, která bude nejlepší, nebo jsi hned od začátku přesně věděl/a, kde půjdeš studovat?

Neměl jsem žádný seznam.

Je v tvém blízkém okolí člověk, o kterém bys mohl/a říct, že tě motivoval nebo ovlivnil ve výběru střední školy?

No, tak asi sestra.

A proč sestra?

Ona taky studovala na gymplu.

Myslíš si, že ti tvá základní škola dala dostatečné množství informací, aby sis dokázal/a správně vybrat středoškolské vzdělání?

Joo, to určitě.

Jak tě základní škola připravila na výběr SŠ?

No, tak máme doučování na přijímačky, kde nás připravují, v tom se zdokonalujeme. Učitelé to s námi probírají. Jo a chodí k nám lidi z jiných škola a říkají nám o nich, základní informace.

Vybíral/a jsi také školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých?

Mělo to na tebe nějaký vliv, nebo ses nad tím ani trošku nezamyslel/a?

Tatka byl na gymnáziu, a vlastně i ségra.

Myslíš, že na tebe má vliv profese rodičů?

Nemá na mě vliv profese rodičů, nechci dělat nic, co dělají oni.

Jak to probíhá ve škole v období, kdy jste si všichni vybírali střední školu? Bylo to hlavní téma?

No...tak já to vnímám celkem normálně, protože učivo bereme normálně, jen místo hudebky, máme tu výchovnou poradkyni, která nám radí a ptá se nás, kam půjdeme, ale já to moc nevnímám.

Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím být? Konkrétní, abstraktní?

Mám...Chci bejt právník. Ještě jako nevím, co přesně za právo.

A proč zrovna právník?

Nevím, asi mě to bude bavit podle mě.

Vyjmenuj všechny školy, nad kterými jsi přemýšlel/a?

Dva gymply.... Pelhřimov a Humpolec.

A kam bys chtěl víc?

Pelhřimov, protože tady bydlím.

Máš nějaký konkrétní profesní sen?

Nemám jen ten právník.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout ve škole?

No tak, nevím, asi.....dodělat školu s co nejlepšíma známkama.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout v zaměstnání?

No tak, abych měl hodně zákazníků. Chci bejt dobrý.

Oblíbené předměty ve škole?

Tak tělocvik, čeština, dějepis a asi matematika

Ty předměty, které jsi vyjmenoval/a, ti jdou nebo s nimi máš problémy?

Jo, ty mi jdou.

Víš, co ti ve škole jde a co ne?

Jo, nejde, mi chemie a angličtina a to je asi všechno.

Zahrnul/a jsi tyhle informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?

Ne.

Ale na gymplu je chemie i angličtina, takže?

No, ne že by mi to nešlo, tak že z toho mám trojky, mám z toho dvojku a mohl bych být lepší.

Myslíš, že když ti něco ve škole nejde, tak se to procvičováním a opakováním naučíš nebo je jednodušší se na to vykašlat a nesnažit se, protože když to nejde, tak to nepůjde nikdy?

To určitě ne. Když mi něco nejde, tak si to samozřejmě procvičím.

Myslíš, že ve škole podáváš maximální výkon, nebo bys mohl/a zabrat a mít samé jedničky?

No, myslím, že bych mohl zabrat, ale samý jedničky by to asi nebyly.

Máš nějaké osobní přání, sny?

Ne.

Vůbec??

Jo, tak chtěl bych v ping-pongu se dostat do krajský soutěže a hrát na nějaký vyšší úrovni.

A ještě něco?

Už ne.

Chtěl/a bys ty osobní cíle a sny nějak spojit se svou budoucí profesí?

No ping-pongem bych se chtěl živit, ale nemyslím si, že bych hrál až na tak vysoké úrovni.

Myslíš, že je důležité, aby tě práce bavila a naplňovala nebo to bereš jen jako povinnost, aby ses o sebe v budoucnu mohl/a postarat?

Tak musí mě bavit, abych to mohl dělat.

Mohl bys dělat něco, co tě nebaví?

Ne.

Zahrnul/a jsi to, aby tě škola a následně práce bavila při výběru sš?

No....asi jo, bez gymplu se na právnickou fakultu asi ani nedostanu.

Chceš vůbec vystudovat školu proto, abys jednou mohl/a dělat práci, kterou máš vysněnou, nebo chceš jen dosáhnout určitého stupně vzdělání (mít maturitu) a víš, že tvá profese bude jiná?

Kvůli té práci, kterou chci dělat.

Myslíš, že jsi měl/a k dispozici úplně všechno, aby ses mohl/a dobře a kvalitně rozhodnout?

Jo.

Popiš, kde jsi čerpal/a informace? (rodina, škola, poradna, kamarádi, internet...)

Z webovéch stránek, vod tý sestry a ještě byla tady v Pelhřimově Mozaika jako přehlídka škol, tak tam byly taky tydle dvě školy.

Jak jsi spokojen/a se svým výběrem střední školy?

No, tak jsem spokojený. Tak, nevím, jak to mám jinak popsat.

Kolik času ti vybírání školy vůbec zabralo?

No, prakticky skoro nic.

Měl jsi hned jasno, jo?

Jo!

Jak hodnotíš celé období, kdys vybíral/a střední školu? Zábava, nuda, únava, vzrušení, radost, ztráta času, ...

No tak nuda.

Co tvoji rodiče? Tlačili na tebe nebo nechali volbu na tobě?

Samozřejmě, chtěli, ať jdu na gympl, hlavně taťka chtěl, ať tam jdu, ale nikdo mě do toho netlačil, abych tam šel.

Rozhovor - Míša

Popiš mi, jak probíhal tvůj výběr střední školy?

Já jsem si vybírala podle toho, co mě baví a co je nejbližší, abych nemusela být na intru.

Jak tě napadla ta škola?

Ani nevím...

Radil/a ses s někým?

Jo.

A s kým?

S rodiči, a s kamarády.

Podle čeho jsi některé obory vyřadil/a a o některých jsi dále uvažoval/a?

Mě napadly dvě školy a ty mám až do teď....Pedagogika a umprumka.

Měl/a jsi nějaký seznam škol, a mezi těmi školy vybíral/a a postupně vyškrtával/a, která bude nejlepší, nebo jsi hned od začátku přesně věděl/a, kde půjdeš studovat?

Neměla jsem žádný seznam.

Je v tvém blízkém okolí člověk, o kterém bys mohl/a říct, že tě motivoval nebo ovlivnil ve výběru střední školy?

Jo, jedna moje kamarádka, ona pracuje ve školce a já jsem tam s ní v té školce jednou byla a bavilo mě to.

A u toho sis řekla, že to chceš dělat?

Ano!

Ta kamarádka, je to až takový vzor, že sis třeba řekla, že bys chtěla být jak ona? Jako profesní vzor...

Tak to nevím... Asi nemám žádný vzor.

Myslíš si, že ti tvá základní škola dala dostatečné množství informací, aby sis dokázal/a správně vybrat středoškolské vzdělání?

Myslím, že jo.

Jak tě základní škola připravila na výběr SŠ?

Jezdí k nám různí náboráři a vykládají nám různě o té škole. Dávají nám různé letáky.

Učitelé nás připravují na přijímačky.

Kdo (jaká osoba) tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnil? A popiš jak?

Jen ta kamarádka. A pak už nikdo.

Vybíral/a jsi také školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých?

Mělo to na tebe nějaký vliv, nebo ses nad tím ani trošku nezamyslel/a?

Ne.

Jak to probíhalo ve škole v období, kdy jste si všichni vybírali střední školu? Bylo to hlavní téma?

Třeba s učiteli si povídáme, o tom, v čem jsme třeba dobří.

Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím být? Konkrétní, abstraktní?

No...asi buď učitelkou ve školce nebo něco s tou výtvarkou – asi učit, nebo ještě nevím úplně.

Máš nějaký konkrétní profesní sen?

Asi ne. Nemám.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout ve škole?

Tak asi mít maturitu...

Jakého úspěchu by jsi chtěl/a dosáhnout v zaměstnání?

Tak, to nevím.

Oblíbené předměty ve škole?

Tělocvik, výtvarka, hudební výchova.

Ty předměty, které jsi vyjmenoval/a, ti jdou nebo s nimi máš problémy?

Docela mi jdou.

Víš, co ti ve škole jde a co ne?

Jo, vím.

Zahrnul/a jsi tyhle informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?

Ano.

Myslíš, že když ti něco ve škole nejde, tak se to procvičováním a opakováním naučíš nebo je jednodušší se na to vykašlat a nesnažit se, protože když to nejde, tak to nepůjde nikdy?

Myslím, že se to naučím. Poslední dobou se učím. Jakto? – protože se mi trošku zhoršily známky, tak se učím, abych to zase zlepšila....

A čím to je?

No... nechtělo se mi učit.

Myslíš, že ve škole podáváš maximální výkon, nebo bys mohl/a zabrat a mít samé jedničky, vyznamenání?

Myslím, že bych mohla být ještě lepší.

Máš nějaké osobní přání, sny? Jaké?

Učitelka ve škole, muže, dvě děti, dům, se zahradou, koně možná.

Myslíš, že je důležité, aby tě práce bavila a naplňovala nebo to bereš jen jako povinnost, aby ses o sebe v budoucnu mohl/a postarat?

Myslím, že je lepší, když mě to bude bavit.

A zvládla bys dělat něco, co by tě nebavilo?

Nevím.

Zahrnul/a jsi to, aby tě škola a následně práce bavila při výběru SŠ?

Jo, zahrnula.

Chceš vůbec vystudovat školu proto, abys jednou mohl/a dělat práci, kterou máš vysněnou, nebo chceš jen dosáhnout určitého stupně vzdělání (mít maturitu) a víš, že tvá profese bude jiná?

Kvůli té práci... Nejde mi o titul.

Myslíš, že jsi měl/a k dispozici úplně všechno, aby ses mohl/a dobře a kvalitně rozhodnout?

Jo.

Popiš, kde jsi čerpal/a informace? (rodina, škola, poradna, kamarádi, internet...)

Hlavně asi v kroužku – kroužek ve výtvarce. Ve škole, na internet.

Kdyby ses dostala na obě školy, jakou by sis vybrala?

To ještě nevím.

Jak jsi spokojen/a se svým výběrem střední školy?

Jsem spokojená.

Je třeba nějaká, kterou bys chtěla úplně nejvíc, ale víš, že se tam nedostaneš?

Asi ne.

Kolik času ti vybírání školy vůbec zabralo?

Přemýšlela jsem od konce minulého roku, až do teď, tak asi půl roku.

To je dobrý, že to máš už tak rychle rozhodnuté.

Ta výtvarka, tak teď už se odevzdávají přihlášky, tak proto jsem rozhodla.

Jak hodnotíš celé období, kdys vybíral/a střední školu? Zábava, nuda, únava, vzrušení, radost, ztráta času?

Těšila jsem se, až budu rozhodla. Nebavilo mě to vybírání. Jsem rozhodla a jsem ráda, že to mám za sebou.

Hrály ve vybírání roli finance??

S tou pedagogikou, bych musela být na intru, což já nechci. Jo, dávám si přihlášku na pedagogiku, to je ta samá. Raději bych byla, kdybych se dostala na umprumku. Já vlastně nevím. Nevím, na které škole bych byla raději, ale odrazuje mě to dojíždění. Nechce se mi dojíždět a být na intru.

Proč se ti nechce být na intru?

Chci být s rodičema.

Měli rodiče nějaký jiný návrh střední školy, než ty?

Netlačili mě do žádné střední školy.

Přepsané rozhovory – 1.ročník SŠ

Rozhovor – Aleš

Popiš mi, jak probíhal tvůj výběr střední školy?

No tak já jsem si prvně nebyl úplně jistý, na co chci jít, protože ono těch středních škol bylo hodně, kde jsem chtěl jít, jo a nebyly tam vždycky takové možnosti, abych se tam dostal. Jo například hodně jsem přemýšlel, o tom bych chtěl dělat, a prostě jsem věřící a modlil jsem se za to. A prostě jsem zjistil, co mi jde tak nejlíp. Jo takže filmaření, filmařina no jenomže ona filmařina toho hodně stojí, a musel by sem dojíždět. Vlastně měl jsem na mysli školu ve Zlíně. Tam je hodně takových předmětů, grafika a ták. No a

nakonec jsem se poptal kamaráda, co by mi mohlo pomoci, třeba kde bych mohl jít až na výšku. A on říkal, ať si vyberu nějaký kreativní obor, kde se prostě můžu vyjádřit určitým způsobem, ať už výtvarným nebo prostě nějaký kreativní obor. A tak jsme nad tím s mamkou přemýšleli, a po doporučení od jedné z maminčiných kamarádek mi byl doporučen obor polygrafie, v českém Těšíně na Albrechtově střední škole. No vlastně měl jsem na výběr více škol. Dělal jsem přijímačky na dvě, jedna soukromá – to bylo v Orlové, která se zabývá, nebo má takový hlavní obor informační technologie – net office. No takže dělal jsem přijímačky, ale měl jsem tak dobrý prospěch na základce, že jsem přijímačky dělat nemusel, ale chtěl jsem to udělat tak, že když udělám ty přijímačky na tu polygrafii, tak tam půjdu a kdyby neudělal, tak půjdu na net office. Podle mého mentora je polygrafie obor, který mě naučí přemýšlet trošičku kreativně, zajímá se o tisk, takže by mě mohl naučit nějaké barevné estetiky. Vím, že ve třetáku budeme fotit, jsou tam odborní učitelé, takže je tam i hodně praxe. Nakonec jsem udělala přijímačky na poly a byl jsem teda první, což mě překvapilo. Takže jsem si pro sebe něco řekl, že to ani není náhoda a je to nějaký záměr. A jsem hrozně rád, ještě nevím, co mě tam pořádně čeká. Zatím je to suchá teorie, ale nejvíc se těším na tu praxi.

Radil/a ses s někým?

Já jsem se radil s více lidma už dříve, rád jsem měl technické věci, radil jsem se s přáteli, se vzdálenější rodinou. No a myslím, že rozhodující krok já mám hodně dobrého kamaráda, který studuje ve Zlíně, Baťovu univerzitu a studuje střih, a hrozně moc mi radí do života, co se týče kamerování a tak. Já už více méně vím, co bych chtěl dělat, ale tím největším nechci říct problémem, ale tou překážkou je ta škola. A nevím, co mě jako ještě čeká, možná že to všechno bude ještě nakonec jinak, každopádně mám hrozně velký zájem o tu vysokou školu do toho Zlína na obor multimediální tvorba – podobor kameraman. A Tom mi v tom nejvíce radil. Takže za to mu jsem nejvíce vděčný a to byla osoba, která mě nejvíce povzbuzovala.

Podle čeho jsi některé obory vyřadil/a a o některých jsi dále uvažoval/a?

Dělal jsem určité testy na základní škole, to znamená, že tam přišla psychologka a dala nám nějaké testy a jaké otázky já na ně odpovídal. No a podle toho ta psychologka pak vyhodnotila, jaké obory by byly nejlepší. Řeknu to takhle, ze začátku jsem chtěl hrozně být lékařem, později jsem od toho musel upustit, protože ne že nesnáším krev, krev zvládám relativně dobře, ale prostě nemám rád bolest a hlavně když trpí ten druhý člověk.

I když mu pomáhám, tak mi to dělá celkem špatně, když prostě vidím, že ho to bolí. I když vím, že ta bolest pak přestane. No a tak potom jsem samozřejmě zamítl tu zdravku. No a teď je takový trend, že každý chce být psycholog. Podle mě by měl mít psycholog sociální vnímání a podobně. No a to bylo hlavním takový, co já postrádám. Já se dokážu vcítit jen tehdy, když on prožívá nějakou bolest. Stalo se mi to teďkom, že jsem byl na táboře a kamarád učil zdravotědu, a on je úplně dokonalý herec, to bylo něco s čím jsem vůbec nepočítal. On tak úžasně zahrál amputaci prstu, že jsem si vůbec nevšiml, že ten prst ufiknutý je falešný. Já jsem byl u něho on byl bdělý, třásl se a klepal, a já jsem uvnitř cítil jeho bolest a to mi dělalo hrozně blbě a chtěl jsem mu pomoci. No a z toho jsem vyvodil, že takovou práci dělat nechci. Super herec byl ten kamarád. A díky tomu kamarádovi jsem poznal, co mě baví. A díky tomu jsem o sobě zjistil takové věci a to mi dělá blbě. A to byla ta překážka.

Měl/a jsi nějaký seznam škol, a mezi těmi školy vybíral/a a postupně vyškrtával/a, která bude nejlepší, nebo jsi hned od začátku přesně věděl/a, kde půjdeš studovat?

Já jsem hrozně chodil na takové akce, kde se představovaly různé školy, podle toho jsem to řešil, mamka mi pomáhala s tím, že já jsem měl takové tři základní školy, vlastně čtyři byly, mezi kterými jsem si mohl vybrat, takové nejlepší adepti. Vybíral jsem podle toho, jaké na to byly recenze. Ptal jsem se i různých lidí, kteří na ně chodili, vlastně na jednu chodil i můj brácha na elektrotechniku (v Havířově) no a mamka říkala, že jestli tam bude ještě jedna taková učitelka, kterou měl brácha na matiku, tak ať o tom vůbec ani neuvažuju, protože ta byla schopná potopit každého. No a jinak já si myslím, že hodně rozhodující bylo, že když jsem si to dal dohromady, co bych chtěl dělat, tak u mě zvítězila filmařina mezi těma dvěma školama. Nakonec mi zbyly ty dvě a záleželo, kde udělám ty přijímačky.

Je v tvém blízkém okolí člověk, o kterém bys mohl/a říct, že tě motivoval nebo ovlivnil ve výběru střední školy?

No asi v blízkém okolí asi úplně ne, i když vlastně byl jeden kamarád, který chodí na tu školu, ale na jiný obor, ale říkal, že to je dobrá škola. Tak možná proto jsem tam chtěl chodit, protože vlastně skoro vždy s ním jezdím vlakem. Takže mám tam někoho, koho znám. Ale takový ten největší vzor, to už jsem říkal, ten kamarád z Brna, Tom Kašpar...hodně mi pomohl s tímhle, takže u něho konkrétně jsem si řekl, já chci být jako tenhle člověk.

Myslíš si, že ti tvá základní škola dala dostatečné množství informací, aby sis dokázal/a správně vybrat středoškolské vzdělání?

Tím, že na naší základní školu chodili lidé, prezentovat ty svoje školy, konkrétně ale na tu, kam jsem šel já, tak nepřišel prezentovat ani jeden, tak vlastně by se dalo říct, o tom, jak to chodí na středních, nás učitelé informovali, ale vždycky do určité míry, jo, například nám neřekli nějaký důležitý věci, teďkom nevím nějaký příklad. Vždycky k tomu měli učitelé přístup, že to bude prakticky podobná flákárna, jako na základní škole, ale až na jednoho učitele, který dokázal promlouvat do té duše a řekl, že na těch školách to bude už daleko více hardcore než to vlastně bylo na těch základkách, konkrétně to byl můj učitel angličtiny, který mě toho hodně v angličtině naučil a proto patřím mezi nejlíp mluvící děcka z naší třídy. No ale zpět k tomu, hodně se mi líbil přístup toho učitele z té angličtiny, on nás nešetřil, mordoval nás a já jsem za to rád.

Jak tě základní škola připravila na výběr SŠ?

Tak jak jsem před tím říkal, psychologka školní mi dala nějaký ty testy, podle kterých jsem zjistil, kterému oboru bych se mohl tak nejlíp věnovat, který by byl takový pro mě a vyšla mi ta kreativita a hodně mě jakože na to učení, do toho režimu víceméně se mě snažili dostat učitelé těsně po tom, když jsem udělal ty přijímačky. Učitel nás celou devítku v angličtině připravoval na tvrdší režim, že už to nebude taková sranda. Nebude to už jen o písničkách, ale budeme muset nějak víc mezi sebou komunikovat no a po těch přijímačkách začali tlačit ostatní učitelé. Já jsem si myslel, že po přijímačkách to bude volný, ale oni jakoby ještě víc začali nám vlastně přibližovat tu realitu, která bude. Hlavně teda ne na těch učňáckých, ale na maturitních oborech. Takže tak nějak.

Kdo (jaká osoba) tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnil? A popiš jak?

Tak to byla určitě, stoprocentně moje mamka, tat'ka se třeba, jakože až tak moc nezajímal. Nebo jako ne že nezajímal, jo ale nejvíc mě v tomhle povzbuzovala a podporovala mamka. Jakože s ní jsem probíral různé možnosti a tak. Já jsem pak jenom říkal jestli jo, nebo ne.

A třeba brácha, nebo kamarádi?

Jako brácha mi doporučoval, teda řekl jen o té škole, jak se tam cítil a tak. A tak já jsem si to nějak promyslel, pro a proti a řekl jsem si, že třeba chci nějakou kreativnější školu, takže tam do té školy raději ne, to byla přímo ta elektrotechnika v Havířově.

Vybíral/a jsi také školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých?

Mělo to na tebe nějaký vliv, nebo ses nad tím ani trošku nezamyslel/a?

No já jsem se právě že zamýšlel nad tím, nebo takhle...naši mě nebo svým vzděláním mě naši ovlivňovali, až na to, že mamka vlastně ona měla učňák, prostě za komunismů ji nechtěli vzít na nějakou tu maturitu a tak, takže ona vlastně byla vyučená nebo ukončila předčasně jakože učení jako elektrikářka. No a později jakože už někde dělal, nějakou uklízečku nebo tak. Ale tak před pěti, čtyřmi lety si udělala teda znova maturitu nebo jako prostě si dodělala maturitu a to mě jakoby potom hrozně motivovalo. Já jsem si uvědomil, že mamka ve svých, tehdy 48 lety tohlenc to dala. Já jsem si říkal, že když to dala mamka, tak to musím dát taky. Což mě nějakým neuvěřitelným způsobem nakoplo, teda jako aby sem se snažil nějak se zajímat o takový, nebo to vidím takhle, že mě to nakopává v k takovému tomu snažení se ve škole a tak.

A taťka má co vystudované?

Jé, tak to ani nevím, nevím, protože on se o tom se mnou ani tak nikdy nebavil. A teď pracuje na pohřební službě jako řidič. Jo vlastně už vím, on se vyučil klempířem.

Takže si myslíš, že tě z tvého okolí teda nikdo neovlivnil?

Z mého okolí akorát ten Tom, ten kamarád. Říkal mi o tom, že to je perfektní škola. Toho Tomáše Bati.

Jak to probíhalo ve škole v období, kdy jste si všichni vybírali střední školu? Bylo to hlavní téma?

No já si pamatuju, že každý to tak více méně řešil soukromně, jo, jakože nikdo to moc netahal do školy. Jen kamarádů jsem se ptal, kde teda přemýšlí jít. Nějak jsem vnímal, žese to u nás neřeší, asi to každý řešil se svým rodičem sám, Akorát si pamatuju, že mě učitelka připravovala teda na ty přijímačky a ták.

Holky to neřešily více? Nebo v období přijímaček?

V období přijímaček to měl stres asi každý. Kdo teda šel na ten obor s maturitou. Já jsem to tak vnímal, já nevím, já jsem všímavý člověk, ale do určitých mezí. Tehdy jsem to nějak nevnímal. Jestli to teda holky prožívají víc nebo kluci. Mě se osobně zdálo, že konkrétně ten kamarád, byl z toho úplně na prášky, takže tak. Ale tak nějak celkově jsem si toho moc nevšímal, jestli holky nebo kluci, takže...

Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím být? Konkrétní, abstraktní?

Přemýšlel jsem nad tou kamerou, že by to byla jedna z možností. Ta druhá možnost by byla možná to herectví. Já sice nemám dobrou paměť, ale já si myslím, že prostě, nebo takhle. Brácha o mě říká, že herec jsem od malička skvělejší. Já se nechci nějak chválit, ale tak nějak si myslím že z toho sebehodnocení asi jo. Takový ten herec jsem asi vždycky byl. A co se týče toho mého primárního cíle, teda té kamery, tak se spíše vidím na takových těch živých přenosech. Jo, jako třeba ne takový ty filmy, i když by to bylo skvělé, ale zase u sebe necítím to cítění, to představování toho snímku, jak by to mohlo být. Já se spíše vidím na nějakých živých přenosech. Zatím u sebe nevnímám to představování toho snímku, jak by to mohlo být. Kameraman by měl mít nějaké cítění, ale já doufám, že mě to život naučí, nebo vlastně ta škola. Takže uvidím. Zatím to teda fakt vidím, na těch živých přenosech. Aspoň by mě to hrozně moc bavilo.

Takže jako nějaké moderování?

No, víceméně. Počkej, moderování jako jak?

Tak živé přenosy to je vždycky trošku o improvizaci, ne? No, ono to není úplně tak o improvizaci, musíš si jen umět nastavit ty záběry, nebo nabídnout tomu střihači, jestli to jsou tak živé přenosy, jestli ten střihač to střihá tak živě, tak ty mu musíš nabídnout nějaký super záběr, popřípadě on ti ve sluchátku řekne, co máš udělat.

Vyjmenuj všechny školy, nad kterými jsi přemýšlel/a?

Net office (Orlová) – ty informační technologie, potom to byl Havířov – elektrotechnika, potom jsem taky přemýšlel nad nějakou uměleckou průmyslová škola.

A to je teda všechno, nebo je ještě nějaká škola, nad kterou jsi váhal?

Váhal jsem teda nad tou, kde chodím teďkom, to je ta Polygrafie na Albrechtově střední škole v Českém Těšíně. A to by bylo asi všechno. Počkej...vlastně ještě jedna. Průmyslová v Karviné, kde teda jsem chtěl jít s kamarádem – obor informační technologie. Tak to bylo asi všechno, co si vzpomínám. Přemýšlel jsem vlastně ještě nad tou filmařinou v tom Zlíně, přímo obor multimediální tvorba.

Hrálo při tvém rozhodování to, jak je daleko ta škola??

Vlastně joo! Protože já jsem jako....Hrály v tom roli hrozně moc peníze. Naši nějaké závatné peníze nevydělávají. A vlastně u té školy v tom Zlíně, hrály hrozně velkou roli

ty peníze. Ta vzdálenost, a vlastně ta škola byla soukromá, takže za to se platilo. V orlové a i ta umprumka se platila.

Máš nějaký konkrétní profesní sen?

No, pokud se poštěstí, a začala by mě bavit filmařina nejen v oblasti toho živého přenosu, kdyby mě začala bavit filmařina z filmového průmyslu, tak by jsem byl třeba rád, i když by sem dával přednost tomu, kdy by se to točilo. Tak bych možná ten filmový průmysl zkusil. Kdyby jsem v tom byl fakt nějaký dobrý, tak mám takovou vizi, že bych se mohl dostat třeba i do BBC. Ale tam se berou už nějaký fakt suproví lidi, kteří to fakt mají v krvi, jako na což si teď fakt nevěřím. A konkrétně jako práci, to by mě hodně bavilo dělat toho kameramana pro AWR (křesťanské rádio) Možná že i to zahraniční AWR. To bych byla hrozně moc rád. A co se týče sekundárního, kdyby mi teda ty filmovka nevyšla. Tak bych zkusil nějaké to divadlo, možná nějaké filmy. Uvidím. Záleží, kdy by se to točilo a jaká by byla náplň, nebo o čem by to bylo.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout ve škole?

Jelikož jsem byl dneska v divadle, a před ještě divadelním vystoupením se oceňovali nejlepší student, tak bych si třeba přál mít to vyznamenání a rozhodně by jsem se chtěl zapojit do takových těch mimoškolních aktivit, které můžou naší škole přinést nějakou slávu. Abych mohl reprezentovat tu školu v nějaké oboru, který umím. No a co se týče sportu a reprezentace, tak mě hodně baví pinec (ping-pong), tak pokud by sem měl tu možnost a čas na to, což je...v mém životě hraje důležitou roli čas. Chtěl bych do budoucna, kdyby mi to čas dovolil, tak bych se tomu chtěl věnovat tomu a reprezentovat naši školu takhle. Ale teď mi to zatím nehrozí. Nevím, jak na tom budu.

Třeba, chtěl bys mít i nějaký titul, nebo o to ti nejde?

Nejsem ten typ, co sbírá přes své jméno tituly. Já mám trošičku takovou averzi k lidem, kteří ty své tituly pořád pšíí úplně všude. Třeba můj brácha je já ani nevím co a on si ten titul vůbec nikam nedává a to je pro mě vzor. Jo, prostě člověk, co se dokáže obejít i bez toho titulu.

Jasně, ale já ten titul teď myslím v tom smyslu, jakože pro dosažení nějaké lepší práce nebo pro porozumění více té oblasti, kterou děláš.

Tak určitě možná ten, magistr asi ne, spíše inženýr, jako bakalář a inženýr. Protože vím, že si s bakalářem v tomhle oboru už asi nevystačím

Jakého úspěchu by jsi chtěl/a dosáhnout v zaměstnání?

Nejde mi o to, abych byl známý, ale abych tím byl schopný posloužit druhým lidem a popřípadě Bohu. Aby to dokázalo upoutat co nejvíce lidí, ale bez mého jména. Asi si teďkom hraju na pořádného skromňáška, ale prostě tak nějak to vnímám a chtěl bych to vnímat takhle i dál. Úspěch jako úspěch. Úspěch – pokud bych tím měl reprezentovat přímo tu firmu tak to já rád, ale pokud bych to měl dělat pro peníze a pro nějakou vlastní slávu, tak jako určitě, ale nevím, že by jsem byl sběratele takových těch úspěchů, přímo zaměřující se na sebe, tak to ne.

Oblíbené předměty ve škole?

Matika, určitě z velké části to byla fyzika – mě hrozně bavila, jedno blbé pololetí jsme probírali zvuk a mě to celkem bavilo, taková ta audiovizuální stránka a to mě hrozně bavilo. Proto z velké části mám rád fyziku. Pohyb zase třeba nemusím. Ještě potom informační technologie stoprocentně. A na střední se to změnilo, ale i na základce jsem to měl hrozně rád, to byl dějepis. Ale teď už máme na dějepis s prominutím krávu a hodně se mi to zhnusilo.

Ty předměty, které jsi vyjmenoval/a, ti jdou nebo s nimi máš problémy?

S matikou jsem měl určitý čas problém, ale pak mě to začalo hrozně bavit, pochopil jsem ten algoritmus, nebo ten způsob, jakým se to řeší a stačí trošičku myslet a už to bylo jednoduché. Nemusím si tam dávat tak velký pozor, jako u češtiny. Co se týče třeba lehčích příkladů. To je už moc o logice a dávání si pozor na znaménka. Zbytek mi šel.

Víš, co ti ve škole jde a co ne?

Vím. Tělocvik ani moc ne. Já mám trošičku handicap s dálkovými běhy, tak to jsme neměl rád. Dále jsem hodně neměl rád cizí jazyk angličtina. Chemie mě nebavila. Ne, že by mi to nešlo, ale nebavila mě, to bylo utrpení pro mě. To jsem byl dvojkař nebo tak.

Zahrnul/a jsi tyhle informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?

No vlastně, já jsem to bral takhle, že nějak bylo a nějak bude. Budu tam mít hodně předmětů nových a budu se muset nějak přizpůsobit, protože mám nějaký určitý cíl a toho chci dosáhnout. Jediné, o co jsem se snažil, abych tam neměl moc těláku a aby tam nebyl předmět, který jsem neměl hrozně rád a to byl přírodopis a zeměpis. To byla úplně suchá

teorie. Dva předměty jsem ze srdce nenáviděl a nešly mi, takže jsem se jich snažil vyhnout. A jsem hrozně rád, že jsem nešel na tu zdrávku.

Dějepis je ale také suchá teorie...

No jo, ale mě se daleko snadněji pamatovaly dějiny, než nějaké zeměpisné místa a složení buněk a kdejaké kraviny okolo toho. A ekologie to už vůbec ne. Od takových předmětů já jsem se snažil držet co nejdál.

Myslíš, že když ti něco ve škole nejde, tak se to procvičováním a opakováním naučíš nebo je jednodušší se na to vykašlat a nesnažit se, protože když to nejde, tak to nepůjde nikdy?

Já jsem člověk líný a párkrát jsem tuhle chybu udělal, ale hodně mi pomohlo to, že jsem se nad sebou zamyslel a vážně jsem si řekl, že bych to mohl zkusit a naučit se na to. Někdy to šlo a někdy mi to nelezlo do hlavy a i když na to nejsem hrdej, tak jsem musel použít tahák a vím, že některé věci mi do hlavy nepůjdou, to je pro mě takový nevím. Něco jde zvládnout i když je to šíleně těžké ale některé věci mi do hlavy nepůjdou. Takhle to nějak vnímám. Nechci být nějaký šprt, ale zase to nechci házet hned za hlavu.

Myslíš, že ve škole podáváš maximální výkon, nebo bys mohl/a zabrat a mít samé jedničky, vyznamenání?

Kdybych měl vrátit zpět některé věci, tak bych se více snažil v některých předmětech. Zvláště angličtina. Měl jsem i anglický kurz, který jsem zaplatil a dost jsem ho flákal. A teďkom jsem si uvědomil, že kdybych to neflákal, tak bych třeba i v Londýně o rok později podával úplně jiné výsledky. Ohledně učení bych změnil přístup k učení jazyků. Víím, že hodně věcí změnit nejde, ale ohledně učení bych změnil svůj přístup k jazykům. Myslím, že jsem podával dobrý výkon, ale maximální ne. Úplně jsem to neflákal.

A měl jsi vyznamenání?

Vyznamenání jsem měl, vždycky jsem měl, jen jednou ne.

Máš nějaké osobní přání, sny? Jaké?

Já by jsem si přál, abych vystudoval střední a výšku bez nějakých větších problém. Myslím zdravotní nebo sociální problém – třeba že by jsem šel do vězení, teď jako hodně fantazíruru ale poškodilo by to třeba mé vzdělání, rád bych to dostudoval v klidu, bez propadnutí a rád bych měl co nejlepší výsledky. A hrozně bych si přál, bych dal z hlavy

pryč některé osoby, pro které mám slabost, aby mě to nějak nerozptylovalo. Abych se vice mohl soustředit na školu.

Chtěl/a bys ty osobní cíle a sny nějak spojit se svou budoucí profesí?

No tak, jelikož to spěje k té budoucí profesi, tak já si myslím, že jo. Každopádně ještě k tomu cíli, je hodně dobrá rodina, ale to až později. Že budu dobrým tatínkem a manželem.

Myslíš, že je důležité, aby tě práce bavila a naplňovala nebo to bereš jen jako povinnost, aby ses o sebe v budoucnu mohl/a postarat?

Já si myslím, že je pro mě důležité, aby mi ta práce něco dávala. Abych to mohl zaměřit na to, co umím a abych to mohl dělat ne pro sebe ale pro ostatní lidi, pro Boha, abych je k tomu Bohu mohl vést.

Zahrnul/a jsi to, aby tě škola a následně práce bavila při výběru sš?

No ano!

Chceš vůbec vystudovat školu proto, abys jednou mohl/a dělat práci, kterou máš vysněnou, nebo chceš jen dosáhnout určitého stupně vzdělání (mít maturitu) a víš, že tvá profese bude jiná?

No vlastně, moje profese bude pak jiná, ale školu dělám proto, abych na tu profesi mohl jít. Kdybych já už střední studovat filmařinu, situace by byla jiná, ale protože teď studuju celkem blízký předmět, tu polygrafii, tak vlastně jo no.

A ty jsi na tu filmařinu nešel kvůli čemu?

Že je to daleko, nikoho nemám poblíž a doprava moc stojí a nejsem si jistý, že bych zvládnul ty talentovky.

Jejda a já jsem si teď ještě vzpomněla na to, že jsem chtěl jít na konzervatoř. Byly časy, kdy jsem tam chtěl jít, protože jsem hrál na klavír a hrozně mě to bavilo, ale když jsem zjistil, co tam po mě vlastně chtějí, tak se mi protočili panenky a řekl jsem, že ne.

Myslíš, že jsi měl/a k dispozici úplně všechno, aby ses mohl/a dobře a kvalitně rozhodnout
Možná, kdyby na to bylo víc času, anebo kdybych to bral z trošku jiného úhlu pohledu. Tak by se mi mohla ukázat nějaká jiná nebo lepší alternativa nebo lepší studijní příležitost,

po které bych se mohl dostat lépe na tu vysněnou výšku. Kdybych to bral jinak, kdybych to více probíral s těma, kteří tomu nějak rozumí, třeba s tím kamarádem Tomem, on tehdy neměl moc čas. Tak je možné, že bychom přišli na nějakou lepší alternativu. Já jsem spokojený s tím, jak to teď je. A nehodlám to měnit.

Popiš, kde jsi čerpal/a informace? (rodina, škola, poradna, kamarádi, internet...)

Fajn, prvně to byl internet, to bylo přední to jsem se hodně dozvěděl přes internet, potom od známého, který studuje na té škole, pak dny otevřených dveří, tam jsem byl a fakt toho nelituju. Kamarádi víceméně, a ještě to bylo to, že ty školy se chodili prezentovat na tu naši základku. Joo a ještě paní psycholožka, hodně dobrá žena!

Jak jsi spokojen/a se svým výběrem střední školy?

Tak já si nestěžuju. Jako zatím žiju, takže dobrý. Já jsem hrozně rád, že studuju tuhle školu i když mě některé předměty moc nechytaj, ale v některých předmětech mám navrch, protože jsem se o to už dříve zajímal třeba počítačová technika. Jako kdyby byla nějaká lepší škola, tak váhám, ale nic lepšího nepřišlo, takže dobrý.

Kolik času ti vybírání školy vůbec zabralo?

To bylo tak různě. Takové časové období, kdy jsem se o tu školu zabýval, pak jsem tomu nechal volný průběh a tak různě. Bylo to různě.

Zkus mi říct, nějakou dobu, od kdy ses tím začal zabývat do podání přihlášky?

To byla první polovina osmé třídy. Kdy jsem byl přesvědčený o tom, že chci být programátor a to se změnilo, v první polovině deváté třídy. Takže já jsem to měl proměnný.

Ta konzervatoř, o které jsi mluvil?

Začal jsem o ní přemýšlet už před koncem sedmý třídy. Přes prázdniny mi to kolovalo v hlavě, ale učitelka mi to moc nedoporučovala. Že za to se dneska málo platí a že bych se u toho udřel, že bych u toho fakt musel makat. Navíc, když děláš konzervatoř, tak to máš jasný zaměření a s tím už nic moc jinýho nemůžeš dělat.

Jak hodnotíš celé období, kdys vybíral/a střední školu? Zábava, nuda, únava, vzrušení, radost, ztráta času, ...

V některých chvílích jsem se fakt nenudil a zvlášť ne při tom vybírání ale někdy to byla docela zábava. Když jsme byli na dnech otevřených dveří, tak mi tam dávali různé úkoly a to jsem se neudil. A ztráta času to nebyla, takhle jsem to nebral, bral jsem to nějak jako něco, co je pro mě důležitý a co mě posune dál. A když pak šlo do tuhýho, takto byla to povinnost, že musím něco vybrat.

Rozhovor - Denisa

Popiš mi, jak probíhal tvůj výběr střední školy?

Už od dětství jsem chtěla být učitelka. Tak jsem vyhledávala školy, co se týká toho oboru no a ségra byla na té samé škole.

Radil/a ses s někým?

Ne

Takže, sama?

Jo a teda jakože jsem měla podporu rodičů.

Podle čeho jsi některé obory vyřadil/a a o některých jsi dále uvažoval/a?

Podle toho, jak se ti učitelé chovali ke mně.

Jako na těch školách, jo?

No, jako na dnech otevřených dveří.

Měl/a jsi nějaký seznam škol, a mezi těmi školy vybíral/a a postupně vyškrtával/a, která bude nejlepší, nebo jsi hned od začátku přesně věděl/a, kde půjdeš studovat?

Já jsem měla jasno.

Je v tvém blízkém okolí člověk, o kterém bys mohl/a říct, že tě motivoval nebo ovlivnil ve výběru střední školy?

Ségra.

A ještě někdo? Třeba nějaká kamarádka nebo rodiče?

Asi ne.

Myslíš si, že ti tvá základní škola dala dostatečné množství informací, aby sis dokázal/a správně vybrat středoškolské vzdělání?

Asi jo.

No a měly jste ve škole nějaké přípravné hodiny na přijímačky nebo dostávali jste nějaké brožurky atd.?

Jako brožurky jsme dostávali, ale jakože pak s námi zkoušeli loňské přijímací zkoušky na matiku a češtinu, ale nijak se tím nezabývali.

Kdo (jaká osoba) tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnil? A popiš jak?

Já nevím....

No tak tys říkala, že sestra tě hodně ovlivnila?

Jo, sérga, protože s tou školou byla spokojená.

A třeba žádná kamarádka nebo třeba nějaký vzor v nějaké učitelce si neměla?

Možná v mojí třídní bývalý ze základky jsem měla vzor.

A proč zrovna u ní?

Protože...ty hodiny mi něco dávaly, měla respekt, ale přitom se s náma dokázala normálně bavit a smála se s náma a tak.

Vybíral/a jsi také školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých?

Mělo to na tebe nějaký vliv, nebo ses nad tím ani trošku nezamyslel/a?

No podle sestry.

Takže, si myslíš, že sis tu školu vybrala i částečně kvůli sestře?

No abych ji trumfla. (smích)

A jak jako trumfla?

Se známčkama.

A trumfuješ zatím?

No...zatím jsem propadala z méně předmětů než ona. Jenom z jednoho a ten jsem si opravila.

A to je jaký?

Informatika.

Jak to probíhalo ve škole v období, kdy jste si všichni vybírali střední školu? Máš pocit, že to bylo hlavní téma?

Jakože učitelky to spíš řešily s takovýma lidma, kteří ještě neměli vybranou tu školu. A nebo ti, co měli zrovna přijímačky. Jakože třeba z češtiny, tak se více učili tu češtinu.

A jinak ti, co měli jasno, tak téma se učitelky asi moc nezabývaly, jo?

No, akorát kdyby měli ty přijímačky z češtiny nebo z matiky.

No a co vy jako kolektiv? Máš pocit, že jste to řešily nějak hodně, nebo že holky to řešily více než kluci?

Ne.

Takže jste to řešily jako tak normálně nebo spíš vůbec? No jen jsme se ptaly, kam chce na školu, ale nějak moc jsme to neřešili.

A co v období přijímaček?

To jsme se jen ptaly, jakože jaký z toho mají pocity, jestli myslí jakože dobrý nebo jako špatný.

Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím být?

Učitelka na druhým stupni základní školy nebo střední školy v češtině a v matice.

A co máš z matiky a češtiny? Jde ti to?

No tak z matiky mám jedna minus, jedna až dva a z češtiny dva až tři, spíš dvojka.

Vyjmenuj všechny školy, nad kterými jsi přemýšlel/a?

V Litomyšli lyceum, mimoškolní a předškolní, v Čáslavi mimoškolní, předškolní a lyceum.

A jedu z toho děláš? Nebo děláš úplně jinou?

Jsem v Čáslavi na předškolním a mimoškolním.

A co to je ta mimoškolní ?

Učitelka v mateřské škole nebo takový ty různé aktivity jako dům dětí a mládeže.

Máš nějaký konkrétní profesní sen?

Ne

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout ve škole?

Rozhodně bych chtěla udělat vysokou.

A už víš třeba i zaměření?

Ještě nevím.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout v zaměstnání?

To taky nevím, já chci prostě jen učit.

Oblíbené předměty ve škole?

Ruština, matika.

A ta čeština?

Jakože češtinu jsem měla ráda, ale nesnášela jsem literaturu a dějepis ještě chemie.

Ale ta čeština, přece když to chceš studovat, tak to se budeš muset učit i literaturu.

Já vím. Ale já jsem se tu literaturu na základní škole moc neučila.

Ty předměty, které jsi vyjmenoval/a, ti jdou nebo s nimi máš problémy?

S dějepisem jsem válčila, ale bavilo mě to.

A ty ostatní ti asi šly, že?

No, akorát čeština byla takový průměr.

Víš, co ti ve škole šlo a co ne?

Jo.

Zahrnul/a jsi tyhle informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?

Ne.

Vůbec si z toho nevycházela?

No akorát u té matiky, já jsem totiž původně chtěla na lyceum, protože tam bylo více matematiky, ale tam nebyly přijímačky, tak jsem šla tam, kde jsem dělala přijímačky.

Z čeho tam byly přijímačky?

Hudební výchova a tělocvik.

Myslíš, že když ti něco ve škole nejde, tak se to procvičováním a opakováním naučíš nebo je jednodušší se na to vykašlat a nesnažit se, protože když to nejde, tak to nepůjde nikdy?

Když to nejde, tak to někdy půjde, jen se musím snažit.

A ty jsi jaký typ?

Vím, že bych se měla snažit toto, ale vím že vždycky dělám všechno možný, jen abych se nemusela učit.

Baví tě, se učit?

Ne. Vůbec.

Myslíš, že ve škole podávala maximální výkon?

Ne.

Máš nějaké osobní přání, sny? Jaké?

No tak jako, prostě udělat vysokou školu, založit rodinu. A to je asi všechno. Mít děti.

A třeba nějaký hudební, nebo sportovní sen?

Vždycky jsem chtěla být herečka.

Chtěl/a bys ty osobní cíle a sny nějak spojit se svou budoucí profesí?

Kromě té herečky jo.

No a když jsi chtěla být herečka, tak proč si nešla studovat nějakou hereckou školu?

Já jsem to jakože zamítla už kdysi dávno.

Myslíš, že je důležité, aby tě práce bavila a naplňovala nebo to bereš jen jako povinnost, aby ses o sebe v budoucnu mohl/a postarat?

Já si myslím, že to je potřeba, aby mě ta práce bavila.

A mohla bys dělat práci, která tě nebaví?

Tak eventuálně by to šlo, ale nebylo by to ono. Určitě bych to nevydržela třeba rok nebo by to nešlo furt. Jen na čas než se najde něco, co by mě fakt bavilo.

Zahrnul/a jsi to, aby tě škola a následně práce bavila při výběru sš?

Jo

Chceš vůbec vystudovat školu proto, abys jednou mohl/a dělat práci, kterou máš vysněnou, nebo chceš jen dosáhnout určitého stupně vzdělání (mít maturitu) a víš, že tvá profese bude jiná?

Vysokou chci kvůli tomu, abych mohla učit, to co chci učit a abych prostě našla tu práci.

Vlastně, ty když chceš trumfnout ségru, tak musíš udělat vysokou, abys ji trumfla, že?
(smích) No

Myslíš, že jsi měl/a k dispozici úplně všechno, aby ses mohl/a dobře a kvalitně rozhodnout?

Asi jo.

Popiš, kde všude jsi čerpal/a informace? (rodina, škola, poradna, kamarádi, internet...)
Od rodičů, od sestry a z internet.

Jak jsi spokojen/a se svým výběrem střední školy?

Myslela jsem si, že bude ta škola lehčí, ale jsem s tím spokojená. Sice školu mám každý den do čtyř většinou nestíhám nic jinýho než kromě toho jíst a učit se, většinou chodím spát kolem druhý hodiny ráno jen abych byla naučená na další den, ale jsem spokojená.

Kolik času ti vybírání školy vůbec zabralo?

Moc ne, já jsem měla jasno hnedka.

Jak hodnotíš celé období, kdys vybíral/a střední školu? Zábava, nuda, únava, vzrušení, radost, ztráta času, ...

Normální, nic zvláštního, jen takový to, že se bude měnit prostředí, noví lidi a ták.

A těšila ses na tu změnu?

Vůbec.

A co rodiče? Máš pocit, že tu volbu nechali na tobě ?

Všechno nechali na mě.

A řešili jste to nějak s rodičema?

Akorát se ptali se jakou školu chci dělat, a že mě budou podporovat, ať si vyberu co chci, hlavně když mě to bude bavit.

Zahrnovala jsi do toho výběru i finance? ...

Trošku jo, kdybych šla do Litomyšle, tak to vyjde mnohem dráž než když bych šla do tý Čáslavy.

Rozhovor - Kuba

Popiš mi, jak probíhal tvůj výběr střední školy?

Jo, tak to bude složité. Já jsem si střední školu vybíral podle, já nevím jak to říct...bavila mě elektronika a hrál jsem si s ní. Tak jsem nějak přišel na školu ve Frenštátě, na tu elektrotechniku, tak jsem tam tak nějak šel. Já jsem se moc nerozhodoval, protože mě bavila ta elektrotechnika, takže jsem šel tam.

Radil/a ses s někým?

No...Tak třeba, než jsem podal přihlášku, tak jsme se tam byli podívat ve Frenštátě na tu školu a ten zástupce ředitelky nás tam proved a různě nám to tam ukázal. Jinak jsme se tak normálně bavili ve škole s učitelkama, měly jsme různé přípravy a tak a jinak jako jestli myslíš, že jestli jsem byl za někým s tím, že nevím, kam mám jít na školu, tak to ne.

Podle čeho jsi některé obory vyřadil/a a o některých jsi dále uvažoval/a?

Myslíš některé jako kadeřník, nebo tak? (smích)

Třeba...

Já jsem věděl, že chci jít tam. Bavila mě elektrotechnika a doufal jsem, že se tam dostanu. Druhou přihlášku jsem měl na informatiku. Tam jsem se taky dostal, ale chtěl jsem spíše na elektrotechniku. Přemýšlel jsem i nad ostatními školami, ale ta elektrotechnika prostě vyhrála.

Byla to pro tebe jasná volba hned od začátku?

Tak jako přemýšlel jsem nad tím, jestli jo nebo ne, ale vždycky když jsem přemýšlel kam jít, než tam, tak mě nic pořádného nenapadlo.

Měl/a jsi nějaký seznam škol, a mezi těmi školami vybíral/a a postupně vyškrtával/a, která bude nejlepší, nebo jsi hned od začátku přesně věděl/a, kde půjdeš studovat?

Já už pořádně nevím, jak jsem se dostal k té škole, kde jsem. Seznam, jako že bych si napsal školy, kam chci jít? Tak to jsem nedělal nic takového...

Je v tvém blízkém okolí člověk, o kterém bys mohl/a říct, že tě motivoval nebo ovlivnil ve výběru střední školy?

Je pravda, že na tu školu chodí bratránek, už asi rok. Teď je ve druháku a jinak motivoval. Tatka není elektrikář, ale rozumí tomu. Já jsem se k elektronice dostal od něho. Nebýt tatky, tak jsme asi úplně jinde. On je jinak automechanik.

Myslíš si, že ti tvá základní škola dala dostatečné množství informací, aby sis dokázal/a správně vybrat středoškolské vzdělání?

My jsme na to měli nějaký předmět v pracovkách. Jsme jednou za měsíc měli předmět a zkoušeli jsme přijímačky a testy a dostali jsme atlas středních škol. Základka se do toho celkem zapojovala. Jo asi mi dala.

Kdo (jaká osoba) tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnil? A popiš jak?

Žádný vzor asi úplně ne, ten bratránek tam byl, to je plus že je tam někdo, kdo ho znám. Vzorem asi úplně ne. Když jsem byl malý tatka mě něco učil, pak jsem si s tím hrál a bavilo mě to.

Vybíral/a jsi také školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých?

Mělo to na tebe nějaký vliv, nebo ses nad tím ani trošku nezamyslel/a?

Podle povolání asi ne, strejda je elektrikář, ale ne že by mě nějak ovlivnil.

Jak to probíhalo ve škole v období, kdy jste si všichni vybírali střední školu? Bylo to hlavní téma?

V devítce jsme se o tom bavili hodně. Zkus se zeptat nějak jinak...

Bavili jste se o tom hodně, že učitelé, vás na to připravovali a ták, nebo kolektiv, jako děcka bez nějaké iniciativy učitelů?

S učitelama jsme se o tom bavili hodně, hlavně v těch předmětech, vždycky se ptali, kam chceš jít a tak. Třeba po škole jsem měli z matematiky a z češtiny jsme dělali nějaké přípravné ty cvičení, teda kdo chtěl, tam nás nikdy moc nebylo. Ale s děckama, to nevím. Jako, že bychom to řešili více, než jiné věci to asi ne. Těžko říct, to už je dlouhá doba.

Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím být?

Jo. Já nevím, mě baví třeba...Musím nějak začít. Když mě začala bavit elektronika, koukal jsem se na internetu po různých stavebnicích a tak a na internetu nebo tak a narazil jsem na stránkách na zesilovače, audiotechniku a takové věci. A tak jsem to tak dával dohromady, co bych chtěl si pořídit a na Vánoce jsem dostal stavebnici toho zesilovače, tak jsem to stavěl a dokoupil si k tomu další věci no a já nevím, mě to tak nějak začalo bavit a tak nějak mám choutky v tom pokračovat, až dodělám školu a vyrábět to a prodávat a třeba založit nějakou firmu, pokud se to povede.

Vyjmenuj všechny školy, nad kterými jsi přemýšlel/a?

Elektrotechnická, nad gymplem jsem uvažoval a uvažuju i teď, jestli jsem neměla tam jít, protože na elektrotechnice je jen jeden rok chemie a příští rok budeme mít jeden rok jen biologii. Jeden rok dějepisu, na gymplu by to bylo pořád.

Ale dějepis by tě nepřipravil na práci tak jak elektrotechnika?

No, ne, ale baví mě to, mít větší přehled, být chytřejší, Nepřipravilo, no, to si taky říkám, že je to lepší než gympl. A stejně, pokud bych chtěl dějepis lépe umět, tak není problém se to naučit sám mimo školu.

Na gympl sis nedal přihlášku?

Nene.

Máš nějaký konkrétní profesní sen?

Jako co chci dělat? To já nevím,

Já to myslím spíše tak, že ten kdo něco vymyslí, chce třeba dostat nobelovu cenu, prostě něco konkrétního...

Když bych měl tu firmu, teda nějakou malou firmičku, Tak bych chtěl, aby to nebylo úspěšné a aby byla známější a ty výrobky se prodávaly. Nechci být jako Apple nebo Samsung, to ne, jen něco takového maličkého.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout ve škole?

Chtěl bych projít školou, udělat maturitu a nepropadnout ani jednou. A jinak mít dobré známky. Nebo dobré, jakože relativně dobré.

A chceš jít třeba pak ještě na vysokou?

Pokud udělám maturitu tak určitě.

Tak to není ten nejvyšší cíl, jakého chceš dosáhnout, ne?

Já se ještě pořád v těch titulech nevyznám, ale určitě bych chtěl udělat úspěšně výšku.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout v zaměstnání?

Představuju si, že budu mít garážku, kde budu já a pět nějakých dalších lidí, třeba kamarádů a prostě tam ráno přijdeme a budeme tam dělat nějaké ty věci, které pak budeme prodávat a že to všechno bude v pohodě, víš. Ne jak dneska si všichni stěžují, že mají blbého šéfa, že je v práci buzeroují a tak. Víš, že bych to chtěl nějak v klidu. Jenom abychom se užívali, nebo možná víc než je užívali. A dost tak v pohodě, takové přátelské prostředí, tak nějak si to představuju. Já jakože netoužím po tom, být takový ten velký šéf a mít pod sebou několik tisíc lidí a mít obrovskou firmu, to ne.

Oblíbené předměty ve škole?

Bavilo mě celkem všechno, pokud jsme neměli blbou učitelku, tak mě to bavilo. Já nevím, třeba fyzika. Ta mě bavila, šla mi, já jsem dával pozor a koukl jsem do sešitu jen za ten rok snad jen jednou. Matika mě taky bavila. Byla v pohodě a měl jsem z ní dobré známky.

Matika mě taky bavila. Nebaví mě to, kam se musím učit třeba přírodopis, tak jsme měli blbou učitelku. Tělocvik a sportovní hry. Čeština mě taky bavila, celkem v pohodě učitelku jsme měli. Angličtina mě hodně bavila. Všechno. Do školy jsem chodil i chodím celkem rád.

Ty předměty, které jsi vyjmenoval/a, ti jdou nebo s nimi máš problémy?

Jo, ty mi jdou. Až do devítky jsem měl vyznamenání, sice jsem ho jednou mít neměl, ale paní učitelka mi říkala, že mi to nemohla zkazit vyznamenání jednou trojkou a taky by se to počítalo na přijímačky. Takže mi to nechtěla udělat.

Zahrnul/a jsi tyhle informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?

Jo, ano.

Myslíš, že když ti něco ve škole nejde, tak se to procvičováním a opakováním naučíš nebo je jednodušší se na to vykašlat a nesnažit se, protože když to nejde, tak to nepůjde nikdy?

Jednodušší je určitě jednodušší, ale procvičováním a opakováním to vždycky jde. No, nějak.

A ty jsi byl jaký typ?

Já nevím, na základce jsem se moc neučil, teda skoro vůbec. To ani teďka. Teď se učím více. Na základce jsem se učil jen slovíčka. Ty nešly zapamatovat jinak. Procvičováním se to naučíš. Jo.

Myslíš, že ve škole podáváš maximální výkon, nebo bys mohl/a zabrat a mít samé jedničky, vyznamenání?

Jednoznačně jsem mohl ještě více zabrat. Kdybych se učil, tak bych mohl mít samé jedničky, ale já nechci být šprt. Mě to takhle baví. Jenže zase mě mrzí, že kdybych se učil do chemie a dějáku, tak bych si to i teď ještě pamatoval a byl bych chytřejší. Těžko říct.

Máš nějaké osobní přání, sny? Jaké?

Chtěl bych vyrůst, udělat tu školu, mít nějakou ženu, dvě děti, dům s velkou zahradou a měl bych mít nějakého koně. Jezírko, pergola a gril. Já to mám velice detailně promyšlené.

Všechno? Třeba ještě z nějakého jiného oboru? Kluci mi vyprávějí o nějakém sportu, třeba...

Já nesportuju, ale hraju na kytaru, mám sen hrát v orchestru, ale s kytarou se tam moc nedostanu. Hrozně by se mi líbilo si tam sednout mezi několik dalších lidí a hrát tam s nimi. Já se k tomu s tou kytarou nedokážu nějak dokopat. Třeba když mám něco číst, tak já se k tomu nedokážu dokopat. No a jinak já bych chtěl mít tu hezkou ženu a kdyby mi ta práce vydělávala, tak bych s ní jezdil na dovolené. A měl bych hezké auto a chtěl bych jezdit tím autem. Já mám hrozný sen, miluju jezdit v autě. Večer bych nejraději jezdil pořád autem. Prostě, mě to strašně baví jezdit autem.

Myslíš, že je důležité, aby tě práce bavila a naplňovala nebo to bereš jen jako povinnost, aby ses o sebe v budoucnu mohl/a postarat?

Musí mě bavit a naplňovat. Já bych nedokázal dělat něco, jenomže musím, abych mohl žít.

Ale to spousta lidí nedokáže a pak to dělá...

No...když nebude jinčí možnost, tak budu taky muset dělat, co mě nebaví. Ale nerad bych, aby to tak dopadlo.

Zahrnul/a jsi to, aby tě škola a následně práce bavila při výběru sš?

No jo, mě bavilo dělat s tou elektronikou, takže jsem si vybral ten obor elektrotechnika.

Chceš vůbec vystudovat školu proto, abys jednou mohl/a dělat práci, kterou máš vysněnou, nebo chceš jen dosáhnout určitého stupně vzdělání (mít maturitu) a víš, že tvá profese bude jiná?

Jakože chci to první, dělat tu školu, abych něco uměl a mohl to využít potom v praxi. A pokračovat dál.

Myslíš, že jsi měl/a k dispozici úplně všechno, aby ses mohl/a dobře a kvalitně rozhodnout?

No já, když jsem se rozhodoval, tak jsem byl takový nejistý, nevím jestli je to z toho, že je to rozhodnutí na celý život teoreticky nebo jestli to rozhodnutí nejde udělat nějak líp. Jo informace jo...ve škole nám řekli úplně všechno. Byli jsme se podívat na ty školy, teda vlastně mě se líbila jen ta, takže tam jsme se byli podívat.

A jak jsi teď zpětně spokojený s výběrem školy?

Jo, já jsem rád, krom toho, že občas přemýšlím, jestli jsem neměl jít na gympl. Ale jinak jsem spokojen a baví mě to. Dobrý...

Popiš, kde jsi čerpal/a informace? (rodina, škola, poradna, kamarádi, internet...)

Mají internetové stránky, tam jsem se koukal. Bratránka, jsem se hodně ptal...

Kolik času ti vybírání školy vůbec zabralo?

V sedmičce jsem nevěděl, kam chci jít. Všichni mě strašili, a když jsem řekl, že nevím, tak mě plašili, že to uteče jak voda a najednou budu v devítce a nebudu vědět kam. V osmičce jsem tušil, že elektrotechnika. Ale školu jsem začal vážně řešit až v devítce. Protože tam už nás začali strašit hodně.

Jak hodnotíš celé období, kdys vybíral/a střední školu?

Všechno mě bavilo, s učitelama větší sranda. Všechno to bylo v pohodě a ten poslední rok je s učitelama větší sranda a dělají se takové zajímavé věci. Já nevím, já jsem s učitelama kecal, já jsem celkem komunikativní. A rád na to vzpomínám. Já jsem nad tím moc nepřemýšlel, takže v pohodě.

Co rodiče, říkali ti něco o tom výběru? Radil ses s nimi nějak?

Bavili jsme se o tom, to určitě a řešili jsme to doma. Rodiče mi neřkali svoje názory, nechceš jít na gympl nebo tak, to ne. Nechali mi volnost, ať si vyberu. Když jsem si pak vybral, tak to nekritizovali. Tatka byl rád, že jsem nešel na tu informatiku, on nemá rád furt jenom počítače a ták.

A co finance zahrnul jsi to při výběru?

No jelikož jsem se nezajímal o školy, kam by se nedalo dojíždět, tak to vyšlo vše na stejno. A jediná soukromá škola tedy v okolí o které vím je na nic, bo ti co z tama vyjdou, nikde nechtějí, takže spíše ne.

Rozhovor - Martin

Popiš mi, jak probíhal tvůj výběr střední školy?

Rozhodoval jsem se hlavně podle toho, na co mám dovednosti a taky to co mě třeba bude bavit. Chtěl jsem, aby to nebylo úplně nějaké učiliště, ale něco, na co budu mít, teda musím na to mít samozřejmě dovednosti a taky jsem se rozhodoval, aby mě to bavilo. Ale i přesto, že se budu teda muset snažit.

Jak to myslíš, to snažení?

Protože, tu školu, co jsem si vybral, není to zas tak lehký výběr a tak jsem uvažoval nad všemi možnostmi, které se mi tady nabízejí a v podstatě je to prostě těžká škola no.

A tys to věděl, že to je těžké?

No docela jo.

Radil/a ses s někým? Jo radil a s kým?

Otec taky studoval něco podobného, takže mi radil, třeba na to, jaký obor vybrat. A jinak ještě s kamarádem Vítou, s tímto kamarádem, jsme se oba rozhodovali. Jsme kamarádi, takže jsme chtěli být na stejné škole.

Podle čeho jsi některé obory vyřadil/a a o některých jsi dále uvažoval/a?

Vyřadil jsem ty, které jsem věděl, na které nemám třeba nějaké ty gymply a to...a co vím, z čeho bych pravděpodobně neměl uplatnění, protože jsem chtěl právě vybrat něco, v čem budu mít uplatnění a nějaké už ty jednodušší učiliště a tak to jsem nechtěl, protože jako až moc makat rukama, nevím jestli to je pro mě.

Měl/a jsi nějaký seznam škol, a mezi těmi školy vybíral/a a postupně vyškrtával/a, která bude nejlepší, nebo jsi hned od začátku přesně věděl/a, kde půjdeš studovat?

Jo měl, v podstatě časopis Atlas školství, takže tam.

Je v tvém blízkém okolí člověk, o kterém bys mohl/a říct, že tě motivoval nebo ovlivnil ve výběru střední školy?

Nooo...jo určitě, třeba Vítek, rodiče taky.

Myslíš si, že ti tvá základní škola dala dostatečné množství informací, aby sis dokázal/a správně vybrat středoškolské vzdělání?

Jo, dostatek informací. A dobře nás na to připravili různé materiály. Dali nám atlas školství. Tím nám poskytli různé informace o školách a učitelé nám v tom taky mohli radit a ták.

Kdo (jaká osoba) tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnil? A popiš jak?

To si nejsem si jistý, ale možná ten kamarád Vítek, asi..

Vybíral/a jsi také školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých? Mělo to na tebe nějaký vliv?

Určitě to mělo nějaký vliv, protože tatka má tu školu a ví jak to funguje v tom oboru, tak jsem se mohl tak rozhodnout, ale zase bylo to hlavně moje rozhodnutí, protože si myslím, že na to mám, takže asi tak.

Jak to probíhalo ve škole v období, kdy jste si všichni vybírali střední školu? Bylo to hlavní téma?

Byl z toho stres a báli jsme se toho a nevěděli jsme se rozhodovali jsme se dlouho, kam jít, protože jsme nevěděli, co by nás mohlo bavit. Později jsme se rozhodli, když už to bylo spíše nutné.

Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím být?

To asi přímo nemám. V podstatě v každém oboru něco se mi líbí, takže nevím. Něco s elektrotechnikou, něco co mě bude bavit.

Doufáš, že ta škola ti víc otevře možnosti, aby ses mohl rozhodnout?

To nevím, no ale...myslím si, že v něčem mi můžou poradit teda ty možnosti tam asi budou si myslím.

Vyjmenuj všechny školy, nad kterými jsi přemýšlel/a?

Tak třeba tady ve Zlíně polytechnická, něco jak průmyslovka, jenom je to takové blíž k učilišti. Nad tím jsem hodně uvažoval jestli tam jít nebo sem na průmyslovku ve Zlíně a ještě možná...už nad ničím jiným jsem nepřemýšlel.

Máš nějaký konkrétní profesní sen?

Ani ne, uvidíme no.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout ve škole?

Úspěšně ji dokončit, odmaturovat, a taky abych byl v kolektivu uznáván nebo aby to probíhalo v klidu.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout v zaměstnání?

Teď ještě nevím.

Spíš se teď snažím ve škole. Zatím jsem to ještě moc neřešil. Totiž, já ještě nevím, jestli mě to nějak moc bude ten obor bavit, ještě jsem do toho nepronikl.

Oblíbené předměty ve škole?

Angličtina, zeměpis, tělocvik, informatika

Ty předměty, které jsi vyjmenoval/a, ti jdou nebo s nimi máš problémy?

Ty mi šly, právě.

Víš, co ti ve škole jde a co ne?

Jo vím.

Zahrnul/a jsi tyhle informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?

No jo, ale tak totiž tady ty některé předměty, co mi moc nejdou, tak jsou důležité na té škole, ale moc takových škol se mi zdá není, jako takových státních, které prostě by měly ty obory. No pak už je jen učiliště. Takže ne asi.

Ne jako nezahrnul?

Nešly mi ty předměty na základce, ale na střední jsou důležité. Přesto se prostě snažím.

Myslíš, že když ti něco ve škole nejde, tak se to procvičováním a opakováním naučíš nebo je jednodušší se na to vykašlat a nesnažit se, protože když to nejde, tak to nepůjde nikdy?

Já se to snažím opakovat a prostě snažím se, jak to jde. Spíš tohle, než se na to vykašlat.

Myslíš, že ve škole podáváš maximální výkon, nebo bys mohl/a zabrat a mít samé jedničky, vyznamenání?

V té deváté třídě možná jo, jsem se hodně snažil, Tak možná jsem mohl zabrat. Stačilo to na to aby, tak co nejvíc jsem se snažil, tak, co to šlo.

Máš nějaké osobní přání, sny? Jaké?

Třeba bych někdy chtěl dostat někde výš, někam, co mě bude bavit, čím si budu dostatečně vydělávat a práce, která mi půjde a bude mě bavit. Budu v tom odborník, no.

Myslíš, že je důležité, aby tě práce bavila a naplňovala nebo to bereš jen jako povinnost, aby ses o sebe v budoucnu mohl/a postarat?

Myslím si, že práce by měla rozhodně člověka bavit, ale třeba ho i naplňovat, protože když to člověka nebaví, tak je to těžké.

A ty bys chtěl, aby tě práce bavila?

Jo

Zahrnul/a jsi to, aby tě škola a následně práce bavila při výběru sš?

No, ono to bylo takové, že jsem nevěděl, jestli mě to bude bavit. Asi nic moc z těch všech škol jsem nevěděl, v podstatě co mě bude bavit, takže jsem si řekl, že tohle by mě mohlo bavit a že je to zlatý střed a zkusil jsem to.

Chceš vůbec vystudovat školu proto, abys jednou mohl/a dělat práci, kterou máš vysněnou, nebo chceš jen dosáhnout určitého stupně vzdělání (mít maturitu) a víš, že tvá profese bude jiná?

Tak určitě pro mě bude důležitá i maturita, ale abych v tom oboru co jsme se naučil mohl dělat nějakou tu práci, když už jsem se v tom vyučil, protože je to vždycky lepší.

Popiš, kde jsi čerpal/a informace? (rodina, škola, poradna, kamarádi, internet...)

Tak... Hlavně z toho časopisu Atlasu školství, na dnu otevřených dveří, jsem byl na obou školách, mezi kterýma jsem se rozhodoval a tam jsem dostal všechny brožury, co se týká toho oboru, nějaké předměty a tak.

Něco mi poradili ve škole a ták.

Jak jsi spokojen/a se svým výběrem střední školy?

Ještě nevím, protože jsem nedávno začal. Docela se mi to líbí a uvidíme, jak to půjde dál. Ještě jsem toho zatím moc nepoznal, takže ještě nevím, jestli mě ta oblast ten obor bude bavit.

Kolik času ti výběrání školy vůbec zabralo?

Tak hodně jsem se rozhodoval, hlavně nad tím oborem, jestli si vybrat elektrotechniku nebo strojírenství, ale jinak to bylo předtím, než jsem si rozhodl školu. Tak docela dlouho jsem se rozhodoval, ale nebyl to zas takový problém, ale nakonec se to povedlo.

Proč jsi nad tím učňákem uvažoval, když si to moc nechtěl?

Já jsem nevěděl, jestli na to mám, jestli mě přijmou a byla to pojistka, kdyby mě nevzali na průmyslovku.

Jak hodnotíš celé období, kdys vybíral/a střední školu? Zábava, nuda, únava, vzrušení, radost, ztráta času?

Nebyla to nějaká extra zábava, ale bylo to důležité.

A co tvoji rodiče?

Nenechávali to úplně na mě, poradili mi třeba, hodně jsem se připravoval na ty přijímačky, protože to mě teda nebavilo, u toho jsem strávil hodně času, ale pomohli mi s tím výběrem.

A co finance zahrnul jsi to při výběru?

Mě vyhovovala tahle škola, takže nad tím jsem moc nepřemýšlel. A tak ty finance. Já jsem se ještě trošičku rozhodoval nad jednou soukromou školou, ale to bylo moc peněz bylo by to moc drahé, takže to jsem zamítl.

Rozhovor - Michal

Popiš mi, jak probíhal tvůj výběr střední školy?

No, střední školu jsem už vybíral na začátku devítky, se zaměřením na elektrotechniku, protože mě bavila a zajímala mě a potom jsem v podstatě hledal nějaké ty školy v okolí, nejbližší byla ve Zlíně a v Rožnově a nakonec mamka chodila do té školy, jako do Rožnova, takže podle toho jsem si taky ještě vybral.

Radil/a ses s někým?

Jak jsou kurzy pro výběr střední školy, tak jsem to navštívil a doporučili mi, abych šel na průmyslovou školu nějakou a ještě jsem se radil s učitelama a podobně, no..

A třeba s rodinou, s rodičema, se sourozenci?

No já jsem totiž nejstarší, takže s mamkou jsem se radil o té škole, protože ona tam chodila.

Podle čeho jsi některé obory vyřadil/a a o některých jsi dále uvažoval/a?

Uvažoval jsem o programátorovi, ale zjistil jsem, že na něm je těžké učivo, matematika, fyzika, počítače. Potom ještě uvažoval o tesařovi, ale tu jsem vyřadil, protože nemůžu snést dlouhý pobyt v prachu.

Měl jsi nějaký seznam škol a podle toho vybíral a vyškrtával, nebo jestli jsi hned od začátku věděl, kam půjdeš studovat?

Měl jsem teda tři školy vybrané, první byla střední učiliště, zaměřené na strojírenství a elektrotechniku, potom střední školu průmyslovou ve Zlíně a obor elektrotechnika, slaboproud, potom v Rožnově - elektrotechnika, slaboproud.

Je v tvém blízkém okolí člověk, o kterém bys mohl/a říct, že tě motivoval nebo ovlivnil ve výběru střední školy?

Ani ne, já jsem se rozhodoval tak sám.

Myslíš si, že ti tvá základní škola dala dostatečné množství informací, aby sis dokázal/a správně vybrat středoškolské vzdělání?

Ano dala mi dost informací k tomu výběru, taky jsem dělal ve škole testy na výběr povolání, dostala jsem nějaké rady.

Kdo (jaká osoba) tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnil? A popiš jak?

Asi naše paní učitelka a rodiče.

A jak tě ovlivnili?

Rodiče mě naváděli k tomu, abych si vybíral podle zájmu a podle toho, co mě baví a učitelka podle vzdělanosti. Vzdělanosti matematiky a fyziky.

Takže si je poslechl?

Ano.

*Vybíral/a jsi také školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých?
Mělo to na tebe nějaký vliv?*

Právě že to moc ne. Já jsem se až zpětně dozvěděl, že moje mamka má vystudované, to, co teď studuju já.

Počkej, to s tou mamkou teď úplně nechápu...

Mamka ji vystudovala na přání svých rodičů a poté vystudovala střední zdravotnickou školu a teď je zdravotní sestra.

Jak to probíhalo ve škole v období, kdy jste si všichni vybírali střední školu? Bylo to hlavní téma?

Zas tak úplně ne, samozřejmě jsme diskutovali, ale spíše jsme řešili přijímací zkoušky.

Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím být?

Ano, chtěl bych se zabývat elektrotechnikou, v nějakém servise, opravovat, revize a podobně.

Vyjmenuj všechny školy, nad kterými jsi přemýšlel/a?

Měl jsem tři školy, jedna střední učiliště – strojírenství a elektrotechniku, střední školu průmyslovou ve Zlíně – obor elektrotechnika, potom v Rožnově elektrotechnika.

Máš nějaký konkrétní profesní sen?

Servis počítačů a podobně.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout ve škole?

Tak samozřejmě mít dobré známky a snažit se o vyznamenání.

Chceš studovat vysokou školu? Chtěl bys mít nějaký titul?

O tom jsem uvažoval, ale ještě jsem se nerozmyslel. O titul mi nejde. Záleží mi, jaké zkušenosti na té škole získám.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout v zaměstnání?

Nad tím jsem ještě neuvažoval nejspíš vrchní pozice.

Oblíbené předměty ve škole?

Matematika, fyzika, výtvarná výchova a trochu i čeština z literárního a slohového hlediska.

Ty předměty, které jsi vyjmenoval/a, ti jdou nebo s nimi máš problémy?

Ty mi šly, neměl jsem s nimi problémy.

Víš, co ti ve škole jde a co ne?

Nešel mi dějepis a trošku i přírodopis mi nešel.

Zahrnul/a jsi tyhle informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?

Ano, rozhodně.

Myslíš, že když ti něco ve škole nejde, tak se to procvičováním a opakováním naučíš nebo je jednodušší se na to vykašlat a nesnažit se, protože když to nejde, tak to nepůjde nikdy?

Na téhle škole je důležité si uvědomit tu logiku, jak to pracuje a jaké jsou k tomu použité metody, A k té otázce, já se spíše snažím.

Myslíš, že ve škole podáváš maximální výkon, nebo bys mohl/a zabrat a mít samé jedničky, vyznamenání?

Mohl jsem více zabrat, ale před náplavem těch učitelů se to moc nedalo. Spíš učitelé neuměli učit moc dobře, něco napsali na tabuli, nic nevysvětlili a ať se to naučíme.

Máš nějaké osobní přání, sny? Jaké?

Pracovat s počítači, značky Lenovo. Konkrétně dokončit školu, mít maturitu. Najít si dobrou práci a někoho si najít a usadit se.

Chtěl/a bys ty osobní cíle a sny nějak spojit se svou budoucí profesí?

Práci bych chtěl dobře vydělávat a zabezpečit se finančně.

Myslíš, že je důležité, aby tě práce bavila a naplňovala nebo to bereš jen jako povinnost, aby ses o sebe v budoucnu mohl/a postarat?

Myslím si, že není správné, když nás ta práce nebaví a děláme ji jen tak. Mě baví hrát si s elektřinou a baví mě to opravovat.

Zahrnul/a jsi to, aby tě škola a následně práce bavila při výběru sš?

Ano.

Chceš vůbec vystudovat školu proto, abys jednou mohl/a dělat práci, kterou máš vysněnou, nebo chceš jen dosáhnout určitého stupně vzdělání (mít maturitu) a víš, že tvá profese bude jiná?

Studuju, abych mohl dělat profesi, která mě bude bavit.

Myslíš, že jsi měl/a k dispozici úplně všechno, aby ses mohl/a dobře a kvalitně rozhodnout?

Hodně věcí jsem věděl, co mě baví a co mě bude bavit, takže jsem měl dostatek těch informací.

Popiš, kde jsi čerpal/a informace? (rodina, škola, poradna, kamarádi, internet...)

Hodně z internetu, pak od známých.

Jak jsi spokojen/a se svým výběrem střední školy?

Jsem naprosto spokojený a škola mě dokonce i baví

A není těžká?

V některých případech je, ale je to maturitní obor, takže je.

Kolik času ti vybírání školy vůbec zabralo?

Zhruba do těch přijímaček.

Jak hodnotíš celé období, kdys vybíral/a střední školu? Zábava, nuda, únava, vzrušení, radost, ztráta času, ...

Spíše jsem byl trochu ve stresu, protože jsem si uvědomoval, že tu profesi, kterou si vyberu budu dělat celý život.

Hrály v tvém rozhodování nějakou roli i finance?

No to ani ne. Spíše jsem uvažoval, jaké ta škola má základy pro vzdělání, jak dokáže naučit a podle historie.

A co rodiče?

Tatka původně chtěl, abych šel na toho tesaře a mamka mě moc neřešila.

Takže to nechali na tobě?

Ano.

Jakou školu studuješ?

Střední průmyslová škola, Rožnov pod radhoštěm. Elektrotechnik a elektromechanik.

Rozhovor - Vítek

Popiš mi, jak probíhal tvůj výběr střední školy?

První z věcí bylo obejít si školy, které mě zaujaly, a další věcí bylo pobavit se i o tom doma. Znat názor rodiny, rodičů, i názor určitých učitelů. S určitými učiteli, jsem se poradil, abych věděl, jaký oni na to mají názor. Popřípadě s učitelem, který má na starosti výběr středních škol. Některé školy jsem si s tím učitelem i obešly.

Co myslíš konkrétně těmi učiteli? Jací učitelé?

Výchovný poradce a učitel, který ví co a jak, učil nás předmět - Svět práce a byl takový zkušený v tomhle ohledu.

A bavil ses o tom výběru i s učitelem, se kterým máš třeba jen dobrý vztah?

Jojo, se třídní a s dějepisařkou.

Proč zrovna dějepisařka?

Protože se s námi o tom bavila a dalo se s ní o tom dobře popovídat. Byla taková přívětivá a prostě normální učitelka.

Radil/a ses s někým?

Učitelé, rodiče, s kamarádama jsem se bavil trošku o školách, ale jen bavil, neradil.

Podle čeho jsi některé obory vyřadil/a a o některých jsi dále uvažoval/a?

Vyřadil jsem je z důvodů, jako třeba určité názory druhých lidí, co se o škole říkalo, co mi říkali druzí i na to jsem dal. Taky jsem si říkal, že je dobré najít si prestižní školu.

Vyřadil jsem dva obory ze čtyř. Jeden jsem vyřadil z nesouhlasu rodičů – výuční obor. Druhý byl maturitní obor, konkrétně stření škola průmyslová polytechnická – obor zpracování usní plastů a pryže (design).

Uvažoval jsem z důvodu, že je vyhlášená a z té školy se většinou nemají lidi problém dostat na vysokou školu. Sice, ze začátku mě nezaujala, ale obor, který jsem si vybral, mě zajímal, ale škola mě moc nenadchla (to studuji teď).

A druhý obor byl gymnasium, protože jsem chtěl na doktora, ale tam mě nepřijali, takže tak... A je to nejprestižnější gymnasium ve Zlíně

Měl/a jsi nějaký seznam škol, a mezi těmi školy vybíral/a a postupně vyškrtával/a, která bude nejlepší, nebo jsi hned od začátku přesně věděl/a, kde půjdeš studovat?

Tím, že jsme vyřadili dvě ze čtyř a zůstaly, jen dvě a pak už mi jen zbývalo, jestli mě přijmou nebo nepřijmou. Víš, my jsme mohli podávat jen dvě přihlášky.

Je v tvém blízkém okolí člověk, o kterém bys mohl/a říct, že tě motivoval nebo ovlivnil ve výběru střední školy?

Ovlivnili mě rodiče, jo, jako že se snažili mi pomoci s tím vším a i mi ukázali, že toto by bylo dobré a toto třeba ne. Ale asi nemám žádný vzor, který by mě motivoval.

Myslíš si, že ti tvá základní škola dala dostatečné množství informací, aby sis dokázal/a správně vybrat středoškolské vzdělání?

Dostatek informací jsem dostal určitě. Jo škola dala dostatek informací, které jsem potřeboval. Hodně jsme se o tom i bavili. Brožurky a různé informace o školách nám dávali a i zástupci z těch různých škol přišli třeba do hodin a něco tam o té škole odprezentovali.

Jak tě základní škola připravila na výběr SŠ?

Jednak tím, že učitelé si s námi dali tu práci a snažili se třeba i v hodinách a dávali nám materiál na přípravu na přijímací zkoušky a taky nás kontrolovali, abychom byli co nejlépe připravení v matematice a češtině asi nejvíc. Dobře s námi pracovali

Kdo (jaká osoba) tě při výběru střední školy nejvíce ovlivnil? A popiš jak?

Nejvíc rodiče, tím že jsme si na to sedli, povykládali a posoudili. Jezdili se semnou dívat na školy...

*Vybíral/a jsi také školu podle povolání svých rodičů, prarodičů, sourozenců, známých?
Mělo to na tebe nějaký vliv, nebo ses nad tím ani trošku nezamyslel/a?*

Ne, podle rodičů ne, ani podle někoho z rodiny ne. Jako...mamka má vystudovanou strojařinu, ale nedělá to. Netlačila mě do toho. Netlačili na mě, ale úplně to na mě zase nenechali. Spíše se mě snažili nasměrovat správným směrem, aby to mělo smysl.

Jak to probíhalo ve škole v období, kdy jste si všichni vybírali střední školu? Bylo to hlavní téma?

Jako kolektiv jsme se o tom bavili, ale napětí bylo asi nejvíc před přijímacími zkouškami, to bylo velké, ale že bychom na to kašlali to taky ne. Každému záleželo, aby se dostal. Holky to více řešily, hodně ve skupinkách a pořád řešily, jestli se tam dostanou nebo ne. Kluci to neřešili tak nahlas jako holky, nechávali si to pro sebe. Jako...když se někdo dostal, tak řekl, že se dostal, ale nic zvláštního.

Máš představu o tom, co chceš jednou dělat? Čím být? Konkrétní, abstraktní?

Mmm...konkrétně jako nápad, nebo myšlenka, co chci přesně dělat, mám, ale doufám, že na to dosáhnu, rád bych. Velice mě baví kreslení a s tím souvisí i auta, že mě lákají, navrhování aut – jako myslím design aut. Zpracování návrhu aut.

To je dost odlišné od medicíny, ne?

No je, ale mamka říkala, že mám na obojí, tak uvidíme.

Vyjmenuj všechny školy, nad kterými jsi přemýšlel/a?

Gympl, střední průmyslová škola polytechnická, střední průmyslová škola Otrokovice, střední průmyslová škola Zlín – studuji.

Máš nějaký konkrétní profesní sen?

Asi nejvíc kresba těch aut, to je nej, nic jiného mě nenapadá.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout ve škole?

Samozřejmě úspěšně odmaturovat, jiného úspěchu bych chtěl dosáhnout možná ve sportu. Znamky a dobrý prospěch mě taky zajímají, ale sportovní úspěch je lepší.

Jakého úspěchu bys chtěl/a dosáhnout v zaměstnání?

Pokud by to bylo to navrhování, tak asi aby se model uchytil, aby byl úspěšný, aby to nebyla marnost. Aby ten model vyšel. – to je pro každého návrháře úspěch, když vyjde. Finanční odměna je až druhořadá.

Oblíbené předměty ve škole?

TV, dějepis, výtvarná výchova, občas přírodopis (co to znamená občas? Záleží, co se probíralo. Když lidské tělo, anatomie, tak ta mě bavila a minerály mě nezajímaly vůbec) zeměpis, někdy fyzika – měli jsme dobrého učitele.

*Ty předměty, které jsi vyjmenoval/a, ti jdou nebo s nimi máš problémy?
Všechny, co jsem vyjmenoval mi šly a bavili mě, to je plus si myslím.*

Víš, co ti ve škole jde a co ne?

Vím, osobně jsem to věděl, co mi nejde.

Zahrnul/a jsi tyhle informace o tom, co ti jde a co ne, i do svého výběru SŠ?

Snažil jsem se to do toho zahrnout v rámci toho výběru.

A podařilo se?

Já myslím, že jo. Samozřejmě, některé předměty mi na střední teď už chybí, ale já myslím, že se to dostaví.

Co?

No...že objevím kouzlo některých předmětů, které mi teď přijdou nudné a nezajímavé.

*Myslíš, že když ti něco ve škole nejde, tak se to procvičováním a opakováním naučíš nebo je jednodušší se na to vykašlat a nesnažit se, protože když to nejde, tak to nepůjde nikdy?
Jednodušší je samozřejmě se na to vykašlat, ale když mi to nešlo, tak jsem to musel procvičovat, protože jsem věděl, že to bude důležité a někdy i možná rozhodující, takže jsem se snažil to tak dělat. Snažil jsem se, ne úplně vždycky, ale snažil.*

Myslíš, že ve škole podáváš maximální výkon, nebo bys mohl/a zabrat a mít samé jedničky, vyznamenání?

Vyznamenání jsem měl, ale myslím, že jsem podal maximum, snažil jsem se, co se dalo a jsem spokojený, a myslím, že i rodiče.

Máš nějaké osobní přání, sny? Jaké?

Dostudovat úspěšně, najít si dobrou práci, která by mě v osobním životě nesvazovala, a najít i životního partnera, mít kolem sebe dobré lidi, kamarády na které se můžu obrátit.

Chtěl/a bys ty osobní cíle a sny nějak spojit se svou budoucí profesí?

Jeej...no určitě to dostudování s budoucí profesí bude souviset, výběr práce by s tím taky měl souviset. I ti kamarádi – v práci můžu potkat lidi, se kterými se můžu dostat do dobrého kontaktu. Ale s tím životním partnerem moc nevím, to asi ne :-D

Myslíš, že je důležité, aby tě práce bavila a naplňovala nebo to bereš jen jako povinnost, aby ses o sebe v budoucnu mohl/a postarat?

Nenene, práce by mě určitě měla bavit. Protože když mě nebaví, tak proč jsem to studoval a věnoval tomu čas? To by byla ztráta času, určitě budou chvílky, kdy mě to bude i nebavit, ale myslím, že by mě měla také naplňovat.

Jak chápeš to naplnění?

Jak chápou naplnění v tomhle oboru? Naplnění asi bude v této práci, ta úspěšnost. Že má užitek

Zahrnul/a jsi to, aby tě škola a následně práce bavila při výběru SŠ?

Ano, zahrnul, protože je to podstatné

Chceš vůbec vystudovat školu proto, abys jednou mohl/a dělat práci, kterou máš vysněnou, nebo chceš jen dosáhnout určitého stupně vzdělání (mít maturitu) a víš, že tvá profese bude jiná?

Já studuju.... samozřejmě klíčem k tomu naplnění toho snu, studuju to proto, abych se mohl dostat k té práci. V té práci je důležitý i talent, ale i určitá míra vzdělání tam musí být.

Myslíš, že jsi měl/a k dispozici úplně všechno, aby ses mohl/a dobře a kvalitně rozhodnout?

Určitě ano, dostal jsem tu možnost.

Popiš, kde jsi čerpal/a informace? (rodina, škola, poradna, kamarádi, internet...)

Internet, od známých, od učitelů na škole, kde jsem se byl podívat, rodiče.

Jak jsi spokojen/a se svým výběrem střední školy?

Jsem spokojený, i když samozřejmě je to těžká škola, i ten obor, ale ta námaha pak bude stát za to.

Kdyby ses mohl rozhodnout ještě jednou s těmi informacemi, které teď máš, co by sis vybral?

Vybral bych sis to samé a možná bych si asi zase vybral to gymnázium

Kolik času ti vybírání školy vůbec zabralo?

Půlka osmičky, až do čtvrtletí devítky, možná do pololetí.

Jak hodnotíš celé období, kdys vybíral/a střední školu? Zábava, nuda, únava, vzrušení, radost, ztráta času, ...

Místy jsem to vnímal, jako takovou zábavnou část, kdy jsem nemusel do školy ale možná i místy nepříjemné. Furt chodit po školách, a chodit. Už jsem chtěl mít v tom jasno a ustálit si názor.

A co finance zahrnul jsi to při výběru?

To nějak ne.